

การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี
ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สุทัศน์ พิณรัตน์
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายสุทัศน์ พิณรัตน์ แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผศ.ดร.วรวรรณ อุบลเลิศ) ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย)

.....
(ดร.ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง) กรรมการ
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

.....
(รศ.สมชาย วงศ์เกษม) กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

.....
(ผศ.ดร.สุภณ สมจิตศรีปัญญา) กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....
(ผศ.ดร.สุรวาท ทองบุ) คณบดีคณะครุศาสตร์

.....
(ผศ.ดร.สนิท ดีเมืองซ้าย) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 02 มี.ค. 2559
เดือน.....พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์
เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 3

ผู้วิจัย : สุทัศน์ พิณรัตน์

ปริญญา : กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.สมชาย วงศ์เกษม

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผศ.ดร.สุภณ สมจิตศรีปัญญา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา การพัฒนาการบริหาร
จัดการ โรงเรียนวิถิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) 2)
ศึกษาวิธีการพัฒนาบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วม
ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) 3) ศึกษาผลการพัฒนาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาการบริหาร
จัดการ โรงเรียนวิถิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล
หลัก (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General
Informants) จำนวน 130 คน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 80 คน รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แบบสอบถามสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบทดสอบ นำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนา ได้ดำเนินการมาตลอด แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ
เท่าที่ควร สภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนยังไม่เป็นระบบ การจัดที่นั่งนักเรียน ห้องพัก
ครู ห้องเรียนวิถิพุทธ ยังไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งการจัดตกแต่งห้องเรียน มุมต่าง ๆ ของห้องเรียน
ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพดังกล่าวไม่เป็นที่น่าพอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน
2. วิธีการพัฒนาคือศูนย์ได้วางแผนการพัฒนาคู โดยปฏิบัติตามแผน คือ จัดส่ง
บุคลากร

เข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาการบริหารการจัดการการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธหมุนเวียนกันไปเป็นชุด ๆ ได้เข้าประชุมสัมมนา 3 ชุด ชุดละ 3 ครั้ง จากวิทยากรและผู้มีความชำนาญการ นอกจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาแล้วยังได้ไปศึกษาดูงานด้านการพัฒนาครู อาคารสถานที่ และการจัดการศึกษา เรื่องวิถีพุทธได้ผลคือ ครูของศูนย์มีความรู้ ความเข้าใจ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สะท้อนผลจากการตรวจสอบ ชักซ้อม แก่ใจ แล้วมีความพร้อมดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนการพัฒนาองค์ประกอบด้านอาคารสถานที่ คณะครู ได้วางแผนการใช้ การปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ผลการพัฒนาโดยได้มีการปฏิบัติการพัฒนาอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ทาสีอาคาร ทำป้ายนิเทศ แผนภูมิ จัดห้องเรียนและมุมวิชาการให้ทันสมัยสวยงาม ให้ครอบคลุมโครงสร้างหลักสูตร และนโยบายของศูนย์เรียนร่วมพร้อมทั้งทาสี โรงฝึกงานสร้างห้องน้ำห้องส้วม จัดทำป้ายโรงเรียนหินแกรนิต และรั้วใหม่แก่โรงเรียนในศูนย์ พัฒนาสถานที่ให้ร่มรื่น สวยงาม เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนไตรสิกขาตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธได้มีความสะดวกเหมาะสม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้ศูนย์ได้รับการพัฒนาอาคาร สถานที่ ได้อย่างเหมาะสม และได้ฝึกปฏิบัติตามไตรสิกขาตามรูปแบบ PAOR

3.1 ผลด้านความรู้ เมื่อปฏิบัติการสอนการเรียนครบตามหลักสูตร การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธแล้ว พบว่า ผลหลังเรียนดีขึ้นกว่าก่อนเรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไตรสิกขาแล้ว นักเรียนมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีความสามัคคีและตั้งใจเรียนดีขึ้น

3.2 ผลจากการศึกษาข้อเสนอแนะ ได้ข้อเสนอแนะว่า ควรติดป้ายแยกห้องหญิง ห้องชาย ติดกระจกเงา ปลูกไม้ประดับด้านหน้า จัดหาน้ำยาฆ่าเชื้อ อุปกรณ์ทำความสะอาด และจัดหาน้ำสะอาด เพื่อใช้และชำระให้เพียงพอ และคณะกรรมการศูนย์ควรร่วมกันเร่งพัฒนาโดยใช้งบประมาณจากการจัดงานหารายได้ เช่น ผ้าป่าการศึกษา การจัดโต๊ะเลี้ยงอาหาร และขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ทั้งทางพระภิกษุ และฆราวาส ในเขตพื้นที่การศึกษาและนอกเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้ทุนสำหรับสร้างห้องน้ำและทาสีรั้วโรงเรียนต่อไป

TITLE : The Development of Management of Buddhist Schools in Environmental Matters : A Case Study of Traimitr Studying Centre (Non Pon Por) Office of Mahasarakham Primary Education service Area 3

AUTHOR : Suthas Pinrut **DEGREE :** M.Ed. (Educational Administration)

ADVISORS : Assoc. Prof Somchai Wongkasem Major Advisor

Asst. Prof. Dr.Suphon Somjitsipunya Co-advisor

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2015

ABSTRACT

The purpose of this research were to 1) study the development of management of Buddhist schools on personnel department, on premise and on the study of academic Buddhist Schools. 2) study the result of knowledge in moral and ethics effected learners, from developing management of Buddhist schools, improving personnel department, premise and developing the study of three fold training accordingly with Buddhist school project as based on educational administration theory, learning theory. The research was interviewing the key informants, casual informants and general informants. The research tools were achievement test and evaluation form. The statistic used frequency, percentage, mean and standard deviation. The duration of the study was from 16 May to September 2014.

The results of the research were as follows:

From personnel development, when gathered into study centre, could be gained more staffing to be responsible on administration duty and co-teaching management that teachers could cover classes on some occasions. The study centre supported officers to participate the training and fieldtrip in order to develop education management, develop premise such as building paintings, information board, class management chart, threefold room, information board, modern chart and academic zone which covered curriculum and policy of study centre. Moreover, repainting workshop, building restrooms, building granite sign and building new fence were allocated to the schools. In case of Buddhist education, the

curriculum of Buddhist school was established. The school invited the monks and the elderly persons, who were skilled and experienced on threefold training, as trainers, to lecture and train precept-meditation-wisdom. The training took place at meditation room and sermon hall in a monastery of the village until completed course of the training curriculum.

The result of knowledge on threefold training aspect, after implementation of teaching by the intensive curriculum, found that result of students in project was higher than pre-study. From the squared differences statistic of, Prathomsuksa 3 students was at 8.09, Prathomsuksa 4 was at 9.00, Prathomsuksa 5 was at 8.75, Prathomsuksa 6 was at 10.41.

According to the curriculum administration theory (PAOR) and the interview result from school administrator, found that the result of Ethics aspect for students who graduated threefold training from the study centre were discipline and honest. The result of the research on class instructor aspect found that the students were punctual, united, neat, concentrated and interested in learning. The result on board of education and village board aspect approved that the students were polite, respectful, good-tempered, sporty and more diligent on chore, respectful to the elders, were not be self-centered and more reasonable. The result on the monk and external trainers aspect, after the emotion checking, the students had unity, share, donation, public mind, peaceful and stable minds. They were also good-tempered, trustworthy and patient.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ธีรชัย บุญมาธรรม ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.ธีระวัฒน์ เข็มแสง ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาตรวจสอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ ให้มีความชัดเจนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รศ.สมชาย วงศ์เกษม ผศ.ดร.สุภณ สมจิตศรีปัญญา ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ สนับสนุนและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้ วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านป่าป้อ โรงเรียนบ้านโพนทอง และโรงเรียนบ้านโนนคัคเค้าคูกอก ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับ ทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน บ้านป่าป้อ บ้านโพนทอง และบ้าน โนนคัคเค้าคูกอก ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออ้วน พิณรัตน์ คุณแม่กอง พิณรัตน์ ที่ท่านเป็นกำลังใจในการ ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

คุณความดีที่ได้จากการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาผู้ที่มีอุปการคุณทุกท่านที่ มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์

สุทัศน์ พิณรัตน์

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
สารบัญภาพภาคผนวก	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การบริหารจัดการการศึกษาของไทย	7
ความเป็นมาของการศึกษาไทย	7
พุทธศาสนากับการศึกษาไทย	17
สาระสำคัญของการศึกษาแนวพุทธ	19
การจัดการศึกษาตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ	20
ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ	20
ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ	22
รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ	23
การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร(โนน โพน ปอ)	29

หัวเรื่อง	หน้า
การบริหาร โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ	41
การประกันคุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ	42
การจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3	53
บริบทโรงเรียนวิถีพุทธในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร(โนน โพน ปอ)	67
บริบทศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร(โนน โพน ปอ)	67
ประวัติศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร(โนน โพน ปอ)	70
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)	77
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้	78
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	87
งานวิจัยในประเทศ	87
งานวิจัยต่างประเทศ	94
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	97
ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารจัดการองโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของ	
ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)	97
ระยะที่ 2 ศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรมและจริยธรรมจากการบริหารจัดการ	
ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร	
(โนน โพน ปอ)	102
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	107
การเก็บรวบรวมข้อมูล	108
การวิเคราะห์ข้อมูล	108
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	108
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	111
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
สรุปผล	124
อภิปรายผล	126

หัวข้อเรื่อง	หน้า
ข้อเสนอแนะ	128
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	137
ภาคผนวก ข แบบทดสอบก่อนเรียน	142
ภาคผนวก ค แบบทดสอบหลังเรียน	145
ภาคผนวก ง ภาพประกอบ	148
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	160
ประวัติผู้วิจัย	166

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านปัจจัยนำเข้า(Input)..... 47
2	ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการ(Process) 49
3	ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิต(Output)..... 51
4	ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลกระทบ(Outcomes/Impact)..... 52
5	ระยะเวลาและกิจกรรมในการดำเนินงานตาม โครงการ 53
6	แผนปฏิบัติการระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร(โนน โพน ปอ) 100
7	แผนปฏิบัติการระยะที่ 2 ศึกษาผลด้านความรู้ คุณธรรมและจริยธรรมจากการ บริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร(โนน โพนปอ)..... 103
8	ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 117
9	ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 118
10	ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 119
11	ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 121

สารบัญแผนภาพ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2	สรุบบระบบพัฒนานักเรียนด้วยไตรสิกขา.....	25
3	ขั้นตอนพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร	31
4	วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	77

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
1 ภาพอาคารเรียนก่อนการพัฒนา	149
2 ห้องส้วมโรงเรียนบ้านป่าปกก่อนการพัฒนา	149
3 ศึกษาดูงาน โรงเรียนวิถีพุทธ	150
4 อาคารเรียน โรงเรียนบ้านป่าปกหลังพัฒนา	150
5 ทาสีอาคารเรียน.....	151
6 ป้ายนิเทศวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	151
7 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา	152
8 ทำเนียบบุคลากร	152
9 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	153
10 มุมห้องหนังสือ	153
11 ห้องพยาบาล	154
12 โรงฝึกงาน.....	154
13 ส่วนนักเรียน โรงเรียนบ้านโพนทอง.....	155
14 ส่วนนักเรียน โรงเรียนบ้านป่าปกหลังพัฒนา	155
15 แปลงไม้ดอกไม้ประดับ	156
16 ทาสีรั้วโรงเรียน.....	156
17 ป้ายหินแกรนิตโรงเรียนบ้านป่าปก	157
18 ห้องพักรับรองวิทยากรวิถีพุทธ	157
19 ห้องเรียนวิถีพุทธ.....	158
20 ฝึกปฏิบัติสมาธิที่โรงเรียน	158
21 ไหว้พระรับศีลที่วัด	159

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในโลกปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่าง ๆ มีการแข่งขันกัน เพื่อสร้างประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าทันนานาอารยประเทศ และหนึ่งในการแข่งขันคือ การพัฒนาการศึกษา โดยเน้นคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พลเมืองของตนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพที่ดี และนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาประเทศ จึงมีการปรับปรุงและสร้างกลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการพัฒนาการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคม ผู้เรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขัน ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยการพัฒนาคุณภาพของคนในชาติให้ก้าวหน้าโลกยิ่งขึ้น (อำนาจ เลิศรุ่งโรจน์. 2549 : 1)

พุทธศาสตร์ การสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทยยังมีความเสี่ยงอยู่มากในด้านคุณภาพชีวิตทรัพย์สิน และการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชนในวัยของนักเรียนนักศึกษา ดังนั้น จึงมีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 -2559 ขึ้น โดยมีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

(สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 24-25) ผลจากนโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าว สำนักนโยบายและแผนจึงได้ผลักดันให้สร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีปัญญา และระเบียบวินัย โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ สามารถแก้ปัญหาและใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดทักษะในชีวิตอย่างเหมาะสม

การสร้างหลักสูตรแกนกลางให้เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธเป็นหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาที่มีผู้นับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการเรียนการสอนในแต่ละสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 3) วิถีพุทธหมายถึงทางที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติด้วยปัญญาดังพระครูภาวนาโพธิคุณ กล่าวว่า วิถีพุทธ เกิดจากคำ สองคำรวมกัน คือคำว่า วิถี และ คำว่า พุทธ คำว่าวิถี แปลว่า หนทาง ช่องทาง มีความหมายเดียวกับคำว่า มัคคะ หรือ มรรค ซึ่งแปลว่า ทาง พุทธตามหลักธรรมก็ได้แก่ มรรค 8 เมื่อเพิ่มคำว่า อริยะเข้าไปข้างหน้า ของคำว่า มรรค ก็เป็นอริยมรรคมีองค์ 8 แปลว่า หนทางอันประเสริฐ 8 ประการ จากอริยมรรคมีองค์ 8 สรุปได้ 3 ประการเรียกว่า ไตรสิกขา

แปลว่า หลัก หรือบทแห่งการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ 3 ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา 3 คำนี้ ชาวพุทธไทยเรียกกันบ่อยจนคล่องปากว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการอธิบายถึงที่มาของคำว่า วิถี คำว่าพุทธ แปลว่า รู้ตื่น รู้เบิกบาน ชาวพุทธ หมายถึง บุคคลที่มีวิถีชีวิตอยู่บนหนทางแห่งการ ทำ คิด ด้วยความรู้ ตื่น เบิกบาน เมื่อนำคำว่าวิถี มารวมกับพุทธ เป็นวิถีพุทธ จึงหมายถึง ทางเดิน ของผู้รู้ หรือหนทางวิธีการของผู้มีปัญญา (พระครูภาวนาโพธิคุณ สมชาย กนุด สีโล. 2554 : 2) คำว่าสิกขาหมายความว่าศึกษาโดยปฏิบัติ ดังท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า คำที่ควรทราบอีกคำหนึ่งคือ คำว่าสิกขา คำว่าสิกขาก็คือ การศึกษา สิกขากับการศึกษา นั้นเป็นคำเดียวกัน ต่างกันแต่ที่ว่า ในรูปภาษาสันสกฤตเป็น สิกขา หรือศึกษา ในรูปบาลี เป็น สิกขา แต่ก็มีใช้การสอนล้วนๆ จะต้องเป็นการประพจน์ การปฏิบัติ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศึกษาในศีล ศึกษาในสมาธิ และศึกษาในปัญญา ประกอบด้วยสุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง จินตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด และภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติภาวนาการศึกษาจึง ไม่ได้หมายถึงการบอกเล่าเท่านั้น แต่หมายถึงการประพจน์ที่ตกลงไปจริงๆ ในแต่ละเรื่อง คือปฏิบัติศีลเรียกว่าศีลสิกขา ปฏิบัติสมาธิ ก็เรียกว่า จิตตสิกขา ปฏิบัติปัญญาภาวนา ก็เรียกว่า ปัญญาสิกขา อย่างนี้เป็นต้น (พุทธทาสภิกขุ. 2553 : 210-211)

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการพัฒนาการศึกษา ข้อ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม มีแนวนโยบายดำเนินการเพื่อการพัฒนาการศึกษาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จำนวน 4 แนว นโยบาย (ข้อ 8-11) คือ ส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม จำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างเพื่อความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา และจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศีลปะและวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาได้พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีมาตรฐานสุขภาพที่สูงขึ้นด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม โดยให้สถานศึกษา ได้จัดบริเวณต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่มรื่น เป็นระเบียบ และการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของกิจกรรมที่จะร่วมกันในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการช่วยกระตุ้น และสร้างแรง จูงใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียนด้วยความสุข ความสบาย รู้จักคิด แก้ปัญหาได้เอง รวมทั้งการที่ได้อยู่ใน โรงเรียน ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรักในสถาบัน ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความหวงแหนในชื่อเสียงของโรงเรียนและถ้าโรงเรียนได้สร้างความรู้สึกลึก เช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความหวงแหน ในชื่อเสียงของโรงเรียนและถ้าโรงเรียนได้สร้างความรู้สึกลึกเช่นนี้ให้เกิดขึ้นได้ก็จะเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติของนักเรียนไปในตัว เพราะนักเรียนย่อมจะไม่ทำให้โรงเรียนที่ตัวเองรัก และภาคภูมิใจต้อง เสียชื่อเสียงจากการกระทำของตน ส่วนอาคารสถานที่นั้นเป็น

สิ่งที่ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน กล่าวคือ ในการเรียนต้องใช้ห้องเรียน ห้องประกอบอื่น ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นไป เพื่อการศึกษาโดยตรง ในขณะที่เดียวกัน การจัดอาคารสถานที่ที่สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย ความเคยชินต่อสิ่งที่ดีงามก็จะ ค่อย ๆ ซึมเข้าไปในความรู้สึกจนเกิดเป็นนิสัยที่จะรักความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นต่อไปด้วย (พนัส หันนาคินทร์. 2542 : 2)

สภาพปัจจุบันและปัญหาของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้จัดให้มีการจัดกิจกรรมณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมตามทิศทาง นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร โดยได้ดำเนินการมาโดยลำดับ ซึ่งก็ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนยังไม่เป็นระบบสวยงาม การจัดที่นั่งนักเรียน ห้องพัก ห้องเรียนวิถีพุทธ ยังไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งการจัดตกแต่งห้องเรียน มุมต่าง ๆ ของห้องเรียนไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดแหล่งเรียนรู้ ไม่มีป้ายนิเทศ ไม่มีป้ายจัดนิทรรศการ สิ่งแวดล้อมภายนอก ห้องส้วม อาคารเรียน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมามีเชื้อ ไม่เกิดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลนักเรียนขาดแรงจูงใจ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับที่น่าพอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและประชาชนที่ล้อมรอบ น่าจะแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้จัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยเล็งเห็นว่า โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว หากมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องน่าจะเป็นแนวทางแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและ ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาสามัญแก่เยาวชนผู้จะเติบโตเป็นพลเมือง ที่ดีของชาติต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

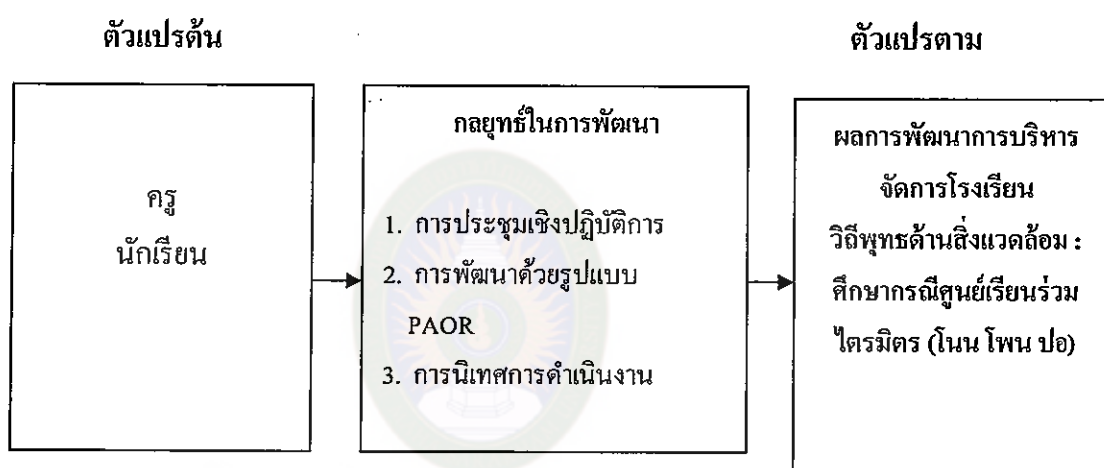
ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)
2. ศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

3. ศึกษาผลการพัฒนาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียน
 วิทยุทศด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิทยุทศด้านสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็นกรอบการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน
 - 1.2 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.3 ครูผู้สอน จำนวน 10 คน
 - 1.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 46 คน
 - 1.5 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 46 คน
 - 1.6 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 20 คน
 - 1.7ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน
 - 1.8 พระภิกษุ จำนวน 1 รูป

1.9 มรรคนายก	จำนวน 1 คน
1.10 นักปฏิบัติธรรม	จำนวน 1 คน
1.11 ผู้เคียบวชชีพรามณ์	จำนวน 1 คน

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครู และนักเรียนในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวนทั้งสิ้น 80 คน ประกอบด้วย

2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	จำนวน 10 คน
2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 11 คน
2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	จำนวน 12 คน
2.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 13 คน
2.5 ครูผู้สอน	จำนวน 10 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา เริ่มศึกษาจาก วันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ถึง เดือน กันยายน 2557

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้าน
สิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย

4.1 ด้านบุคลากร	
4.2 ด้านอาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง และสถานที่	
4.3 ด้านการศึกษาวิชาการวิถีพุทธ	

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ หลักสูตร กลวิธีการสอนและการใช้อุปกรณ์ ประกอบ ให้ดีขึ้น
2. โรงเรียนวิถีพุทธที่ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) หมายถึง โรงเรียนที่นำ หลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธใน กลุ่มเรียนร่วม 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านโพนทอง โรงเรียนบ้านโนนคัคเค้าคูกอก และ โรงเรียน บ้านป่าปอ
3. วิถีพุทธ หมายถึง ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

4. คีล หมายถึง เบญจคีล ฝึกให้จดจำและเข้าใจความหมายของเบญจคีล แล้วทำให้เข้าใจเบญจธรรมคู่กัน

5. สมาธิ หมายถึง การฝึกจิต ควบคุมจิตเบื้องต้น (ขณิกสมาธิ) ได้แก่ การทำจิตใจให้สงบได้ในเวลารวดเร็วในระยะหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น สร้างความจดจำ ระลึกถึงสิ่งที่เคยรู้เคยจำ หรือเพื่อการแข่งขันกีฬาบางอย่าง เช่น วอลเลย์บอล เป็นต้น เมื่อทำสิ่งที่ต้องการเสร็จแล้ว สมาธิก็หายไป จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเริ่มทำสมาธิใหม่โดยการฝึกลมหายใจเข้าออก และตั้งสติกำหนดรู้วิริยาบท

6. ปัญญา หมายถึง สุตมยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการฟัง จินตมยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการคิด ไตรตรองจากเรื่องที่ฟัง และภาวนามยปัญญา ความรู้ที่เกิดจากการทำการเจริญจิตใจเป็นการเพิ่มสมาธิให้สูงขึ้นโดยเพ่งกลืนขั้นต้น คือเพ่งสิ่งของดีต่าง ๆ เช่น ดอกบัวสีขาว ดอกชบาสีแดง เพื่อให้เกิดปัญญาในการละบาป

7. ผลด้านความรู้คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ผู้ศึกษาตามโครงการมีความรู้ในเรื่องไตรสิกขา มากขึ้น และปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น

8. คุณธรรม หมายถึง ทำให้เกิดคุณงามความดี ได้แก่ เบญจธรรม 5 เมตตากรรฐมา สัมมาอาชีวะ สัจจะ สติสัมปชัญญะ ฌราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ รักษาความสัตย์ ทมะ ฝึกตนให้อยู่ในความสัตย์ความดี ขันติ อคทน อคยอม อคกลั่น จาคะ ละหุจริตสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อส่วนรวม

9. จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามคุณธรรมดังที่กล่าวมา และสมาทานเบญจคีลแล้วทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงาม

10. โรงเรียน หมายถึง ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียน
2. นักเรียนในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) มีวิธีการพัฒนาบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) สูงขึ้น
3. บุคลากรในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) มีวิธีการพัฒนาบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) สูงขึ้น
4. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้เพื่อการวิจัยนี้ ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาของไทย
2. การจัดการเรียนการสอนตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ
3. การจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
4. บริบทโรงเรียนวิถีพุทธที่ศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ)
5. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารจัดการศึกษาของไทย

1.1 ความเป็นมาของการศึกษาไทย

การศึกษาของไทย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้จัดการศึกษา เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และนโยบายรัฐบาล ทุกรัฐบาลมีนโยบายให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ ใน พ.ศ. 2475 ประกาศแผนการศึกษาชาติ แผนที่ 1 มุ่งให้ผู้เรียนมีความมั่งคั่งทั้งด้าน จริยศึกษา พุทธิศึกษาและพลศึกษา ถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2485 ถึง 2488 ภาวะการศึกษาชะงักงัน ครั้นสงครามสงบ ไทยได้รับความร่วมมือกับองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2494 ได้ประกาศแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ภาคประถมศึกษาบังคับ 4 ปี จุดมุ่งหมายการศึกษาเพิ่มเป็น 4 อย่าง คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา

พ.ศ. 2516 เกิดวันมหาวิปโยค 1 ตุลาคม 2516 เป็นปัจจัยเร่งเร้าให้มีการปฏิรูปทางการศึกษาได้ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 มีจุดหมายให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

พ.ศ. 2521 ได้สร้างหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ขึ้นมีการศึกษาภาคบังคับ 6

พ.ศ. 2533 ได้ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา เน้นการเรียนรู้แบบทักษะ กระบวนการจัดเนื้อหาเป็นลักษณะบูรณาการ พระภิกษุที่เคยเป็นครูสอนศีลธรรมก็หมดไป นับว่าโรงเรียนห่างวัด ศีลธรรมก็ห่างเหินจากนักเรียนออกไปเรื่อย ๆ

พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ได้กำหนดนโยบายการศึกษาในการพัฒนาการศึกษาของไทยเพื่อให้เกิดความชัดเจนและ มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล กำหนดเป็นนโยบายไว้ว่า “เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีความสามารถพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา ดำรงชีวิต ปรับตัว และนำการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสมมีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต และทักษะวิชาชีพในการประกอบสัมมาอาชีพะตามสภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมและ ตลาดแรงงาน มีความซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติและมีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมนานาชาติ มีการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์”

พ.ศ.2537 เริ่มโครงการโรงเรียนขยายโอกาส โดยเปิดชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ

พ.ศ. 2538 เป็นช่วง โลกแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญกิจกรรมการศึกษาด้านต่าง ๆ อาทิ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ได้เชื่อมโยง สื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดเชื่อมโยงและเลียนแบบกันทั่วโลก โดยเฉพาะอิทธิพล จากวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจได้ครอบงำชาติต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ประเพณีบางอย่างที่ชาวไทยเห็นว่า ไม่เหมาะสมกับสังคมและวิถีชีวิต ของไทย เคลื่อนมาครอบประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับประถมศึกษาได้หลงผิด เป็นชอบมากขึ้นทุกวัน ๆ ทางรัฐบาลประสงค์จะสร้างสำนึกความมั่งคั่งแบบวัฒนธรรมไทยที่ บรรพบุรุษเคยให้การศึกษา และอบรมปมนิสัยดีงามตามปรัชญาพุทธศาสนา มายาวนาน ได้ สำนึกในศีลธรรมคุณธรรม

พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดนโยบาย การศึกษาไว้ในมาตรา 43 และ 81 ดังนี้

“ มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐ จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรม ของรัฐต้องคำนึงถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่

กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้ คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกจิตสำนึกที่ ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติ”

รัฐบาลของ นายชวน หลีกภัย ได้กำหนดนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวกับการจัด การศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม คือสนับสนุนให้เอกชน องค์กรวิชาชีพ และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเน้นความรู้คุณธรรม โดยเฉพาะอย่าง ยิงการจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพและการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการจัดดูแล สวัสดิการของเด็กนักเรียนในด้าน การรักษาพยาบาล อาหารเสริมนม และอาหารกลางวัน

พ.ศ. 2542 รัฐบาล ได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข” หมวดที่ 4 มาตรา 23 กล่าวว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญ ทั้ง ความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษา” และมาตรา 24 กล่าวว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องให้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ไว้ในทุกวิชา”

นับจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึง ปัจจุบันเป็นเวลา 13 ปี ได้มีการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า หลายเรื่อง ประสบผลสำเร็จ เช่น การปรับโครงสร้างการบริหาร จัดการให้มีเอกภาพ มีการจัดระเบียบ บริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา ตลอดจนการนำมหาวิทยาลัย ออกนอกระบบ เป็นต้น แต่ยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้อง

เร่งพัฒนา ปรับปรุง และต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ที่พบว่ามียุทธศาสตร์จำนวนมากยังไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิด วิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง คุณธรรม จริยธรรม ในด้านครู คณาจารย์ พบว่ามีปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดี และใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ ในด้านการบริหารจัดการพบว่า ยังไม่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทั้งสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเป้าหมาย รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีข้อจำกัดต่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมากทำให้การปฏิรูปการศึกษาถูกจำกัดกรอบอยู่ใน พ.ร.บ. ฉบับนี้เป็นสำคัญ เป็นการนำเอากฎหมายมากำหนดแนวทางปฏิรูปการศึกษา ซึ่งแคบไป มีจุดอ่อนที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จุดหนึ่งโดยภาพรวม จะเห็นกรอบกำหนดของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ก็คือการเน้นการศึกษาโดยให้ความสำคัญเร่งด่วนแก่การศึกษาในระบบมากกว่ารูปแบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้ง ๆ ที่มีกำหนดรูปแบบการศึกษาทั้งสามรูปแบบ ไว้อย่างชัดเจน

ผลที่เกิดจากการให้ความสำคัญแก่การศึกษาในระบบดังกล่าว ทำให้การปฏิรูปการศึกษานั้นนำไปในเรื่องการปรับ โครงสร้างใหม่ ที่ทำให้ได้มาซึ่งการศึกษา 5 แห่ง ซึ่งเป็นแนวคิดของผู้ปฏิรูปการศึกษาที่อยู่ในกรอบราชการ โดยแท้ มองเรื่องตำแหน่งซี มองเรื่อง อาณาจักร ลักษณะของงาน จึงแก่งแย่งกันแต่เรื่องตำแหน่ง สร้างอาณาจักรแต่กับงานของตัวเอง และยื้อแย่งแข่งขันต่างคนต่างทำต่างใหญ่ด้วยกัน คนละทิศ คนละทาง และด้วยเหตุนี้ จะเห็นว่า การศึกษานอกระบบ ไม่ได้ได้รับความสำคัญอย่างที่ควร กรมการศึกษา นอกโรงเรียนแต่เดิมนั้น ถูกปล่อยปละละเลย ทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ไม่มีการพัฒนา คุณภาพของการศึกษาจึงไม่ดี ขึ้นตามที่คาดหวัง เพราะยุ่งอยู่แต่เรื่องการจัด โครงสร้าง การสร้างคุณภาพของครู และหนี้สินของครู (<http://www.wearehappy.in.th/happy-society/education-reform-1/>)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ ปี 2542 พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขและสานต่อหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/สถานศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวนร้อยละ 20.3 จากจำนวน 22, 425 แห่ง ที่ต้องได้รับการพัฒนา ด้านการผลิต

และพัฒนาครู มีการสูญเสียอัตราครูไปเนื่องจากนโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐและ
 มาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณ ปัญหาครูสอนไม่ตรงตามวุฒิและการขาดแคลนครูใน
 บางพื้นที่ ครูขาดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและขาดความเอาใจใส่ ด้านการเพิ่ม
 ประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมทั้ง
 การกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและ
 สถานศึกษา ยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ การถ่ายโอนสถานศึกษาไป
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเพียง 381 แห่ง และการศึกษาเอกชนไม่ขยายตัวเท่าที่ควร
 การเพิ่ม โอกาสทางการศึกษา การเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปฐมวัยและประถมศึกษา
 ลดลง แต่ระดับมัธยมศึกษา เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น รวมทั้ง การศึกษา
 นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเนื่องจากปัญหาความ ไม่พร้อม
 ของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัย ทำให้เด็กที่เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับออกกลางคัน
 เด็กไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา การบริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ทั่วถึง เด็กที่มีความ
 ต้องการพิเศษ ไม่มีกลไกที่ชัดเจน การผลิตและพัฒนากำลังคน ผู้สำเร็จอาชีวศึกษากว่าร้อยละ
 70 ศึกษาต่อระดับปริญญาตรีทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง ผู้สำเร็จขาดคุณลักษณะ
 ด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นการผลิตกำลังคน ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกิน
 ความต้องการ ด้านการเงินเพื่อการศึกษา มีปัญหาความ ด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
 และการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา กลไกของรัฐไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีส่วนร่วม
 การจัดสรรงบประมาณ ไม่สัมพันธ์กับผลผลิต และภายใต้กฎระเบียบของทางราชการทำให้
 สถานศึกษาขาดแรงจูงใจในการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ขาด
 การพัฒนาเนื้อหาผ่านสื่อที่มีคุณภาพ และมีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ถ้าสมมุย
 ด้านกฎหมายการศึกษากฎหมายการศึกษาบางฉบับ ยังจัดทำไม่แล้วเสร็จ ส่วนกฎหมาย
 การศึกษาที่มีผลใช้บังคับแล้ว แต่ไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบังคับใช้
 กฎหมายเน้นการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรมากกว่าการปฏิรูปคุณภาพการเรียนการสอน ด้าน
 การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังขาด เนื้อหาและ
 วิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังขาดการปรับปรุงระเบียบที่เอื้ออำนวยให้มีการเรียนรู้ด้วย
 ตนเอง (<http://www.ryt9.com/s/cabt/631491>)

จากปัญหาดังกล่าว แรงขับเคลื่อนเรื่องปฏิรูปการศึกษารอบสองจึงเริ่มเป็น
 รูปร่างเอาจริงเอาจังมากขึ้น สภาการศึกษาแห่งชาติได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อรับฟัง

ความคิดเห็นและสรุปแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาขึ้นมาให้เป็นจริงยิ่งขึ้น และในคราวประชุมสภาการศึกษาเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 ได้เห็นชอบให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ สภาการศึกษาเฉพาะกิจปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เพื่อจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม และให้คณะกรรมการสภาการศึกษา รวม 8 คณะ จัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์ และมาตรการในการปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การผลิตและพัฒนาครู การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคน การเงินเพื่อการศึกษา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กฎหมายการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และเห็นชอบหลักการ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ มีสาระสำคัญดังนี้

1. วิสัยทัศน์ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ
2. เป้าหมาย ภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ
 - 2.1 คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่งดีและมีใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
 - 2.2 โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
 - 2.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย
3. กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดย

3.4.4 พัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้น โดย

1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาให้มากขึ้น

2) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้เข้ามาร่วมจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น

3.4.5 พัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาตามข้อเสนอดังกล่าว บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงเสนอให้มีกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

4.1 คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ให้มีคณะกรรมการ 2 คณะ เพื่อดำเนินการทางนโยบายและขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานฯ ให้คณะกรรมการ ทั้ง 2 คณะ มีกรอบเวลาในการดำเนินงาน 5 ปี และให้ยุบเลิกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาแล้ว โดยให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

4.2 จัดตั้งหน่วยงานและ/หรือปรับบทบาทหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกรับรองคุณภาพมาตรฐาน และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้แก่

4.2.1 องค์กรเพื่อรับรองคุณภาพมาตรฐานสถาบันผลิตครู ได้แก่ สถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่มีการบริหารจัดการอย่างคล่องตัว เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ทำหน้าที่

1) ศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู ประกันและรับรองคุณภาพและมาตรฐานสถาบันผลิตและพัฒนาครู

2) พัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้

4.2.2 สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่มี

การบริหารจัดการ อย่างอิสระ คล่องตัว ไม่อยู่ในระบบราชการ ทำหน้าที่พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ประเมินและให้การรับรองสมรรถนะวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2.3 สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติและกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานกลาง เพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนการผลิต การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริม โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

4.2.4 ปรับบทบาทสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และให้ดำเนินการจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในทุกพื้นที่ เพื่อเติมเต็มระบบการศึกษาให้รองรับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4.3 มอบหมายให้หน่วยงานที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติภารกิจเพิ่มเติมหรือเร่งรัดดำเนินการ ดังนี้

4.3.1 ให้สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน โดยประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ให้เป็นการวัดผลระดับชาติ เพื่อให้สามารถใช้การวัดประเมินผลที่เป็นมาตรฐานสามารถเทียบเคียงกัน ได้เป็นกลไกในการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

4.3.2 ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่ และสถานศึกษา โดยให้มีองค์กรคณะบุคคลที่มีความรู้ มีความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทางเลือก โดยให้มีองค์กรคณะบุคคลเพื่อดำเนินการ โดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติและนโยบายรัฐบาล นอกจากนี้ มีกลไกสนับสนุนที่ต้องพัฒนา/ปรับปรุงคู่ขนานกัน ได้แก่ ระบบการเงินการคลัง ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา และการปรับปรุงแก้ไข บังคับใช้กฎหมายการศึกษา และที่เกี่ยวข้อง

5. สาระสำคัญของร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

5.1 ให้มีคณะกรรมการนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง รวม 2 คณะ (ร่างข้อ 4)

5.2 ให้คณะกรรมการนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง และให้เลขาธิการสภาการศึกษาเป็นกรรมการ และเลขาธิการ โดยให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนด (ร่างข้อ 5 และร่างข้อ 9)

5.3 ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง และให้เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกรรมการและเลขาธิการ โดยให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนด (ร่างข้อ 6 และร่างข้อ 10)

5.4 ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนด และกำหนดหลักเกณฑ์การประชุมของคณะกรรมการ (ร่างข้อ 7 และร่างข้อ 8)

5.5 ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนด (ร่างข้อ 11)

5.6 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ การให้ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างจากส่วนราชการอื่นหรือพนักงานหรือลูกจ้างพนักงานของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติราชการในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตลอดจนการให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคล และคณะบุคคล ซึ่งมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงาน (ร่างข้อ 12 และร่างข้อ 13)

5.7 ให้การแต่งตั้งคณะกรรมการตามข้อ 5.1 และ 5.2 แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ (ร่างข้อ 14)

5.8 ให้ระเบียบนี้ยกเลิกเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ร่างข้อ 15) (<http://www.ryt9.com/s/cabt/631491>)

1.2 พุทธศาสนากับการศึกษาไทย

ประเวศ วะสี (2546 : 13) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพุทธศาสนากับการศึกษามีแง่มุมที่น่าสนใจ 4 ประการ พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1.2.1 พุทธศาสนาให้คุณค่าแก่การศึกษาสูงสุด ศาสนาต่าง ๆ ให้คุณค่าสูงสุดที่พระเจ้าแต่พุทธศาสนาให้คุณค่าสูงสุดที่การศึกษา พุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า อตฺตาหิ อตฺตโน นา โถ (ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน) และ นตฺถิ ปญฺญา สมา อภา (แสงสว่างเสมอด้วยปัญญา ไม่มี) คุณค่าทางพุทธศาสนาที่พุ่งไป ที่ตัวมนุษย์เองว่าสามารถพึ่งตนเองได้ และถือว่าปัญญาเป็นความสว่างที่สุด พระพุทธเจ้าที่ทรงเป็นมนุษย์ แต่เมื่อเรียนรู้จนบรรลุทางปัญญาก็มีค่าสูงสุด แม้แต่เทพต่าง ๆ ก็ยังมากราบไหว้ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีการศึกษาจนบรรลุทางปัญญามีคุณค่าสูงสุดในวิถีที่เจริญที่เรียกว่า อริยมรรค นั้น เมื่อรวมกลุ่ม เข้ามาเหลือ 3 เรียกว่า ไตรสิกขา สิกขาเป็นภาษาบาลีตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศึกษา ฉะนั้นวิถีชีวิต คือ สิกขา หรือศึกษา หรือชีวิต คือ การศึกษา การศึกษา คือ ชีวิต ด้วยเหตุฉะนั้น และอื่น ๆ จึงกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา

1.2.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพันทุกข์ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นตัวกำหนดการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาสมัยใหม่เพื่อให้รู้วิชา จึงสอนวิชา เรียนวิชา ทดสอบความรู้วิชา ให้ประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตรเพื่อแสดงให้รู้ว่า รู้วิชานั้น แต่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพันทุกข์ ฉะนั้นเมื่อเรียนไปแล้วความทุกข์ก็ไม่ลดน้อยลงหรือไปก่อความทุกข์มากขึ้นเพราะไม่ได้เรียนรู้เพื่อลดทอนความทุกข์

1.2.3 โลกทัศน์ และวิธีคิดแบบพุทธ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง แต่ได้รับความสนใจน้อย โลกทัศน์ และวิธีคิดเป็นปัจจัยกำหนดว่าเราจะเข้าถึงความเป็นจริงได้หรือไม่ นิทานเรื่องคนตาบอดคลำช้างเป็นตัวอย่างอย่างดี เพราะทัศนะแคบมาก ในที่นี้คือ ตาบอดไม่เห็นเอาเสียเลย จึงไม่เห็นช้างทั้งตัว รู้จักช้างเป็นการสัมผัสเป็นส่วน ๆ ทำให้คาดเดาไปต่าง ๆ ว่าช้างเหมือนอะไร แล้วขัดแย้งทะเลาะกัน ถ้าทัศนะดี คือเห็นช้างทั้งตัว ก็รู้ความจริง ไม่ต้องมาทะเลาะกัน การเห็น โลก หรือ โลกทัศน์ที่แคบ เห็นเฉพาะส่วน ไม่เห็นทั้งหมด จะนำไปสู่การคิดแยกส่วน วิทยาศาสตร์เป็นตัวอย่างของการมอง และการคิดแยกส่วน เพราะวิทยาศาสตร์เน้นการวัดได้แม่นยำ ในความเป็นจริงมีทั้งรูปธรรม และนามธรรมที่เชื่อมโยงกัน แต่นามธรรม เช่น จิตใจ คุณค่า หรือจิตวิญญาณ มีอยู่จริง แต่วัดไม่ได้แม่นยำ เมื่อวัดไม่แม่นยำ แต่เมื่อวิทยาศาสตร์เน้นความแม่นยำก็เลยเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัตถุ หรือรูปธรรม ทิ้งนามธรรมไปเลย ประดุจว่าไม่มีโลกทัศน์ทางวิทยาศาสตร์จึงเป็น โลกทัศน์ทางวัตถุ เป็น โลกที่ลำเอียงหรือบกพร่อง คือขาดมิติ

ทางนามธรรม อารยธรรมใหม่ที่มีฐานอยู่ในวิทยาศาสตร์จึงเป็นอารยธรรมวัตถุนิยม ขาดความเข้าใจทางจิตวิญญาณไป จากมิติทางจิตวิญญาณเป็นเรื่องที่ขาดมิได้ในความเป็นมนุษย์ โลกทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่แยกส่วนจึงนำไปสู่การเสียสมดุล และวิกฤตเสมอ และมนุษย์มีแนวโน้มเพียงที่จะมีทักษะ และคิดแบบแยกส่วน จึงเข้าไปสู่ปัญหาหลีกเลี่ยงไม่ได้ พุทธศาสนามีวิธีคิดอย่างเป็นกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา จึงเชื่อมโยงอย่างไม่สิ้นสุด โดยใช้หลัก อิทัปปัจจยตา หรือความเป็นกระแสของเหตุปัจจัย ถ้ามีเหตุให้จึงมี ถ้าไม่มีเหตุให้จึงไม่มี ไม่ใช่มี หรือไม่มีโดยตัวเองเป็นเอกเทศ พุทธศาสนามองธรรมชาติของสรรพสิ่งเป็นกระแสของเหตุปัจจัยที่เป็นพลวัต (อนิจจัง) คือเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรเป็นตัวของตัวเอง เป็นเอกเทศ ไม่มีเกี่ยวข้องกับ สิ่งอื่น ย่อมนำไปสู่ความเข้าใจธรรมชาติสรรพสิ่งอย่างสมบูรณ์ และนำไปสู่การคิดอย่างเป็นกลาง ฉะนั้นบุคคลที่มีโลกทัศน์และเห็น โลกอย่างนี้ และคิดอย่างเป็นกลางอย่างนี้ จึงมีปัญญาเข้าถึงความจริง เข้าถึงความงาม เข้าถึงความถูกต้อง มีอิสรภาพโดยสิ้นเชิง มีความเมตตา หรือมิตรภาพต่อสรรพสิ่ง และมีความสุขยิ่งขึ้น ความเป็นพุทธไม่ได้ด้วยการท่องจำเนื้อหา แต่ด้วยกระบวนการทางปัญญา อันประกอบด้วยโลกทัศน์ และวิธีคิด ที่ถูกต้อง

1.2.4 การศึกษาที่เอาชีวิต หรือวิถีชีวิตเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่เอาวิชาเป็นที่ตั้ง ในขณะที่การศึกษาส่วนใหญ่ในโลกปัจจุบัน เอาวิชา หรือศาสตร์เป็นตัวตั้ง เมื่อเอาวิชา หรือศาสตร์ต่าง ๆ เป็นตัวตั้ง แต่ไม่เอาความจริงของชีวิตเป็นตัวตั้ง ก็ไม่เข้าใจความจริงของชีวิต ในความเป็นจริงของชีวิตประกอบด้วยตัวเรา ซึ่งมีกาย กับใจ และมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความละเอียดอ่อน มีหลายมิติ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมนุษย์เรียนรู้เอาวิชา หรือศาสตร์เป็นตั้ตั้ง ก็ไม่เข้าใจตนเอง และความเป็นจริงที่ซับซ้อน เมื่อไม่เข้าใจความจริงก็ไม่สามารถจัดระบบชีวิต และการอยู่ร่วมกันให้เกิดสันติสุขได้ การศึกษาแนวพุทธเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด มนุษย์ควรเรียนรู้ให้รู้ตนเอง และการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ และมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวเท่านั้นที่สามารถรู้ตนเองได้ ซึ่งรวมทั้งจิตของตนเองได้ เมื่อรู้จิตของตนเองก็สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ ทำให้เป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัว และมีความสุขโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงเน้นที่การเรียนรู้ตนเอง การศึกษาในวิถีชีวิต หรือวิถีชีวิต คือ การศึกษาในพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

ดังนั้น ตามหลักการพุทธศาสนากับการศึกษา 4 ประการ ที่กล่าวถึง เราสามารถนำมาจัดระบบส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธได้ คือ

1. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2. ฐานของการเรียนรู้
3. กระบวนการทางปัญญา
4. โลกทัศน์ และวิธีคิด
5. การเจริญสติ – เจริญสมาธิ
6. บทบาทของครูผู้เป็นกัลยาณมิตร

1.3 สาระสำคัญของการศึกษาแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (อ้างอิงจาก จิตรกร ตั้งเกษมสุข. 2547 : 19) ได้กล่าวถึง สาระสำคัญ ของการศึกษาแนวพุทธ ไว้ว่า “การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็น ความหมายที่แท้จริงของการศึกษา ชีวิตที่มีการศึกษาย่อมมีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพใน การปรับตัว และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จนถึงขนาดปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์แก่ตัว มันได้ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการ ที่จะทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของ สิ่งแวดล้อม และมีความเป็นใหญ่ในตัว ในการที่จะดำรงอยู่และแสวงประโยชน์จากการดำรงอยู่ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกิจกรรมของชีวิต โดยชีวิต และเพื่อชีวิต”

1.3.1 จุดหมายของการศึกษาแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (อ้างอิงจาก จิตรกร ตั้งเกษมสุข. 2547 : 21) ได้กล่าวถึง จุดหมายของการศึกษาแนวพุทธ เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ชีวิตเข้าถึงอิสรภาพ คือ ทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของปัจจัยแวดล้อมภายนอกให้มากที่สุด และความเป็น ใหญ่ในตัวในการที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนให้ได้มากที่สุด หากบุคคลใดเข้าถึงอิสรภาพ ย่อมเป็นผู้มีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา คือ ใช้ปัญญาเป็นตัวนำในการดำเนินชีวิต เป็นผู้พร้อมจะ แก้ปัญหาทั้งหลายด้วยวิธีการ แห่งปัญญา

1.3.2 จุดเริ่มต้นของการศึกษาแนวพุทธ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปภายในตัวบุคคลแกนนำของ กระบวนการแห่งการศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทักษะคติ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิต และสังคม สอดคล้องกับความเป็นจริง เรียกว่า สัมมาทิฐิ โดยสรุป แหล่งที่มาเบื้องต้นของการศึกษา เรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ มี 2 อย่าง คือ

- 1) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปร โต โนสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น หรือเสียง บอกจากนักเรียน ได้แก่ การรับถ่ายทอด หรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครู

อาจารย์ เพื่อนที่คบ หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวที่ถูกต้อง สั่งสอน อบรม
แนะนำ ชักจูงไปในทางที่ดีงาม

2) ปัจเจกภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำใจโดยแยกกาย
หมายถึง การคิดถูกต้อง ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น ปัจจัยข้อที่ 2 คือ โยนิโสมนสิการ เป็น
แกนกลาง หรือเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของการศึกษา (จิตรกร ตั้งเกษมสุข. 2547 : 30) ความรู้จัก
คิด หรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จัก
มอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะ รู้จักดี-ชั่ว ประโยชน์-ไม่มีประโยชน์ คู่มีค่า-ไม่มีคู่มีค่า
การศึกษาแนวพุทธ เป็นการศึกษาที่พัฒนาคน ที่อยู่บนพื้นฐานของ
ความจริงตามธรรมดา ธรรมชาติ ที่มีกระบวนการศึกษา 3 ด้าน (ไตรสิกขา) เพื่อให้เกิด
พัฒนาการ 4 ด้าน (ภาวนา 4) ได้แก่ ด้านกาย (กายภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้าน
จิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) จนบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ผู้วิจัยใช้เอกสารกลุ่มนี้เพื่อสร้างเครื่องมือ วิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาและอภิปรายผลของ
โรงเรียนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

2. การจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

2.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ

สืบเนื่องมาจากมหาเถรสมาคม ได้มีมติเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2544
มอบหมาย ให้พระธรรมวรเมธี เลขาธิการแม่กองทำสนามหลวง และพระเทพโสภณ อธิการบดี
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทน ไปพิจารณาสาระการเรียนรู้
พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งกำลังจะ
ประกาศใช้ในขณะนั้น ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ในหลักสูตรนี้มีเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาพระพุทธศาสนา
ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ
ศาสนา ที่ตน นับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
ศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตาม หลักธรรม ศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตน บำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (กรมวิชาการ. 2544 : 16)

เพื่อช่วยให้โรงเรียนทั่วประเทศมีรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นแบบเดียวกัน โดยไม่มีการบิดเบือนหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยมี พระเทพโสภณ เป็นประธาน มีกรรมการ 63 รูป/คน เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2545

คณะกรรมการชุดนี้จัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางพระพุทธศาสนา และจัดพิมพ์ เป็นหนังสือเรื่อง “สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” และได้นำเสนอในครั้งประชุม “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา : หัวใจปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน จัดที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ผลการประชุมสรุปประเด็นสำคัญได้ 3 ประการ ดังนี้

1. นายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และชื่นชมฝังมโนทัศน์ของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พร้อมข้อเสนอแนะให้สาระการเรียนรู้อื่นจัดทำมโนทัศน์เช่นเดียวกับสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
 2. นายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบให้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนามี 1 หน่วยกิต (ในระดับมัธยมศึกษา คำว่า 1 หน่วยกิตเท่ากับ 2 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์)
 3. ให้มีโรงเรียนวิถีพุทธนำร่องจังหวัดละ 2 โรงเรียนในปีการศึกษา 2546
- เหตุที่ทำให้มีการพูดถึงโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นเพราะนายกรัฐมนตรีได้ถามความเห็นชอบที่ประชุมว่า รายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ผู้เข้าประชุมได้อภิปรายสนับสนุนรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามที่นำเสนอ นั้น ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวนิช ผู้บังคับการ วชิราวุธวิทยาลัยเสนอแนะว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลจะต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงเพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กที่สำคัญคือต้องนิมนต์พระมาช่วยสอนในโรงเรียนเหมือนกับโรงเรียนที่จัดโดยบางศาสนาที่ไม่สอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่เน้นเรื่องกิริยา มารยาท และอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้วย โรงเรียนเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีบาทหลวง และแม่ชีทั้งหลาย มาเป็นแบบอย่างอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงควรมีโรงเรียนที่สอนเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียนเพื่อให้เป็น

แบบอย่างทางศีลธรรมแก่เด็ก และเยาวชนด้วย “สอนให้รู้ ทำให้รู้ อยู่ให้เห็น”

นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ตอนแรก ที่ประชุมให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่า โรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับ โรงเรียนที่สอนเน้นภาษาอังกฤษ โรงเรียนเหล่านี้ก็เหมือนกับ โรงเรียนทั่วไป แต่เสนอเน้นวิชาพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง และนายกรัฐมนตรี มีนโยบายว่าในปีการศึกษา 2546 ให้มีโรงเรียนที่ สอนเน้นพระพุทธศาสนาเป็นการนำร่องจังหวัดละ 2 โรงเรียน

ต่อมา ดร. สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการรับนโยบาย จากท่านนายกรัฐมนตรีไปดำเนินการทันที กระทรวงศึกษาธิการเรียก โรงเรียนที่สอนเน้น พระพุทธศาสนาว่า โรงเรียนวิถีพุทธ และมีการระดมผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเอกสารจำนวน 2 เล่ม คือ คู่มือการศึกษาแนวพุทธ และแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ที่เป็นเอกสารหลัก ที่จะนำมาเป็นต้นทางความคิด สามารถนำมาปรับ ประยุกต์ใช้กับการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ (พฤษภาคม 2546) มีโรงเรียนที่ สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการจำนวน 89 โรงเรียน ต่อมาเมื่อมีข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ไปทำให้มี โรงเรียนสนใจเข้าร่วม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งปัจจุบันมี โรงเรียนที่ เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศจำนวน 14,000 กว่า โรงเรียน

2.2 ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธ

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย. 2547 : 32) ได้ให้ความหมาย โรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้ คำว่า วิถี คือ มรรค หรือ แนวทาง วิถีพุทธ จึงหมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตแบบชาวพุทธ (Buddhist Way of Life) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบชาวพุทธ ถ้าถามว่า หลักธรรมอะไรเป็นเครื่องแสดงถึงวิถีแบบชาวพุทธ ก็คือ มรรค มืองค์แปด เป็นวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ มรรคมืองค์แปดสรุปลงในไตรสิกขา ดังนี้

1. สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เป็นอริสัสสิกขา (ศีล)
2. สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นอริจิตตสิกขา (สมาธิ)
3. สัมมาทิฎฐิ สัมมาสังกัปปะ เป็นอริปัญญาสิกขา (ปัญญา)

ดังนั้น วิถีพุทธ หมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียน วิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ด้วยภavana 4 คือ พัฒนากาย สังคม จิต ปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2547 : 14) ท่านได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถีพุทธ ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ คือโรงเรียน ที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยดำเนินตามมรรคซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ในพระพุทธศาสนาที่แปลว่า ทางอันประเสริฐ มีองค์ประกอบ 8 ประการ มีสัมมทัญญู เป็นต้น สรุปลงตรงกับไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

จากที่ประชุมคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ 1-4 เมษายน 2546 ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และได้สรุปความหมายโรงเรียนวิถีพุทธ ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และพัฒนานักเรียนโดยรวม ของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 3)

สรุปว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และพัฒนานักเรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการนักเรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น โดยผ่านกระบวนการ ทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต

2.3 รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

2.3.1 ลักษณะ จุดเน้น

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นสำคัญ คือ การนำเอาหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนานักเรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจ เป็นการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตร สถานศึกษา หรือการจัดระบบเป็นวิถีชีวิตในสถานศึกษาของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้นักเรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือ ใช้ปัญญา และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงของชีวิต และการจัดการดำเนินงานของสถานศึกษา จะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศ (ปร โด โฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนานักเรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบ ไตรสิกขา ที่นักเรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้ง ศีล หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่พึงงามสำหรับตนและครอบครัว สมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณค่า มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่น เข้มแข็ง

และสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แบบกาย (โยนิโสมนสิการ) เพราะฉะนั้นจึงต้องตอกย้ำบ่อย ๆ ว่า ไตรสิกขาก็อยู่ในชีวิตเราแหละ การที่ไตรสิกขามีสามอย่างก็เพราะตรัสไป 3 ด้านของชีวิตที่เรียกร่าง ๆ โดยใช้คำศัพท์สมัยปัจจุบัน มาเทียบว่าเป็นเรื่องของพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต.2547 : 84) โดยมี ครู และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รัก และปรารถนาดี ที่จะพัฒนา นักเรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนานักเรียนด้วย ไตรสิกขานี้ อาจแสดง แนวคิด ได้ดังแผนภูมิที่ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 2 สรุปรบบพัฒนานักเรียนด้วยไตรสิกขา

2.3.2 สภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาจัดสภาพในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาตามหลักกรรมพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็นมีวัฒนธรรมแสงปัญญา ทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะปัญญา วุฒิธรรม 4 ประการ คือ

1. สัมปยุตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ใกล้สิ่งแวดล้อมที่ดี ครู-อาจารย์ที่ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
2. สัทธัมมสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษา โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดี และถูกต้อง
4. ธรรมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ความสามารถ ไปใช้ใน ชีวิต และการดำเนินชีวิต ได้ถูกต้องตามธรรม

ปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการนี้ จะส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้ อย่างชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดการศึกษาสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ด้านกายภาพ

สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริม การพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะช่วยให้ระลึกถึง พระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุม หรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนาเหมาะสม หรือมากพอ ที่จะบริหารนักเรียน หรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้หัวใจสงบ และส่งเสริมปัญญา เช่น ร่มรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรมคุณแลเสียงต่าง ๆ มิให้อีกที่ก ถ้าเปิดเสียงเพลงกระจายเสียง ก็พิถีพิถันเลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมตัวอย่าง ดังนี้

- 2.1) มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเรียน และก่อนเลิกเรียนประจำวัน (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)
- 2.2) มีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวัน อาจเป็นบทกลอนหรือเพลง เช่นเดียวกับกิจกรรมแผ่เมตตา (เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข)
- 2.3) มีกิจกรรมทำสมาธิในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นั่งสมาธิ ท่องอาขยาน เพื่อสมาธิ สวดมนต์สร้างสมาธิ หรือทำสมาธิเคลื่อนไหวอื่น ๆ เป็นประจำวัน หรือก่อนเรียน(เพื่อพัฒนาสมาธิ)
- 2.4) มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน (เพื่อให้กิน กินอย่างมีสติ มีปัญญาผู้เข้าใจ)
- 2.5) มีกิจกรรมอาสาตาวินัยปฏิบัติวินัย หรือศีล (เพื่อให้อยู่เป็นอยู่อย่าง สงบสุข)
- 2.6) มีกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) ประจำวัน (เพื่อให้อยู่เป็น)
- 2.7) มีการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ (เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา)
- 2.8) มีกิจกรรมบันทึก และยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรงการทำความดี)
- 2.9) ทุกห้องเรียนมีข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล วินัย ปัญญา)

3) ด้านการเรียนการสอน

สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนานักเรียน ด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น

- 3.1) หลักสูตรสถานศึกษากำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สะท้อนการพัฒนาไตรสิกขาไปพร้อม ๆ กัน
- 3.2) การจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการเรียนรู้ และปฏิบัติ

3.3) การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง นำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดเป็นเกณฑ์ตรวจสอบในการปฏิบัติ และเชื่อมโยงการเรียนรู้หลักธรรมในการพัฒนาดน และผู้อื่น

3.4) ประสานร่วมมือกับวัด คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งสาระพระพุทธศาสนา และกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาในบริบทต่าง ๆ

ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เป็น” โดยนักเรียน มีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย (กายภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) โดยมุ่งให้นักเรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาดน และสังคมโดยไม่เบียดเบียนผู้ใด และเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา เช่น “การกิน อยู่ เป็น” เพื่อประโยชน์การดำรงชีวิตอยู่ได้เหมาะสม เป็นไปตามคุณค่าแท้ หรือ “การดู ฟัง เป็น” เพื่อเน้นประโยชน์การเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา ในการจัดการเรียนรู้ ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองใหม่ว่า ตนคือ ผู้ที่ให้อภัยคุณ ของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ (กรมวิชาการ. 2545 : 219)

1. วางตนในฐานะผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ
2. วางตนให้น้ำเตารพ
3. วางตนในฐานะผู้ทรงความรู้
4. วางตนในฐานะผู้เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วางตนในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งความรู้และความรู้สึกของศิษย์
6. วางตนในฐานะผู้ทรงปัญญาสามารถอธิบายอย่างลึกซึ้งให้ศิษย์กระจ่างได้
7. วางตนในฐานะแบบอย่างที่ดี เป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน ของการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

4) ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์

สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้ และพัฒนา ไตรสิกขา หรือส่งเสริมวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้ม แจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้

บุคลากร และนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิก อบายมุข การเสียดสละ เป็นต้น

5) ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชนสร้างความตระหนัก และศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญญาเข้าใจในหลักการ และวิธีดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู และผู้บริหาร เพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่าง ๆ และการปฏิบัติตนเอง ที่สนับสนุน และเป็นตัวอย่างในการพัฒนานักเรียนตามวิถี ชาวพุทธ

สถานศึกษาวิเคราะห์จัดจุดเน้น หรือรูปแบบรายละเอียด โรงเรียนวิถีพุทธ ตามความเหมาะสมบริบทของสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษามีจุดเน้น และรายละเอียดรูปแบบ ที่แตกต่างกันได้ เช่น บางสถานศึกษาจะมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขา ในระดับชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนรู้รายวิชา) บางสถานศึกษาเน้นประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ภาพรวมบางสถานศึกษาอาจทำทั้งระบบ ทุกส่วนของการจัดการศึกษาก็เป็นไปได้

2.4 การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักสูตรสถานศึกษาศูนย์เรียนรู้ร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำแนวทาง การดำเนินงานตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสามารถนำแนวคิด และแนวทางในเอกสารดังกล่าว สู่การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาองค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ ที่จะให้การจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธดำเนิน ไปโดยสะดวกด้วยศรัทธา และฉันทะ
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบที่จะเป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่การพัฒนานักเรียน ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม
3. ขั้นดำเนินการพัฒนานักเรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นขั้นตอน ที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
4. ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด ที่จะช่วยให้การดำเนินทุกส่วนเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร

5. **ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง** ที่จะเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้น ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และอุปปัญญาตรรกธรรม

6. **ขั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ** ที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อ ๆ ไป หรือใช้กับ โครงการต่อเนื่องอื่น และนำสรุปผลจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ

การบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

ลำดับขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

แผนภาพที่ 3 ขั้นตอนพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร

แนวการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ โดยสังเขป ดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นขั้นตอนความพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น

1.1 การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาวิถิพุทธ ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุ หรือคฤหัสถ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธา และความรู้ชัดในพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น ไม่เป็นผู้ข้องเกี่ยวกับอบายมุข เป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษามีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

1.2 การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธา และฉันทะในการร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธด้วยปัญญา ุเข้าใจทิศทางจากศรัทธา และฉันทะการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จของการพัฒนาคาดหมายได้ จะเกิดขึ้นไม่ยาก สำหรับการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้ สามารถดำเนินการได้หลากหลาย เช่น การประชุมชี้แจง สัมมนา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และการศึกษาดูงาน

1.3 การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ชัดเจน ทั้งระยะยาว ในธรรมนุญสถานศึกษา และแผนการปฏิบัติรายปีก็ตาม ที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ ได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

2. การดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่าง ๆ ของการพัฒนานักเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพร่างกายภาพ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนานักเรียนตามหลักปัญญาวัชรธรรม 4 ประการ คือ

2.1 สัมผัสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ใกล้สิ่งแวดล้อมที่ดี ครูที่ดี มีข้อมูลมีสื่อที่ดี

2.2 สัทธัมมสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี

2.3 โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดี และถูกต้อง

2.4 ชัมมานุชัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้
ความสามารถไปใช้ ในชีวิต และการดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

สภาพ และองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้มีใน
โรงเรียนวิถีพุทธ เช่น

- 1) หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้
ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถีพุทธควรคำนึง แนวคิดหนึ่ง
ของการจัดการเรียนรู้ ก็คือ การ บูรณาการหลักธรรมทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธา
ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม (Affective) และการฝึกปฏิบัติหลักธรรม (Processes) ในการ
จัดการเรียนการสอน โดยอาจจะกำหนดในระดับจุดเน้น หลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกใน
องค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนจัดการ
เรียนรู้ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป
- 2) การเตรียมกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนต้องคิด และกำหนดให้
เหมาะสมกับนักเรียน ของตนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลาย ทั้งที่เป็น
กิจกรรมประจำวันประจำสัปดาห์ หรือประจำ โอกาสต่าง ๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ซึ่งส่งเสริมการ
เรียนรู้ของนักเรียนอีกสะท้อนให้เห็นถึง คำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้น เมื่อคนกิน
อยู่ ดู ฟังเป็น”
- 3) การจัดสภาพกายภาพสถานศึกษา ครอบคลุมถึงอาคารสถานที่
ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม อาณาบริเวณของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้อง
คำนึงถึงการจัดให้เหมาะสม และมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด
ทั้งที่ผ่านระบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน
อยู่ ดู ฟังเป็น” ในชีวิตประจำวัน
- 4) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยผ่านการเตรียมการ การมอบหมาย
การรับผิดชอบ ของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี
เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้น
ทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยม ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ
ต่อผู้อื่น เป็นต้น

3. การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา จุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ
นักเรียนของสถานศึกษา โดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งใน
กิจกรรมการเรียน การสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู

พึง ให้เป็น” เป้าหมาย การพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้งองค์กรรวมของชีวิตที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ในที่สุด นอกจากการพัฒนานักเรียนอันเป็นภาระหนักแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากร ของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ครู และผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานักเรียน ดังนั้นยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขามากเท่าไร จะยิ่งส่งผลดีต่อการช่วย ให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น แนวทางการพัฒนาบุคลากร และลักษณะบุคลากรที่เหมาะสม ในโรงเรียนวิถีพุทธจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

4. การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นตอนสำคัญในการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะของ ความเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อการพัฒนานักเรียน หรือต่องาน กิจกรรมที่สำคัญของขั้นนี้ คือ การนิเทศ ติดตาม ที่จะดูแล การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษา และชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ฯลฯ การสนับสนุนทั้งทรัพยากร ข้อมูล และเครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น การรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลระหว่างดำเนินการ อันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไป หรือแม้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

5. การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อเน้นย้ำ การพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้น ๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุง หรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้องค์ธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุง และพัฒนางานให้เป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอุปญญาตรธรรม 2 (ความไม่สันโทษในกุศลธรรม และความไม่ระย่อในการพากเพียร)

6. การประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผล การดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเป็นต้น และในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำสู่การเผยแพร่ หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้น ๆ และในระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการ และบริหารจัดการ

กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนาในโรงเรียนวิถีพุทธ

1. กิจกรรมนักเรียน

หลักการ

กระบวนการพัฒนานักเรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิด มีความฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน

หลักคิด

การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความเจริญ อกองาม ในทุกขั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกิน อยู่ คู่ พัง ใน ชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไป และเนื่องจากพุทธศาสนามีหลักการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ ที่จะฝึกฝน และพัฒนาได้ ประกอบกับวิเคราะห์ นักเรียน ว่ามี สติปัญญา อุปนิสัย ความพร้อม และภายหลังที่แตกต่างกัน การพัฒนาจึงเน้นที่ตัวนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

หลักทำ

ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครู และผู้บริหารสามารถ จะพัฒนาได้ ตามหลักการคิดข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในที่นี้ขอ เสนอแนะการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง 4 ลักษณะ คือ

- 1) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร
- 2) กิจกรรมประจำวัน / ประจำสัปดาห์
- 3) กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมพิเศษ
อื่น ๆ
- 4) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น
 - 4.1) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 - 4.2) ประภวคัมภรยาทชาวพุทธ
 - 4.3) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระการเรียนรู้พุทธศาสนา)
 - 4.4) กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา
 - 4.5) เรียนธรรมศึกษา / สอบธรรมศึกษา

4.6) บรรพชาสามเณรทุกรุ่น ฯลฯ

5) กิจกรรมประจำวัน / ประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง เช่น

5.1) กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

(ก่อนเคารพธงชาติ)

5.2) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบนิ่ง (สมาธิ)

5.3) กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิตวันละบท

5.4) กิจกรรมน้อมไหว้พี่ (ในแถวหน้าเสาธง)

5.5) กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

5.6) กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี

5.7) กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี

5.8) กิจกรรมอาสาทวิเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของ

ผู้ปฏิบัติธรรม)

5.9) กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม

5.10) กิจกรรมต้นไม้พุดได้ (เน้นคติธรรม)

5.11) กิจกรรมจัดนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา

5.12) กิจกรรมการกำหนดทักษะ และความรู้ทางพระพุทธศาสนา

5.13) กิจกรรมสมาทานศีลในวันพระ

5.14) กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ

5.15) กิจกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ เช่น ครุฑต้อนรับทักทายนักเรียนด้วย

กิริยาวาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา

5.16) กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน

5.17) กิจกรรมอธิษฐานจิตก่อนเรียน

5.18) กิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละครั้ง)

5.19) กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรมช่วงเข้าพรรษา

ฯลฯ

2. การจัดลักษณะทางกายภาพ

หลักการ

จากความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา และแนวทางในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สามารถสรุปเป็นหลักการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนวิถิพุทธได้ดังนี้

- 1) บรรยากาศสงบเงียบ เรียบง่าย
- 2) ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น
- 3) ใกล้ชิดกับชุมชน
- 4) สะอาด มีระเบียบ
- 5) ทันสมัย มีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ
- 6) เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม

หลักคิด

โรงเรียน หรือสถานศึกษาเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้มาก เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนาหลายตอน เน้นถึงความสำคัญของสถานที่ และบรรยากาศ เช่น (1) ทรงเจริญอานาปานสติกรรมฐานเมื่อมีพระชนมายุ 7 พรรษา ณ ใต้ต้นหว้าในบรรยากาศที่เงียบสงบ (2) ทรงเลือกสถานที่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติ และชุมชนสำหรับบำเพ็ญเพียร (3) เมื่อตรัสรู้แล้วทรงเปลี่ยนสถานที่จากที่ตรัสรู้ ไปประทับใต้ต้นไทร และต้นอื่น ๆ (4) ทรงกำหนดเองความสะอาด ความมีระเบียบไว้ในพระวินัย ปรากฏว่าด้วยเสนาสนวัตร และเสนาสนขันธกะ (5) ทรงแสดงภาวะที่เอื้อ เกื้อกูล เหมาะสม สะดวกสบายของสภาพแวดล้อม ซึ่งประมวลกันไว้ 7 ประการ คือ สัปายะ 7

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539- 2552 โรงเรียนในอุดมคติ ได้กำหนดให้มีบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข คือ มุ่งเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย รวมทั้งการ จัดสถานศึกษาให้มีความร่มรื่น มีต้นไม้ มีแหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร้ฝุ่น ไร้มลภาวะ ปลอดภัย และไม่มีมูมอับ

หลักทำ

โรงเรียนวิถีพุทธ มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติร่มรื่นสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ มีศูนย์รวมศรัทธา ของครู นักเรียน และบุคคลในชุมชน คือ มีพระพุทธรูปที่เด่นชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วยต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคาร สถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ และเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อประกอบสัมมาอาชีพะ มีห้องจริยธรรม ห้องสมุด พระพุทธศาสนา ทุกห้องเรียนมีพระพุทธรูปเพื่อให้นักเรียน ได้เห็น และระลึกถึงพระรัตนตรัย อยู่เสมอ

บรรยากาศในห้องเรียนมีความสงบ สะอาด ครู และนักเรียนมีความสำรวมตน อยู่เสมอ สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัย และครบครันทันสมัย ทั้งสื่อที่เกิดจากภูมิปัญญาของครู นักเรียน และชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข ปลูกฝังคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สถานศึกษา ต้องมีความใกล้ชิดกับชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสะอาดมีระเบียบเรียบร้อยของ โรงเรียนวิถีพุทธจะต้องเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของนักเรียนทุกคน โดยครู สร้างบรรยากาศของความรัก ความสามัคคี และความรับผิดชอบ

3. การพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร

หลักการ

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนา นักเรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน บุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดี ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ สามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ และเป็นกัลยาณมิตร มีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ นักเรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี

หลักคิด

การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับลักษณะ และเงื่อนไขของตนเอง แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือ การปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำ ในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

หลักทำ

แนวทางการจัดพัฒนาบุคลากร เช่น

- 1) วิเคราะห์ ภาวะธรรม หรือภูมิธรรม ธรรมวุฒิ และลักษณะของบุคลากร
- 2) ค้นหาบุคลากรแนวร่วม หรือแกนนำ
- 3) วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร
- 4) จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จทั้งกิจกรรมรูปธรรม และกิจกรรมพัฒนาจิต
- 5) ให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้
ลักษณะ

แนวกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดอบรมใหญ่ประจำปี จัดการพัฒนาจิต เจริญปัญญาอยู่ยงรายสัปดาห์ หรือรายเดือน จัดกลุ่มสนทนาธรรม จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญ จัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่าง ๆ ส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุด และสื่อต่าง ๆ ให้ยืม หรือให้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการประเมิณผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์ (วิปัสสนา)

คุณลักษณะสำคัญของบุคลากร โรงเรียนวิถิปุทธ

ผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกจากอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเอง และดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) เป็นผู้นำ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี

ครู อาจารย์ และบุคลากร

- 1) ศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ละเลิกจากอบายมุข
- 3) ถือศีล 5 เป็นนิจ
- 4) มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเอง และดำเนินชีวิตที่ดีงาม
- 5) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

4. การเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธ และชุมชน

หลักการ

โรงเรียนวิถีพุทธ กับชุมชนซึ่งประกอบด้วยบ้าน วัด และสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เกี่ยวเนื่องร่วมมือกัน และกันในการพัฒนานักเรียนและพัฒนา ชุมชน สังคมในวิถีแห่งพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

หลักคิด

โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อพัฒนาคน มีผลการพัฒนานักเรียนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา จัดระดมสรรพกำลังลักษณะ ต่าง ๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนางานทุกด้านของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนานักเรียน

หลักทำ

สถานศึกษาอาจพิจารณากำหนด และดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ซึ่งบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่องจนบังเกิดผลที่ชัดเจน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคลิกภาพ และคุณธรรมของครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรของ โรงเรียน เป็นภาพที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการ โดยใช้ หลักเมตตาธรรม ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนมีกิริยาจาสุภาพ มีน้ำใจ มีคุณธรรม เป็นลักษณะเด่นที่บุคคลทั่วไปเห็น ได้ชัดเจน พร้อมกันนั้น โรงเรียนวิถีพุทธ มีลักษณะเปิดกว้างสู่ชุมชน และสังคม พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สังคม ด้วยความเกี่ยวเนื่องกัน และกันอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมเสนอแนะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์

1) สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า กิจกรรมวันพ่อ วันแม่

2) สถานศึกษานำสถานศึกษาร่วมกิจกรรมของวัด และชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด ซึ่งอาจจัดในช่วง โมง กิจกรรมพัฒนานักเรียน หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ เช่น นำอาหาร ไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า เป็นต้น

- 3) สถานศึกษาต้องเป็นชุมชน โดยเปิดต้อนรับผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดเวลา (Open House) เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็น และมีส่วนร่วมใน การกิจต่าง ๆ เช่น ดูแล ความสะอาดของ โรงอาหาร ดำเนินการเชิญผู้ทรงภูมิปัญญาทาง พระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น
- 4) เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม เป็นต้น
- 5) เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ เช่น จัดอบรมให้ความรู้ แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพพิเศษต่าง ๆ จัดร้านค้าของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครอง นำผลิตผล ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาขาย โดยนักเรียนเป็นผู้ดูแลกิจการ
- 6) ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนา ต่าง ๆ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่เยาวชนใน เรื่องต่าง ๆ ในวันหยุด จัดทัศนศึกษาทางธรรม เป็นต้น
- 7) จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน เช่น จัดการแข่งขันกีฬา จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศ โดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมนำอาหารมารับประทาน ร่วมกัน จัดค่ายครอบครัว
- 8) เสริมความเข้มแข็งของระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียนช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาครอบครัว เป็นต้น
- 9) ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำ หนังสือพิมพ์ หรือวารสารแก้ไขปัญหาครอบครัว เป็นต้น
- 10) ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้ทำความดี ทั้งครู นักเรียน บุคลากรของ สถานศึกษาและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิต ของคน ทั้งชุมชน

2.5 การบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งดำเนินการพัฒนานักเรียน โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการผ่านการพัฒนา “กิน อยู่ ดูแล ฟังเป็น” ดังนั้นการบริหารโครงการทั้งใน ระดับชาติ / ระดับ เขตพื้นที่การศึกษา และระดับ โรงเรียน จะยึดหลักการพัฒนานักเรียน ดังกล่าว ข้างต้นทุกขั้นตอน

2.5.1 การบริหาร โครงการระดับชาติ / เขตพื้นที่การศึกษา จะมีกิจกรรมหลัก ได้แก่

- 1) สร้างความเข้าใจแก่ผู้บริหาร โรงเรียน และผู้รับผิดชอบโครงการ
- 2) ผลิตสื่อเอกสาร วัสดุทัศน เพื่อเผยแพร่แนวคิด และตัวอย่างการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ
- 3) สร้างความเข้าใจแก่ครู ทั้งในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิถีพุทธ และการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะต่าง ๆ
- 4) นิเทศ เยี่ยมเยียน ประเมินผลการดำเนินงาน
- 5) สัมมนาเพื่อสะท้อนประสบการณ์ผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2.5.2 การบริหารโครงการระดับโรงเรียน จะมีกิจกรรมหลัก ได้แก่

- 1) ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ครู และบุคลากรทุกคน ผู้ปกครอง นักเรียน องค์กรสงฆ์ ที่สถานศึกษาจะขอความอนุเคราะห์
- 2) ปรับสภาพบรรยากาศของสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ
- 3) ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยสอดแทรกหลักธรรมในการเรียนทุกสาระการเรียนรู้
- 4) ปรับปรุงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการโรงเรียนวิถีพุทธ
- 5) นิเทศ เยี่ยมเยียน ชื่นชมให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น
- 6) ร่วมสัมมนาเพื่อรับฟังประสบการณ์การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำมาปรับกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาตนเองต่อไป

2.6 การประกันคุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ

ที่กล่าวมานั้นส่วนมากเป็นเรื่องเป้าหมายหลักของการจัดโรงเรียนวิถีพุทธ ปัญหาที่ตามมาคือ โรงเรียนจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างไร และโรงเรียนจะต้องทำอะไรบ้างจึงจะได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ การที่เราพยายามหาคำตอบว่า โรงเรียนวิถีพุทธจะต้องทำอะไร และทำอะไร พวเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ โรงเรียนวิถีพุทธอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การประกันคุณภาพเกิดจากการกำหนดมาตรฐานว่าโรงเรียนควรจะทำอะไรบ้าง จึงจะได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ การกำหนดมาตรฐานนี้เป็นการช่วยให้โรงเรียนได้มีแนวทางในการดำเนินการในเบื้องต้น เมื่อได้ดำเนินการไปแล้ว โรงเรียนก็จะเพิ่มมาตรฐานเฉพาะของโรงเรียน

นั้น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ การกำหนดมาตรฐานยังจะช่วยให้ผู้ใช้บริการ และผู้สนับสนุน ได้รู้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธกำลังทำอะไรบ้าง นอกจากการขึ้นป้ายว่าเป็น โรงเรียนวิถีพุทธ

เพื่อให้โรงเรียนวิถีพุทธมีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน และพัฒนาไปในทิศทาง ที่ถูกต้อง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำ “ตัวชี้วัดการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธ” โดยปรึกษาหารือกับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ตัวชี้วัดนี้เป็นเหมือนแผนที่เกิดทางของโรงเรียนที่เข้าโครงการ คือ เป็นเพียงคู่มือในการดำเนินการต่อไป ไม่ได้มีไว้สำหรับจับผิดกันว่าโรงเรียนไหนทำ หรือไม่ทำตามเกณฑ์เหล่านี้ ที่สำคัญคือ โรงเรียนอาจกำหนดตัวชี้วัดเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ก็ยิ่งจะเป็นการดีมากขึ้น

ตัวชี้วัดการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน คือ (มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. 2547 : 35)

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)
2. ปัจจัยกระบวนการ (Process)
3. ปัจจัยผลผลิต (Output)
4. ปัจจัยผลกระทบ (Impact)

ในปัจจัยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า คือ สิ่งที่โรงเรียนจะต้องใส่เข้าไปในเบื้องต้น เพื่อเป็นทุนประเดิมในการดำเนินการ ปัจจัยนำเข้านี้เป็นการตอบคำถามว่า โรงเรียนควรทำอะไรบ้างเพื่อให้มีทุนประเดิม คำตอบ ก็คือว่า โรงเรียน มีบุคลากรที่มีคุณลักษณะที่ดีในวิถีพุทธ มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธควรร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน อย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดสามประสาน คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เช่น แต่งตั้งพระสงฆ์ ผู้แทนชุมชน ผู้ปกครอง เป็นกรรมการที่ปรึกษา หรือกรรมการดำเนินงานของโรงเรียน และบริหารการดำเนินงาน ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บวร) เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการร่วมกันทำหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนานักเรียน นั่นคือ ให้มีเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระ และกิจกรรมเข้าด้วยกัน เรื่องนี้ มีความสำคัญมาก กระทรวงศึกษาธิการน่าจะจัดทำตัวอย่างสาระการเรียนรู้ แบบบูรณาการนี้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการต่อไป และพระสงฆ์

ต้องไปเป็นที่ปรึกษาด้านนี้ ประจำโรงเรียนวิถิพุทธเพื่อช่วยให้ผู้บริหาร และครูอาจารย์เกิดความมั่นใจ

ในด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีการยึดหลักเรื่องความสะอาด (ศีล) สงบ (สมาธิ) และสว่าง (ปัญญา) คือจัดสภาพภายในโรงเรียนให้สะอาดปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมา ทุกชนิด สงบร่มรื่น เรียบง่ายใกล้จิตรกรรมชาติ ประดิษฐานพระพุทธรูป ประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียน สว่างทางปัญญาด้วยปัญญาเทศ และคติธรรมคำขวัญต่าง ๆ

2. ปัจจัยกระบวนการ

ปัจจัยกระบวนการ คือ วิธีการที่ครูอาจารย์ดำเนินการอบรมสั่งสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ปัจจัยกระบวนการนี้เป็นการตอบคำถามว่าครู อาจารย์ควรทำอะไรบ้าง เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

มาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิดก็คือ ครูจัดบรรยากาศ และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เติบโตตามหลัก ไตรสิกขา และบูรณาการในวิถีชีวิต การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ ไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝึกรอบรมด้านการบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาเพื่อใช้ในการเรียน การสอน และในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกให้นักเรียนใช้สติ และสมาธิในการเรียน การสอบ การเล่นกีฬา และการทำกิจกรรมทั่วไป โรงเรียนวิถิพุทธต้องกำหนด เป็นเป้าหมายว่า เมื่อฝึกรอบรม ให้นักเรียนมีสติ และสมาธิดีขึ้นแล้ว ปัญญาของนักเรียนย่อมจะดีขึ้น และผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาก็จะดีขึ้นไปด้วย

โรงเรียนวิถิพุทธยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาที่ว่า นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และปฏิบัติ ครูอาจารย์ทำหน้าที่แนะนำให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า และปฏิบัติด้วยตนเอง ข้อนี้ตรงกับหลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า ตุมฺเหหิ กิจจํ อาตปฺปิ อุกฺขตาโร ตถาคตา ท่านทั้งหลายต้องทำความเพียรพยายามเอง พระตถาคตเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทาง และสอดคล้องกับสุภาษิตจีนที่ว่า ถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขาจะมีปลากินเพียงวันเดียว แต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต

3. ปัจจัยผลผลิต

ปัจจัยผลผลิตเป็นเรื่องที่กำหนดว่า ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนวิถิพุทธ จะต้องได้รับการพัฒนา ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น (ภาวนา 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีความสุข

ประการแรก ที่ว่านักเรียนได้รับการพัฒนาทางกายก็คือ เริ่มตั้งแต่สอนให้รู้จักกินอยู่อย่างมีคุณภาพ บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 คือ เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคให้ได้คุณค่าแท้ หลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นคุณค่าเทียมด้วยวิธีคิดที่เป็น โยนิโสมนสิการ มุ่งเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค นอกจากนี้ยังสอนให้ดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ นักเรียนจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ประการที่สอง นักเรียนได้รับการพัฒนาทางสังคม เป็นคนดีมีศีล 5 มีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ ที่สำคัญก็คือ เป็นคนรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลา พร้อมที่จะทำงานเป็นทีม

ประการที่สาม นักเรียนได้รับการพัฒนาทางจิต เช่น มีสติ และสมาธิเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียน และในการทำงานต่อไป มีสุขภาพจิตดี แจ่มใสไร้เรงเบิกบาน โดยเฉพาะเด็กมีความสุขในการ ศึกษาเล่าเรียน การอบรมให้เด็กมีความสุขในการศึกษาเล่าเรียนนี้เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธ

ประการสุดท้าย นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านปัญญา เช่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ในพระรัตนตรัย เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง สนใจศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต ที่สำคัญคือ มีทักษะในการคิดด้วย โยนิโสมนสิการ สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วยสติปัญญา ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ไม่หาทางออกด้วยการคิดสั้นฆ่าตัวตาย เป็นต้น

4. ปัจจัยผลกระทบ

เมื่อโรงเรียนวิถิพุทธประสบความสำเร็จ ผลกระทบที่ตามมาก็คือ วัด บ้าน โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โรงเรียนวิถิพุทธ และเกิดความสามัคคีพร้อมมือกันพัฒนาโรงเรียน และสังคมตามวิถิพุทธอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนวิถิพุทธจะช่วยแก้ปัญหาศีลธรรมในเด็ก และเยาวชนไทยทุกวันนี้ ไม่ว่าจะปัญหาเรื่องยาเสพติด เรื่องทางเพศ หรือเรื่องอบายมุขอื่นใด สังคมไทยกำลังก่อนแอ เพราะปัญหาเหล่านี้ระบาดหนักในเด็ก และเยาวชน โรงเรียนวิถิพุทธเป็นความหวังสำคัญสำหรับจะช่วยแก้ปัญหาวิกฤติทางศีลธรรม นี้คือผลกระทบโดยตรงที่มีต่อสังคม ไทยโดยรวม ปัญหาศีลธรรมเป็นเรื่องที่ขยายวงกว้างไป ทุกหย่อมหญ้า จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายคือ ทั้งบ้าน วัด และ โรงเรียนจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้เสมือนหนึ่งเป็นวาระแห่งชาติ การปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแก้ไขไปตามลำพังคงไม่สำเร็จ ปล่อยเวลาเนิ่นนานไป ปัญหายิ่งจะลุกลามหนักขึ้น ไปอีก

ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธกระทรวงศึกษาธิการ

(มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. 2547 : 35-50)

แนวคิดหลักการ

กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ควบคู่กับการพัฒนาทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม โดยส่งเสริมการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ และรับทุกโรงเรียน ที่สมัครเข้าร่วม โครงการ ผลที่เกิดขึ้นมีสถานศึกษาจากทุกสังกัดจำนวนมากให้ความสนใจ และสมัครเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาทั่วประเทศเป็นจุดรับสมัครประสานงาน และส่งเสริม การพัฒนา ดังนั้นเพื่อให้การ พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในเชิงเป้าหมายภาพรวม มีความชัดเจน และสามารถเป็นเครื่องมือแก่ สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ในการนิเทศติดตามตลอดจนการทบทวน และประเมินผล ดำเนินงานการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำ ตัวชี้วัดการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธขึ้น โดยวิเคราะห์กำหนดจากเอกสาร แนวทาง การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นหลัก และได้รับการตรวจพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายคณะ ซึ่งคาดหวังว่า ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธจะช่วยให้การดำเนินงาน และการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธในทุกระดับ เป็น ไปตามหลักการที่เหมาะสม และเป็น ไปในแนวทางเดียวกัน

ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านปัจจัย นำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า กำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไขหลัก และส่งผลอย่างชัดเจน ต่อการพัฒนานักเรียน และงาน โรงเรียนวิถีพุทธตามระบบไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญเชิงเหตุผลของการดำเนินการพัฒนา ซึ่งมีจุดเน้น ในการพัฒนา ทั้งระบบ โรงเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัยนำเข้าที่ต้องการ คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มี

คุณลักษณะที่ดีในวิถีพุทธ มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. บุคลากรมี คุณลักษณะที่ดี	1.1 ผู้บริหาร	<p>1.1.1 มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>1.1.2 มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ</p> <p>1.1.3 มีความซื่อสัตย์ จริ่งใจในการทำงาน</p> <p>1.1.4 มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นันถือน และศรัทธาในพระพุทธศาสนา</p>
	1.2 ครู	<p>1.2.1 มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) มีศีลธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี</p> <p>1.2.2 มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร</p> <p>มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา</p> <p>1.2.3 ู้เข้าใจ หลักการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา</p>
2. การบริหาร การจัดการอย่างมี ระบบ	2.1 ระบบบริหาร	<p>2.1.1 มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p>2.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือ คณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ และ บริหารการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บวร) มีส่วนร่วม</p> <p>2.1.3 ปลุกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
3. กายภาพ และ สิ่งแวดล้อมจัด อย่างรอบคอบ		2.1.4 ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อ พัฒนานักเรียน และชุมชน
		2.1.5 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง
		2.1.6 มีระบบตรวจสอบประเมินผล และเปิด โอกาส ให้มีการเสนอแนะอย่างเป็น กัลยาณมิตร
	2.2 ระบบหลักสูตร สถานศึกษา	2.2.1 หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธ ธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
	3.1 สภาพแวดล้อม	3.1.1 จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำ โรงเรียน และประจำห้องเรียนเหมาะสม
		3.2.2 มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไป ในบริเวณ โรงเรียน
		3.3.3 สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่ม รื่นเรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาติ
		3.4.4 บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด

2. ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ กำหนดโดยวิเคราะห์จากเอกสาร “แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธ” เป็นหลัก ซึ่งเป็นเอกสารเชิงหลัก และแนวทางกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้เป็นหลัก ทั่วประเทศ

การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน รอบคอบ มีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงตามระบบไตรสิกขา

มาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิดคือ โรงเรียนจัดบรรยากาศ และกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อพัฒนานักเรียนได้เป็นไปตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการในวิถีชีวิต รายละเอียดตัวชี้วัด ด้านกระบวนการ (Process) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา	1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้	<p>1.1.1 จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรม หรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน</p> <p>1.1.2 ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา</p> <p>1.1.3 จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง</p> <p>1.1.4 จัดกิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอน และในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน</p>
	1.2 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้	<p>1.2.1 ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ</p> <p>1.2.2 นิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ</p> <p>1.2.3 จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด หรือ ศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียน</p>
	1.3 การวัด และประเมินผล	<p>1.3.1 มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักภวนา 4 (กาย สติ สมภา ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง</p>

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
2. บรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	บรรยากาศ ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”	2.1 ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อม ถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้ม มีเมตตา ต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง 2.2 ส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ 2.3 ส่งเสริมบุคลากร และนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็น ตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น 2.4 ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ
3. กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	3.1 กิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน 3.2 กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	3.1.1 ฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผล และได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลักไตรสิกขา) 3.1.2 ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิชอบ ดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย 3.2.1 ส่งเสริมปฏิบัติธรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า รู้ใจเหตุผล 3.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึก และศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต 3.2.3 ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา

3. ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต กำหนดเฉพาะผลที่เกิดกับนักเรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากหลักภavana 4 คือ มืองค์ประกอบด้านกาย ศีล สมာธิ และปัญญา ซึ่งเป็นผลที่ผู้เรียนควรได้รับจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา การกำหนดปัจจัยด้านนี้ เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างชัดเจน มาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิด คือ “นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะ กิน อยู่ ดู ฟัง

เป็น (ภาวนา 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีความสุข” รายละเอียด ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถึพุทธ ด้านผลผลิต (Output)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. พัฒนากาย คีล จิต และปัญญา อย่างบูรณาการ (ภาวนา 4)	1.1 กาย (กายภาพ)	1.1.1 บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณ และคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ 1.1.2 การดูแลร่างกาย และการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
	1.2 คีล (สังคม)	1.2.1 มีคีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 1.2.2 มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา 1.2.3 สามารถพึ่งตนเองได้ หรือทำงานเลี้ยงชีพ ด้วยความสุจริต
	1.3 จิต (จิตใจ / อารมณ์)	1.3.1 มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ 1.3.2 มีจิตใจ เมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน 1.3.3 ทำงาน และเรียนรู้ อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร 1.3.4 มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน
	1.4 ปัญญา	1.4.1 มีศรัทธา และความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย 1.4.2 รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ 1.4.3 ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา แสวงหาความจริง และใฝ่สร้างสรรค์ พัฒนางานอยู่เสมอ 1.4.4 รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิต และการทำงาน ได้ด้วยสติปัญญา

4. ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact)

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบกำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่สถานศึกษาดำเนินการ ทั้งระบบแล้วก่อให้เกิดผลดี และผลต่อเนื่องกับผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบ้าน (ผู้ปกครอง ชุมชน) วัด และราชการอื่น การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธจะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องและส่งผลดีต่อสังคมในวงกว้าง

มาตรฐานด้านผลกระทบที่ประสงค์ให้เกิด คือ วัด บ้าน โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ และเกิดความสามัคคีกัน ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน และสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
บวร ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	1.1 บ้าน (ผู้ปกครอง และชุมชน)	1.1.1 บ้าน และชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น 1.1.2 ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น
	1.2 วัด	วัดได้ศาสนทายาท และกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น
	1.3 โรงเรียน	โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)

จุดมุ่งหมาย การพัฒนาตัวชี้วัดฯ นี้เพื่อให้โรงเรียนวิถีพุทธนำไปเป็นเครื่องมือในการทบทวน พัฒนาตนเองได้อย่างมีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น และผู้เกี่ยวข้องทุกระดับสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการนิเทศ ติดตาม หรือประเมินผลการพัฒนา

สำหรับเกณฑ์ความคาดหวัง หรือเกณฑ์การประเมินของตัวชี้วัดฯ แต่ละด้าน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องสามารถกำหนดตามความเหมาะสมของสภาพ และเพื่อความพร้อมของตนเอง มีการปรับปรุง ได้ตามความเหมาะสมของช่วงเวลา และพัฒนาการที่มีใน ส่วนกลาง การกำหนดรายละเอียด เกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดฯ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นเกณฑ์กลาง ๆ จะได้มีการศึกษาพัฒนาให้รอบคอบเป็นลำดับไป เอกสารกลุ่มนี้ผู้วิจัยใช้

เป็นแนวทางสร้างเครื่องมือจัดการศึกษาและอภิปรายผลตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธเพิ่มเติม จากเอกสารกลุ่มที่ 1 ดังกล่าวแล้ว

3. การจัดการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระยะเวลา และกิจกรรม ในการดำเนินงานตามโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ	กิจกรรม	ปีที่ดำเนินการ
ระยะที่ 1 เริ่มโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์โครงการ - โรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการ - โรงเรียนจัดทำแผน / โครงการ / กิจกรรม - โรงเรียนดำเนินการตามแผน / โครงการ / กิจกรรม - การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ระหว่างการดำเนินงาน เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง 	ปี พ.ศ. 2547
ระยะที่ 2 ขับเคลื่อนโครงการ สู่คุณภาพผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องโครงการเปิดบ้านโรงเรียนวิถีพุทธ - กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาการ - โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน - จัดค่ายพุทธบุตร – พุทธธรรม - กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนวิถีพุทธ - โครงการคุณธรรม / ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน - ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้ (Training Center Base : TCB) - การนิเทศ ติดตามผล ระหว่างการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง - การจัดเวทีวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 	ปี พ.ศ. 2548-2549
ระยะที่ 3 การศึกษาเชิงสำรวจ	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อการประเมินโครงการ โดยการศึกษาเชิงสำรวจ 	ปี พ.ศ. 2550

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดรูปแบบโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ คือให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด และโรงเรียนวิถีพุทธ เป็น 1 ใน 5 รูปแบบ ที่จะสามารถพัฒนานักเรียนในเรื่องดังกล่าวได้ ในปี พ.ศ. 2547-2550 มีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการแล้ว เป็นจำนวน 14,000 กว่าโรงเรียนทั่วประเทศ และรวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ที่มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวน 99 โรงเรียน

เมื่อมีโรงเรียนสนใจเข้าร่วมโครงการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จัดประชุมชี้แจงนโยบาย กรอบแนวคิดใน การดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธที่ถูกต้องแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจน โรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการต่างก็มีแผนงานโครงการ และกิจกรรมพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ

ในการดำเนินการ โครงการวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 มีการนิเทศกำกับ ติดตามการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ จากการออกนิเทศ ติดตาม จะเห็นว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้มีความตั้งใจ มุ่งมั่น ที่จะดำเนินการ โครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนานักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ คือให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข โดยแท้จริง

การประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินโครงการ

กัมพล ผลพุกษา (2545 : 26) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่า โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ระดับใด

ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2529 : 7) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการที่แสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่านโยบาย แผนงานโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และระดับใด

ประชุม รอดประเสริฐ (2545 : 73) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้น ๆ อย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนี้เพื่อการดำเนินต่อไป หรือยุติการดำเนินโครงการนั้น

สงบ ลักษณะ (2531 : 83) ได้นิยามความหมายของการประเมินโครงการไว้ 3 แนว ดังต่อไปนี้

แนวที่หนึ่ง การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจที่มีคุณค่าของการดำเนินงาน และผลที่ได้รับ

แนวที่สอง การประเมินโครงการ หมายถึง การดำเนินการให้ได้ซึ่งการตัดสินใจถึงประสิทธิผล ที่เกิดขึ้นว่า การดำเนินงานทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้มาก หรือน้อยเท่าใด

แนวที่สาม การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่กำหนด รวบรวม และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

สุณี หงส์วิเศษ (2546 : 28) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการในการเก็บ และรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบคุณค่าของสิ่งที่ต้องการจัด เพื่อพิจารณาจุดเด่นจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วนำมาตัดสินคุณค่าโดยเปรียบเทียบ ตามโครงการเพื่อนำผลเหล่านั้นมาตอบคำถามต่าง ๆ ให้ผู้บริหารทราบ

จะเห็นได้ว่าความหมายของการประเมินโครงการมีหลายแนวคิดแต่ที่เหมือนกันคือ เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่า โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นหลัก มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตรวจสอบ ทุกขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุง หรือยุติโครงการ

สรุปการประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินใจว่า โครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ระดับใด

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2528 : บทนำ) กล่าวว่า การบริหารโครงการในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง จะบังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยการประเมินผล โครงการที่เป็นระบบ คือ ผลการประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารโครงการ ได้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการเพื่อดำเนินการแก้ไข

ได้ทันทั่วทั้งที่ ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบโครงการ เมื่อได้ดำเนินไปแล้วย่อมต้องการทราบว่าโครงการนั้นบรรลุเป้าหมาย หรือไม่เพียงใด คู่กับเงิน ที่ลงทุนไปหรือไม่ คำตอบเหล่านี้จะได้จากการประเมินผลโครงการ การดำเนินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันทั่วทั้งที่ ในขณะที่โครงการนั้นกำลังดำเนินอยู่ย่อมนำโครงการไปสู่ความสำเร็จ

ประชุม รอดประเสริฐ (2530 : 40) ได้สรุปความสำคัญของการประเมินผลโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินผลโครงการช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินงาน มีชัดเจนขึ้น
2. การประเมินผลโครงการช่วยให้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่า หรือเกิดประโยชน์สูงสุด
3. การประเมินผลโครงการช่วยให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ และดำเนินการไปด้วยดี
4. การประเมินผลโครงการช่วยแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ และทำให้โครงการ มีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดลง
5. การประเมินผลโครงการ ช่วยควบคุมคุณภาพของโครงการ
6. การประเมินผลโครงการ ช่วยการตัดสินใจในการบริหารโครงการ และเป็นข้อมูลที่สำคัญ ในการประกอบการวางแผน หรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร
7. การประเมินผลโครงการ ช่วยสร้างขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2544 : 30) กล่าวว่า การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผน และบริหารโครงการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูล และสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงาน และโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
3. ช่วยให้การจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไป หรือไม่ จะยกเลิก หรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างไร คู่มีค่ากับ การลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นิตา ชูโต (2531 : 71) การประเมินผลโครงการส่วนใหญ่มักจะมุ่งประเมินผลผลิต ขึ้นโครงการไม่บรรลุถึงเป้าหมาย หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรนั้น เป็นเพราะโครงการยังมิได้มีการประเมินกระบวนการปฏิบัติของโครงการเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่ดี ปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการประเมินผลโครงการซึ่งมีผลสืบเนื่องไปถึงผลสำเร็จขั้นสุดท้ายของโครงการ หรืออาจช่วยแก้ไขให้ผลของโครงการขั้นสุดท้ายล้มเหลวน้อยลง

การประเมินโครงการอย่างเป็นระบบจะทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการ เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงได้ทันทั่วทั้ง การประเมินผลโครงการจะช่วยตัดสินใจในการบริหารโครงการ และเป็นข้อมูลสำคัญในการประกอบการวางแผน หรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร

ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายตามความคิดเห็นของนักวิชาการในหลายแง่มุมดังต่อไปนี้

Rossi, 1982 (อ้างถึงใน สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2531 : 20-22) ได้อธิบายว่าการประเมินอาจจะมีจุดมุ่งหมายหลายอย่างแตกต่างกันออกไป เช่น

1. การประเมินอาจจะทำเพื่อจุดมุ่งหมายทางการจัดการ และการบริหาร เป็นการประเมินที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของการเปลี่ยนแปลงของโครงการ การวิธีการปรับปรุง การดำเนินการ ตลอดจนการประเมินเพียงเพื่อให้ครบตามข้อกำหนดของผู้ให้ทุกคน หรือให้งบประมาณในการดำเนินงานโครงการเท่านั้น

2. จุดมุ่งหมายเพื่อการวางแผน และการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจ กำหนดแนวนโยบาย และยุทธศาสตร์ของโครงการ

Mitzel. (1982 : 594 – 595) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อแสดงผลการพิจารณาถึงคุณค่าของโครงการ
2. เพื่อให้ผู้ตัดสินใจมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง
3. เพื่อบริการข้อมูลแก่ฝ่ายการเมืองเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย

คานึง ฐิริปัญญา (2537 : 23) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อที่จะทราบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

2. เพื่อที่จะทราบว่า เป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่ปฏิบัติได้จริงหรือไม่ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการ เพื่อที่จะหาทางในการปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหาร ประเภทของการประเมินโครงการ

สมประสงค์ วิทยเกียรติ (2537 : 197 – 198) ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการ นักประเมินแผนโครงการที่ได้ศึกษาถึงประเภทของการประเมินที่มีแนวคิดในการประเมินแตกต่างกันไปบ้าง และนำมาจัดกลุ่มดังต่อไปนี้

1. การประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Goal Attainment Model หรือ Objective Based Model)
2. การประเมินแบบตัดสินคุณค่า (Judgmental model)
3. การประเมินแบบช่วยการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นการประเมินผลผลิตครบถ้วน ทุกส่วนของโครงการทั้งบริบท หรือสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลลัพธ์ เพื่อจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบทราบถึงข้อบกพร่องของโครงการ และได้แนวทางในการปรับปรุง หรือพัฒนางานให้ดีขึ้น หรือช่วยในการตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการต่อไป หรือ ยุบเลิกโครงการ การประเมินประเภทนี้ ได้แก่ ตัวแบบการประเมินของเวลช์ (Wayne W. Welch) ตัวแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin) เป็นต้น

การประเมินตัวแบบ (Models) การประเมินตามตัวแบบ แบ่งการประเมินเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Goal Attainment Model หรือ Objective Based Model)

2. การประเมินที่เน้นระบบ (System Model)

การประเมิน โดยการใช้ช่วงเวลา (Period of Time) การประเมิน โดยใช้เวลา แนวคิดนี้ แบ่งการประเมินออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การประเมินก่อนดำเนินแผน โครงการ (Ex-Enter of Pre Evaluation)
2. การประเมินระหว่างดำเนินแผน โครงการ (On Going or Operational Evaluation)
3. การประเมินหลังแผน โครงการเสร็จสิ้นแล้ว (Ex-Post or Completed Evaluation)

การประเมิน โดยยึดกระบวนการทั้งระบบ การประเมินการยึดการประเมินตลอด กระบวนการ ทั้งระบบนั้น แบ่งเป็น 7 ประเภทด้วยกัน

1. การประเมินหาความต้องการ (Need Assessment)
2. การประเมินแหล่งทรัพยากร (Resource Evaluation)
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)
4. การประเมินการทำงาน (Performance Evaluation)
5. การประเมินกำกับงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Monitoring)
6. การประเมินผลผลิต (Outcome Evaluation)
7. การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

สมทบ จันดา (2547 : 40) ได้จำแนกการประเมินโครงการเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินการระบบ (System Assessment) หมายถึง การศึกษาความเป็นไปของโครงการ การประเมินความต้องการในการจัดทำโครงการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปใช้เพื่อการดำเนินงาน โครงการ วิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการจัดทำโครงการ รวมทั้งการคาดคะเนผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โครงการ
2. การวางแผนโครงการ (Program Planning) หมายถึง การจัดทำโครงการ หรือรูปแบบโครงการให้เหมาะสม และสอดคล้องกับส่วนประกอบรายละเอียด และข้อมูลต่าง ๆ ที่โครงการที่อยู่ การประเมินโครงการประเภทนี้เป็นการจัดทำโครงการให้พร้อมก่อนการดำเนินงานโครงการ หรือการ นำโครงการไปปฏิบัติ
3. การนำโครงการไปปฏิบัติ (Program Implementation) หมายถึง การประเมินกระบวนการในการดำเนินงานของโครงการให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ การประเมินประเภทนี้ มีชื่อเรียกต่างกัน เช่น การประเมินขณะปฏิบัติงาน (Operational On-

Going Evaluation) หรือเรียกว่าการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หรืออาจใช้คำว่า การถ่ายทอด (Transactions) การดำเนินงาน เป็นต้น

4. การปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) หมายถึง การตรวจสอบหาข้อบกพร่องของโครงการแล้วปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นให้ดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง การประเมินโครงการประเภทนี้เป็นการประเมินเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นแล้ว (End-of Project Evaluation) อย่างทันทีทันใด โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่เกิดขึ้นนั้นเพื่อให้โครงการมีผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. การตัดสินใจยอมรับโครงการ (Program Certification) หมายถึง การประเมินผลกระทบต่าง ๆ หลังจากที่โครงการได้เสร็จสิ้นแล้วว่า โครงการที่ดำเนินการนั้นก่อให้เกิดผลต่อองค์กร หรือสังคมอย่างไรบ้าง สามควรที่โครงการนี้จะดำเนินต่อไป หรือสิ้นสุดลงโดยไม่ต้องทำอีกต่อไป การประเมินโครงการประเภทนี้อาจเรียกว่า “การประเมินโครงการหลังโครงการสิ้นสุด (Ex-Post Evaluation Post Project Evaluation)”

สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินผลโครงการมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีแนวคิด เหตุผล และการประเมินที่มีผู้นิยมมาใช้เป็นแบบอย่างแตกต่างกันออกไป ผู้นำไปใช้จะเลือกใช้ตาม ความเหมาะสม อาจมีการตัดแปลง ปรับปรุงแนวคิด และวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และวัตถุประสงค์ของโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการนั้นมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน การประเมินบางเรื่องเน้นที่ประสิทธิผล ของโครงการ แต่บางเรื่องเน้นที่ประสิทธิภาพ หรือคุณค่าของโครงการ และบางเรื่องเน้นที่ความสอดคล้อง ของความคุ้มค่าของโครงการ ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2544 : 42) ได้แบ่งรูปแบบการประเมินออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้น การตรวจสอบผลที่คาดหวัง ได้เกิดขึ้น หรือไม่ หรือประเมิน โดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผล ที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และเคริกแพตทริก (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgment Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนด และ

วินิจฉัยคุณค่าโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สเตค (Stake) สตรีฟเว่น (Striven) และ โพรวัส (Provus)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision – Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของเวลช์ (Welch)

กัมพล ผลพฤษยา (2545 : 30-31) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินที่สำคัญ ๆ โดยสรุปไว้ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) มุ่งถึงผลที่ได้จากโครงการ และพยายาม หาความเกี่ยวข้องของรูปแบบแผนงานที่วางไว้ในโครงการ กับตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ข้อมูล ต่าง ๆ ผลที่เกิดจากโครงการ จะต้องวัดในเชิงปริมาณ และหาเหตุผล และผลที่ได้ นิยมใช้ในการวัดผลโครงการทางบริการสังคม

2. แบบยึดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (The Behavioral Objective or Goal-based Approach) ถือว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ เกณฑ์ในการวัดโครงการ ผู้ประเมินจะเอาวัตถุประสงค์ของโครงการตั้งไว้เป็นเกณฑ์ ความแตกต่างระหว่างวัตถุประสงค์ที่วางไว้กับโครงการ ที่ทำได้จริง คือ ผลของโครงการ ความสำเร็จของโครงการ คือ ไม่แตกต่าง หรือแตกต่างกันน้อยมาก ระหว่างวัตถุประสงค์ กับสิ่งที่ทำได้

3. แบบยึดการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision – Making Approach) ให้ความสำคัญ และสนใจตรงจุดระดับการตัดสินใจ และสร้างภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ว่า ถ้าการตัดสินใจแบบนี้ โอกาสอะไร น่าจะเกิดขึ้นบ้าง จากนั้นจะเก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์ และเสนอผลการตัดสินใจ

4. แบบอิสระจากวัตถุประสงค์ (Goal – Free Approach) เป็นการประเมินทุกอย่างที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด และเปรียบเทียบความสำคัญของผลเหล่านั้นว่าถูกต้องหรือไม่

5. แบบศิลปวิจารณ์ (Art Criticism Approach) กระบวนการวิจารณ์เป็นแบบอย่าง การประเมินที่ทำโดยผู้เชี่ยวชาญ มีแบบแผนหลักเกณฑ์ และเกณฑ์เหล่านี้มีความคิดทฤษฎีน่าเชื่อถือได้ และมีส่วนเห็นพ้องกันบ้าง แม้ว่าไม่เหมือนกัน โดยสิ้นเชิงในกลุ่มผู้ชำนาญในศาสตร์สาขานั้น ๆ

6. การตรวจสอบทางวิชาชีพ (The Professional Review Approach) คือ การประเมิน ที่อาศัยกลุ่มของบุคคลผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้น ๆ เป็นการตรวจสอบมาตรฐาน และคุณค่าของคนในอาชีพเดียวกันนั่นเอง

7. แบบกึ่งกฎหมาย (Quasi – Legal Approach) ได้นำกระบวนการชกฟอก และการพิจารณาคดีของศาล และระบบลูกขุนมาใช้ในการประเมินปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม

8. แบบศึกษาเฉพาะกรณี (The Case – Study Approach) มุ่งสร้างความเข้าใจแก่ผู้ฟังเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดในทุก ๆ ด้าน จึงสนใจศึกษาประเด็นว่า “บุคคลอื่น ๆ ที่รู้จักโครงการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการอย่างไร” จึงใช้ทั้งการสังเกต และแบบมีส่วนรวม ศึกษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโครงการในสภาพปกติธรรมดา การสัมภาษณ์บุคคล ถือว่าเป็นกระบวนการศึกษาแบบ เชิงคุณภาพนั่นเอง

Stufflebeam. (1971 : 128) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ประกอบด้วยกระบวนการประเมิน 4 ชนิด คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการ ความจำเป็น เพื่อจัดทำโครงการ หรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และการกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการต่าง ๆ การประเมินสภาพแวดล้อมทำได้โดยการศึกษาอิทธิพล หรือแรงกดดันต่าง ๆ ของสิ่งภายนอกโครงการว่ามีต่อโครงการหรือไม่อย่างไร หรืออาจจะประเมินโครงการ โดยการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของโครงการว่าสอดคล้องกับนโยบาย หรือปรัชญา ของสถาบัน หรือไม่

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินว่า ปัจจัยที่เราต้องการ มีอะไรบ้าง พอเพียงหรือไม่ ภายใต้ปัจจัยนี้มีโปรแกรม หรือทางเลือกใดที่เราควรดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือถ้าประเมินโครงการที่ดำเนินไว้ ผลจากการประเมินปัจจัยก็จะทำให้คำตอบว่า การดำเนิน โครงการที่ทำไปนั้น ได้ดำเนินไปตามแผนเหมาะสม หรือไม่ ปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้พอเพียงหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินว่า ได้นำโครงการ ไปปฏิบัติตามแผนที่กำหนด หรือไม่ การประเมินกระบวนการทำได้ 2 ลักษณะ คือ มีการประเมินก่อนนำไปปฏิบัติจริง และประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการการดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม

4. การประเมินผล (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง การประเมินผลิตผลช่วยใน การตัดสินใจเกี่ยวกับรับรอง การล้มเลิก หรือการปรับขยายโครงการ ถ้าจะทำต่อไป

สรุปได้ว่าเทคนิคที่ใช้ในการประเมินผลโครงการแต่ละรูปแบบของการประเมิน ต้องอาศัยเทคนิคในลักษณะที่เป็นเชิงระบบ ซึ่งโดยหลักการแล้วงานในแต่ละกิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดเป็นระบบประกอบด้วย สภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

ตัวแบบการประเมินโครงการที่เหมาะสมในครั้งนี้อยู่คือตัวแบบการประเมินแบบชิปปี้ของ สตัฟเฟิลบีม เพราะทำให้ทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และเป็น การประเมิน ในรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ซึ่งประเมินได้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านคือ การประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ การประเมินความเหมาะสมของทรัพยากร การประเมิน ความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงาน และการประเมินความสอดคล้องของผลที่ได้รับเพื่อทำให้ ทราบปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องของโครงการทุกขั้นตอน และสามารถนำมาปรับปรุง หรือพัฒนาโครงการต่อ

รูปแบบการประเมินผลโครงการโดยใช้ชิปปี้โมเดล (CIPP Model)

Stufflebeam. (1983 : 169-179) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน เรียกว่า ชิปปี้โมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process, Product สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้ความหมายว่าการประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยายการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญ มุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ธิดา ฉิมพลี. 2549 : 41-45)

1. การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโครงการทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา

เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจการประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อมนี้มีลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยาย และการวิเคราะห์บริษัท หรือสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวินิจฉัย การจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุม และสถานการณ์

สำหรับวิธีการประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อมมี 2 วิธี ได้แก่ การประเมินเพื่อหาโอกาส และแรงผลักดันจากภายนอก (Contingency Model) เป็นการประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อม เพื่อหาโอกาส และแรงผลักดันจากภายนอกระบบให้ได้ข้อมูลมาช่วยพัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น และการประเมินโครงการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Congruence Model) เป็นวิธีการประเมินโครงการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งในการประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปควรจะใช้การประเมินทั้งสองวิธีข้างต้น เพราะ Congruence Model จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency Model เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

กล่าวโดยสรุป การประเมินบริษัท หรือสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินจุดประสงค์ของโครงการ และจุดประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์โครงการ และกิจกรรม

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อให้ตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้าน ต่าง ๆ อันได้แก่ ความสามารถของหน่วยงาน หรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลาเงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคา และกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินด้านอัตรากำลัง เวลา ขอบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษาผลกำไร อาจจะไม่อยู่ในรูปของตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูล ที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตรากำลังเท่าใด วางแผน และดำเนินการ

อย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้มีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นเพื่อจะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธี เพื่อให้การดำเนินงาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่ใช้ จะมีแต่งตั้งระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

ดังนั้นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการประเมินเนื้อหาคุณภาพของบุคลากร ความเหมาะสมของเวลา งบประมาณ อาคารสถานที่ และอุปกรณ์

3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติ และลงมือทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบดำเนินการทุกลำดับ ชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ ประกอบไปด้วยเพื่อหา และทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน และเพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

สำหรับยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมีอยู่ 3 วิธี ได้แก่ ประการแรกแสดงให้เห็น หรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากร และนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจ และเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนการนั้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความพอเพียงของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น ประการที่สองเกี่ยวกับการวางโครงการระหว่างดำเนินโครงการนั้น ประการสุดท้ายยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่างโครงการเป็นต้นว่า มโนทัศน์ ในความหมายนี้บรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นจริง ๆ สารสนเทศนี้จะเป็นประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดว่าทำไมวัตถุประสงค์บรรลุหรือไม่บรรลุผล

สำหรับส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง ได้แก่ การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา เครื่องมือที่ใช้สื่อสารการบรรยาย

กระบวนการ การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการ หรือแผนงานเอง และการปรับปรุง โครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

ดังนั้นการประเมินกระบวนการจึงเป็นการประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการประเมินผลการบริหารงาน และการส่งเสริมการจัดกิจกรรม

4. การประเมินผลผลิต การประเมินผลผลิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัด และแปลความหมาย ของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุด วัฏจักรของ โครงการเท่านั้น แต่ยังมี ความจำเป็นอย่างยิ่งใน ระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย ระหว่างวิธีโดยทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิตจะรวมถึงต่อไปนี้อย่างกว้าง คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยเกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อมปัจจัย และกระบวนการร่วมกัน

ดังนั้น การประเมินผลผลิตจึงเป็นการประเมินประสิทธิผลของโครงการเพื่อช่วยในการตัดสินใจ และดูแลความสำเร็จของโครงการ

สรุป ในการประเมินโครงการ การใช้แบบจำลองของชิปปี้ อย่างเต็มรูปแบบจะทำให้ได้ข้อมูลแบบครบถ้วน การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อมจะเป็นแนวทางที่นำไปใช้เพื่อเลือก หรือปรับวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเป็นผลเพื่อปรับเปลี่ยนปัจจัยทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ การประเมินปัจจัยป้อนจะเป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงแนวทางที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ภายใต้ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด และทราบถึงคุณภาพของเครื่องมือ การประเมินกระบวนการจะทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรคอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการ การประเมินผลผลิตจะทำให้ทราบผลสำเร็จของโครงการว่ามีมากน้อยเพียงใด ตลอดจนได้ข้อมูลย้อนกลับไปทบทวนเครื่องมือ และเป็นแนวทางในการตัดสินใจ บทสรุปรวบยอดของโครงการเพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการในอนาคตให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการ และแก้ปัญหาของสังคมได้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและอภิปรายผลดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

4. บริบทโรงเรียนวิถีพุทธในศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ)

4.1 บริบทศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ)

สภาพเดิมของการบริหารจัดการ จากการตรวจสอบพบว่า โรงเรียนแต่ละแห่งในศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ) เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เดิมแต่ละโรงเรียนเคยมีนักเรียนประมาณ 70 – 80 คน ปัจจุบันจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อย ๆ คือโรงเรียนบ้านโพนทองมีนักเรียน 31 คน โรงเรียนบ้านโนนคุดเค้าคุดกอกมีนักเรียน 31 คน และโรงเรียนบ้านป่าปอมีนักเรียน 14 คน รวม 3 โรงเรียน มีนักเรียน 76 คน และมีแนวโน้มจะลดลงไปเรื่อย ๆ ผู้บริหารและครูส่วนหนึ่ง ก็มีอายุราชการมาก ทำงานรอเวลาเกษียณอายุราชการ ทำให้การพัฒนาสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ส่วนผู้บริหารที่มีอายุราชการน้อยก็เข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อรอการย้ายไปโรงเรียนอื่นที่มีขนาดใหญ่กว่า จำนวนครูไม่ครบชั้น ไม่มีเวลาที่จะเดินทางเข้าร่วมประชุม สัมมนาทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเอง ด้านการศึกษาไม่มีหลักสูตรเพิ่มเติมในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการจัดการ ศึกษาอยู่ในระดับต่ำ บุคลากรด้านหลัง ไม่สามารถสร้างหลักสูตร โรงเรียน วิถีพุทธที่สนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้ อาคารเรียน และห้องเรียนเก่าทรุดโทรม ขาดอัตราค่าจ้าง และขาดงบประมาณในการพัฒนาอาคารสถานที่

ในด้านสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น เรือนเพาะชำ โรงฝึกงาน สถานที่รับประทานอาหาร รั้วรอบ และอ่างล้างมือก็เก่าคร่ำคร่า ทรุดโทรม ดังภาพที่ 1-2 (ภาคผนวก ง หน้า 131)

ประวัติโรงเรียนบ้านโพนทอง

โรงเรียนบ้านโพนทอง เดิมตั้งอยู่ในวัด มีชื่อว่า โรงเรียนวัดบ้านโพนผด (ตามชื่อหมู่บ้าน) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ตั้งเป็นสาขาโรงเรียนบ้านแห่ได้ และได้ตั้งเป็นโรงเรียนเอกเทศชื่อโรงเรียนประชาบาลเขื่อน 11 (โรงเรียนวัดบ้านโพนผด) มีโรงเรียนวัดบ้านคอนอิเอ้น เป็นโรงเรียนสาขา ตั้งอยู่ 3 ปีเศษ ทางราชการก็สั่งยุบ เหตุเพราะเกิดน้ำท่วมราษฎร ต้องอพยพหนีน้ำ จำนวนนักเรียนลดลงจำนวนมาก

ต่อมาเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2481 ทางราชการได้ตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลเขื่อน 11 (โรงเรียนวัดบ้านโพนผด) โดยใช้ศาลาวัดบ้านโพนผดเป็นสถานที่เรียน

ปี 2492 ได้แยกเป็นโรงเรียนเอกเทศ มีอาคารเรียนชั่วคราวที่บ้านคุดกอกอยู่ได้ 11 เดือนเศษเพราะเกิดอุทกภัย ต้องย้ายที่เรียนไปอยู่ที่วัดบ้านโพนผดเหมือนเดิม ต่อมา

ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อ บ้านใหม่เป็นบ้านโพนทอง และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่เป็นโรงเรียนบ้านโพนทอง มีนักเรียนจาก 4 หมู่บ้าน คือบ้านโพนทอง บ้านโนนคัคเค้า บ้านคุดกอก และบ้านคุดปอ ต่อมาเมื่อปี 2498 ทางราชการ ได้แยกนักเรียนบ้านโนนคัคเค้าและบ้านคุดกอก ไปตั้งโรงเรียนใหม่ที่วัดบ้านโนนคัคเค้า ส่วนโรงเรียนเดิม มีนักเรียนจากบ้านโพนทองและบ้านคุดปอ

ปัจจุบันเปิดทำการสอนจากชั้นอนุบาลปีที่1 ถึงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มีนายรัชชัย ดวงลดี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพนทองคนปัจจุบัน ครูผู้สอน จำนวน 5 คน และนักการภารโรง 1 คน

ประวัติโรงเรียนบ้านป่าปอ

โรงเรียนบ้านป่าปอ เดิมนักเรียนโรงเรียนนี้ได้ไปเรียนที่โรงเรียนบ้านโพนทอง หมู่ที่ 3 ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งระยะทางจากบ้านป่าปอ ถึงโรงเรียนบ้านโพนทอง เกิน 2,000 เมตร ซึ่งระยะทางเกินกว่าเขตบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่ามีควมยากลำบากในการเดินทางไปเรียนของนักเรียน จึงพยายามที่จะแยกโรงเรียนมาตั้งที่บ้านป่าปอ แต่ไม่สำเร็จ ในปี พ.ศ. 2513 นายมา บัดสุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านป่าปอ กับนายปาง อุปพันธ์ พร้อมด้วยชาวบ้านป่าปอ ได้ประชุมตกลงแยกโรงเรียนมาตั้งที่บ้านป่าปอ โดยชาวบ้านป่าปอได้บริจาคเงินเพื่อซื้อที่ดินจากนายคำไบ แสนบูรณ เป็นจำนวนเงิน 2,000 บาท ได้ที่ดิน 2 ไร่ 2 งาน ด้วยศรัทธาของนายคำไบ แสนบูรณ และนายปาง อุปพันธ์ อุทิศที่ดินให้อีกได้เนื้อที่รวมทั้งสิ้น 6 ไร่ 2 งาน และร่วมบริจาคสร้างอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนรวมเป็นเงิน 4,984 บาท เมื่อสร้างอาคารเสร็จก็เสนอเรื่องราวไปยังอำเภอ เพื่อขออนุญาตแยกโรงเรียนมาทำการเรียนการสอนที่บ้านป่าปอ แต่ทางราชการไม่อนุญาตให้เปิด ทำการเรียนการสอนได้

ต่อมาเมื่อปี 2514 นายมา บัดสุวรรณ พร้อมด้วยชาวบ้านได้ยื่นเรื่องราวต่อทางอำเภอเพื่อแยกโรงเรียนมาตั้งที่บ้านป่าปอ ในวันที่ 26 เมษายน 2514 ทางราชการจึงได้อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนบ้านป่าปอขึ้น ในหมู่ที่ 10 ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทางอำเภอจึงได้แต่งตั้ง นายเคน คู่้มตะบุตร มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ตรี และดำเนินการสอนตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2520 ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณ สร้างอาคารเรียนถาวรแบบ ป 1 ฉ สูง จำนวน 4 ห้องเรียน ซึ่งเป็นอาคารเรียนถาวรหลังแรกของโรงเรียนบ้านป่าปอ

ปี พ.ศ. 2554 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีคำสั่งให้จัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียนบ้านโพนทอง และโรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายูกอก ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู จำนวน 3 คน ได้แก่ นายสุทัศน์ ฟิลรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียน นายรัชชัย มณีโชติ และนางอรุณี ศรีพันธ์ มีนักการภารโรง 1 คน คือ นายจิระศักดิ์ กันทา และมิ้นนักเรียนทั้งหมด 14 คน

ประวัติโรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายูกอก

โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายูกอก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ที่เลขที่ 1 หมู่ที่ 7 ตำบลแห่ใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บนทางหลวงชนบท มค 2047 (ระหว่างบ้านคุดโพธิ์ – บ้านโนนคัดเค้าย) ห่างจากอำเภอโกสุมพิสัย 12 กิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตบริการ 3 หมู่บ้าน คือบ้านโนนคัดเค้าย หมู่ที่ 7 บ้านคุดโพธิ์ หมู่ที่ 8 และบ้านโนนสะอาดนาแค หมู่ที่ 19 โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายูกอก เดิมเรียนร่วมกับโรงเรียนวัดบ้านโพนทอง ต่อมาปี พ.ศ. 2485 ได้แยกมาตั้งใหม่ที่ศาลาวัดบ้านโนนคัดเค้าย เปิดทำการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครูใหญ่คนแรก ชื่อ นายลือ เนื่องโสม

ปี พ.ศ. 2519 ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน แบบ ป.1 ฉ. พื้นเดี่ยวขนาด 3 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง บนที่ดินที่ชาวบ้านมอบให้เป็นสมบัติของโรงเรียน เนื้อ 8 ไร่ 2 งาน 57 ตารางวา ปี พ.ศ. 2520 ได้รับงบประมาณก่อสร้างบ้านพักครูแบบกรมสามัญศึกษา จำนวน 1 หลัง ปี พ.ศ. 2523 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ฉ. ใต้ถุนสูง ขนาด 3 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง และบ้านพักครูแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 หลัง ปี พ.ศ. 2525 ได้รับงบประมาณก่อสร้างส้วม แบบ 601/2 จำนวน 1 หลัง 2 ที่นั่ง ปี พ.ศ. 2528 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์แบบ สปช.202/26 จำนวน 1 หลัง ปี พ.ศ. 2541 ได้ขออนุมัติให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจาก “โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้าย” เป็น “โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายูกอก” และปี พ.ศ. 2554 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีคำสั่งให้จัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียนบ้านโพนทอง และโรงเรียนบ้านป่าปอ ปัจจุบันมีข้าราชการครูทั้งหมด 5 คน นักการภารโรง 1 คน มีนายนิคม ชุมเชิงกาญจน์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 31 คน

4.2 ประวัติศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร(โนน โพนปอ) เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เกิดจากแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการรวบรวม โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสนองนโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาใน ทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) อีกทั้งเป็นการสนองตอบต่อนโยบายของ ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 นายสมุทพร สมปอง ที่ให้ไว้ว่า “ผู้เรียนคือความรับผิดชอบของเรา”

เพื่อสนองต่อนโยบายดังกล่าว ทั้ง 3 โรงเรียนจึงได้จัดประชุมคณะกรรมการ ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนของแต่ละ โรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย จากนั้นจึงจัดประชุม คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อ วางแผนดำเนินการ โครงการจัดการร่วมเรียน ร่วมสอน และตั้งชื่อเป็นศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพนปอ) เริ่มดำเนินการจัดการร่วมเรียน ร่วมสอนแบบเรียนร่วมทุกระดับชั้น มาตั้งแต่วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2554 โดยมีโรงเรียนขนาดเล็กเข้าร่วมโครงการ 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนบ้านโพนทอง มีนายรัชช ชัย ดวงลิตี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนจำนวน 4 คน นักการภารโรง 1 คน มี นักเรียนทั้งสิ้น 29 คน โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายอกอก มีนายมงคลศิลป์ ป็องจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียน มีครูผู้สอนจำนวน 4 คน และนักการภารโรง 1 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 30 คน โรงเรียนบ้านป่าปอ มีนายสุทัศน์ พิณรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน 2 คน และ นักการภารโรง 1 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 17 คน เมื่อรวมกันเป็นศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร(โนน โพนปอ) แล้วจึงมีผู้บริหารร่วมกัน 3 คน ครูผู้สอนทั้งหมด 10 คน นักการภารโรง จำนวน 3 คน พนักงานธุรการ 1 คน รวมมีบุคลากรทั้งสิ้น 14 คน มีนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 76 คน จึงทำให้เกิดความพร้อมในการบริหารจัดการ และการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ใช้รูปแบบร่วมเรียนร่วมสอนทุกระดับชั้น โดยกำหนด ให้ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนหลัก ในการจัดการเรียนการสอนจะผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกันไปเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ตามวันและเวลาที่กำหนด คือ ในวันจันทร์ และวัน อังคาร เรียนที่โรงเรียนบ้านโพนทอง วันพุธเรียน ที่โรงเรียนบ้านป่าปอ วันพฤหัสบดี และวัน ศุกร์ เรียนที่โรงเรียนบ้านโนนคัดเค้ายอกอก มีการปรับปรุงโรงเรียนทุกโรงเรียน ให้เป็นแหล่ง เรียนรู้เพื่อใช้สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดองค์กรของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ได้จัดองค์กรกรรมการบริหาร แบ่งขอบข่ายการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยคณะกรรมการได้ร่วมกันประชุมแต่งตั้งให้นายรัชชัช ดวงลิตี เป็นหัวหน้าศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร นายสุทัศน์ พิณรัตน์ เป็นรองหัวหน้าศูนย์คนที่ 1 รับผิดชอบงานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป นายนิคม ชุมเชิงกาญจน์ เป็นรองหัวหน้าศูนย์คนที่ 2 รับผิดชอบงานงบประมาณ และงานบริหารบุคคล โดยได้จัดครูรับผิดชอบแต่ละฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายบริหารงบประมาณ

1. นายนิคม ชุมเชิงกาญจน์	หัวหน้าบริหารงบประมาณ
2. นายธีระ ชินศรี	เจ้าหน้าที่พัสดุ
3. นายรัชชัช มณีโชติ	หัวหน้าเจ้าหน้าที่การเงิน
4. นายศกดิ์สิทธิ์ มั่งสาลี	เจ้าหน้าที่การเงิน (งานบัญชี)

ฝ่ายบริหารวิชาการ

1. นายสุทัศน์ พิณรัตน์	หัวหน้างานบริหารวิชาการ
2. นายปริชา ศรีคาม	เจ้าหน้าที่งานวิชาการ (ทั่วไป)
3. นายประจัญ กุ่มตะบุตร	เจ้าหน้าที่งานวิชาการ (วัดผลประเมินผล)

ฝ่ายบริหารงานบุคคล

1. นายนิคม ชุมเชิงกาญจน์	หัวหน้างานบริหารบุคคล
2. นายลำไพ เทศลีหา	เจ้าหน้าที่บริหารงานบุคคล
3. นายอดิศักดิ์ แสนตุ้งลาน	เจ้าหน้าที่บริหารงานบุคคล

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

1. นายสุทัศน์ พิณรัตน์	หัวหน้างานบริหารทั่วไป (อาคาร)
2. นายประเสริฐ ธรรมชัย	เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป (กีฬา)
3. นางอรุณี ศรีพันคำ	เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป (วันสำคัญ)
4. นางกิ่งแก้ว อุทธิยา	เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป (อนามัยนักเรียน)
5. นางปัญจมา เนตรภักดี	เจ้าหน้าที่ธุรการ โรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ป่อ)

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา

(ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ ชั้นอนุบาลปีที่ 2) และระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดให้ผู้เรียนมีสิทธิ และโอกาสทางการศึกษาเสมอกันทั้งบุคคลที่มีภาวะปกติ บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จัดการศึกษานี้เน้นจัดกิจกรรมเพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมากที่สุด ฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา

ด้านระบบการบริหารจัดการ จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีการประเมินภายในสถานศึกษา และประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันสูงสุดต่อไป บทบาทที่สำคัญของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร มีดังนี้

1. พัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า
2. ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. เร่งคุณภาพการศึกษาเน้นการใช้สื่อให้มาก ให้มาก และนำการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มประสบการณ์
4. สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน พัฒนางานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและสร้างเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
5. สนับสนุนนโยบายของรัฐ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม
6. สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม
7. ปรับปรุงตกแต่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียน การสอน

8. นำเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน

9. จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้

10. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตที่ เหมาะสม

11. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประสานความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน แสวงหาแนวทางการแก้ปัญหา พัฒนาชุมชนและ โรงเรียนอย่างเป็นระบบ

โรงเรียนบ้าน โพนทอง โรงเรียนบ้าน โนนคุดเค้าคุยกอก และโรงเรียนบ้านป่า ปอ ที่ผ่านมามีปัญหานักเรียนน้อยจำนวนครูไม่ครบชั้น ครูจัดการเรียนการสอนไม่ตรงตาม ความถนัดในแต่ละวิชา เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี นโยบายยกคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นศูนย์เรียนรู้ร่วม ทั้ง 3 โรงเรียนดังกล่าว จึงได้ รวมตัวเป็นศูนย์ ชื่อศูนย์เรียนรู้ร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครู สอนไม่ตามความถนัด ทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กดีขึ้น โดยใช้หลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามเดิม ทางคณะกรรมการศูนย์ จึงตกลงใช้วิสัยทัศน์ร่วมกันว่า “ภายใน ปีการศึกษา 2558 ศูนย์เรียนรู้ร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรมนำความรู้ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน ประสานกับชุมชนในการจัด การศึกษา พึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีพันธกิจร่วมกัน ดังนี้

1. จัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ของหลักสูตร มาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการประเมินภายนอก

2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้มืออาชีพ

3. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้ทันสมัย นำนวัตกรรมทางการบริหาร สถานศึกษาขนาดเล็ก มาใช้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ

4. พัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียนและความต้องการของ ท้องถิ่น พัฒนาลิ่งแวดล้อมให้สะอาดร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ จาก แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. ส่งเสริมชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการศึกษาอย่างเต็มความสามารถทุกรูปแบบ

6. จัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558

และมีเป้าหมายร่วมกัน ดังนี้

1. นักเรียนระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร มาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 92
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาวิทยฐานะ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เป็นครูมืออาชีพ ร้อยละ 100
3. โรงเรียนจัดระบบบริหารจัดการที่ทันสมัย โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่าย
4. โรงเรียนมีหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่น จัดสิ่งแวดล้อมสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
5. โรงเรียนส่งเสริมชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหาร จัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพทุกรูปแบบ อย่างน้อย ร้อยละ 90
6. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไทยบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิสัยทัศน์และพันธกิจดังกล่าว ทางศูนย์ได้นำมาปฏิบัติจนเกิดการพัฒนาทางการศึกษากับนักเรียนดีขึ้นกว่าเดิม โดยพิจารณาจากการวัดและประเมินผล ความสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2555

นโยบายของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ได้วางนโยบาย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับบุคลากร ทุกฝ่ายดังต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังผู้เรียน ให้มีความยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข
2. ให้บริการด้านการศึกษาสำหรับบุคคลในเขตบริการและทั่วไปโดยเท่าเทียมและเสมอภาคกัน
3. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร ให้ได้ร้อยละ 100
4. ส่งเสริมพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของสังคม และพัฒนาผู้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้บริการแก่ข้าราชการครู และบุคลากร ตลอดจนนักเรียน ในสังกัด

6. สร้างความสัมพันธ์อันดีและส่งเสริมการช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7. ให้ความร่วมมือและบริการชุมชน

8. ส่งเสริมให้ภูมิปัญญาสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นวิทยากรและแหล่งเรียนรู้

9. ใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

นักเรียนที่มาเข้าเรียนในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาส ผู้ปกครองมีอาชีพทำนา ทำไร่ ซึ่งมีรายได้น้อยกว่าปีก่อนข้างต้นและมีนักเรียนที่อาศัยอยู่กับญาติ พี่น้องเนื่องจากบิดามารดาได้ไปทำงานต่างจังหวัดทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและขาดการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียน และความประพฤติจากผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการเรียน และด้านความประพฤติ คุณธรรมจริยธรรมเกือบทุกระดับชั้น เพื่อแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ผู้วิจัยร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ทั้ง 3 โรงเรียน จึงจัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธขึ้น ในปี พ.ศ. 2554

การดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการ ได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัจจุบัน
2. จัดทำแผนกลยุทธ์
3. จัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ
4. ประชุมชี้แจงรายละเอียดให้ความรู้แก่คณะครู
5. แต่งตั้งคณะทำงาน
6. กำหนดรายละเอียดกิจกรรม
7. มอบหมายภารกิจให้ครูนำไปปฏิบัติ
8. นิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน
9. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย
10. วางแผนส่งเสริมจุดเด่น ปรับปรุงจุดด้อย
11. นำแผนการปรับปรุงสู่การปฏิบัติ

กิจกรรมประจำวันตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

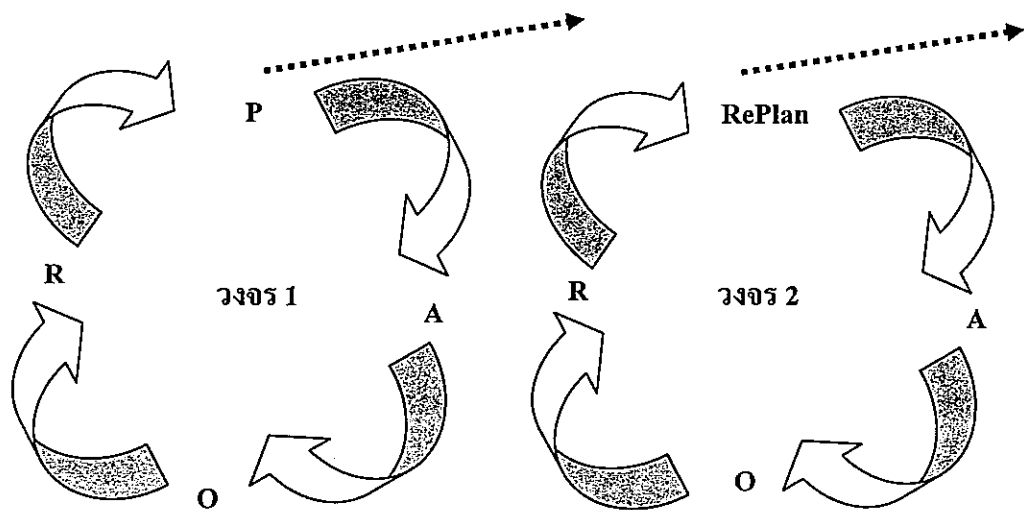
1. กิจกรรมสวดมนต์แปลหลังเคารพธงชาติ และหลังเลิกเรียนทุกวัน เพื่อพัฒนา คีต สมာธิ ปัญญา
 2. กิจกรรมแม่เมตตา
 3. กิจกรรมทำสมาธิ นั่งสมาธิในห้องประชุม 15 นาที ก่อนเข้าห้องเรียน
 4. กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน เพื่อให้ กินเป็น กินอย่างมีสติมีปัญญา รู้เข้าใจ
 5. กิจกรรมยกย่องคนทำความดี หน้าเสาธง
 6. ทุกห้องเรียนกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยเข้าใจเหตุผล และประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน
 7. กิจกรรมพุทธสุภาษิต โดยนักเรียนนำเสนอหน้าเสาธง
 8. กิจกรรมต้นไม้พูดได้ เป็นคติสอนใจในการทำความดี มีสุภาษิต สอนใจติดตามต้นไม้ ภายในโรงเรียน
 9. กิจกรรมสถานักเรียน มีการแบ่งเขตรับผิดชอบในการทำ ความสะอาดภายในโรงเรียน ทุกวัน
 10. กิจกรรมโครงการ โรงเรียนรักการอ่าน
 11. กิจกรรมบันทึกการอ่าน
 12. กิจกรรมอบรมคุณธรรมในวันศุกร์
 13. กิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันพระ
 14. กิจกรรมวันสำคัญทาง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเพณี และวัฒนธรรม
 15. จัดห้องสมุดและห้องพระ เพื่อส่งเสริมการศึกษาหลักธรรมและ ปฏิบัติธรรม
 16. จัดทำหิ้งพระประจำชั้นเรียน
- ผู้วิจัยใช้เอกสารกลุ่มนี้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ วิเคราะห์และ อภิปรายผลการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

5. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ศิริพร จิรวัดนกุล (2546 : 72) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบ ร่วมกับนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ ไม่มีการแยกกลุ่มศึกษา กลุ่มทดลอง แต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติ โดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการและสร้างเป็นทฤษฎีได้

ขั้นตอนทั่วไปของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนของการวิจัยมีกระบวนการทำงานที่เป็นวงจรการวิจัยแบบขดลวดตามแนวคิดดั้งเดิม ที่เสนอโดย Kemmis (1988) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข (Plan) (2) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด (Act) (3) การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observe) (4) การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานต่อไป (Reflect) วงจรการวิจัยปฏิบัติการนี้เรียกย่อ ๆ ว่า วงจร PAOR ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภาพที่ 4 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR

6. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

6.1 การพัฒนาองค์กร

การพัฒนาหมายถึงการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยอาศัยหลักการพัฒนาดังต่อไปนี้

1) แนวคิดการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร แนวคิดการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการองค์กร ที่สำคัญๆ พอสรุปได้ดังนี้ แนวคิดที่เน้นกระบวนการพัฒนาองค์กร ให้กลับสู่สภาพใหม่ที่มีเหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม โดยมุ่งความกล้าไปที่การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การริเริ่มวิธีการหรือกระบวนการที่เป็นการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น และการใช้เครื่องมือในการแทรกแซง (Intervention) เพื่อให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มพูนทักษะในการสร้างสถานะใหม่ให้กับองค์กร McGill, (1977) ได้กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรหมายถึง กระบวนการวางแผนที่มุ่งจะพัฒนาความสามารถขององค์กรเพื่อให้สามารถ ที่จะบรรลุและธำรงไว้ซึ่งระดับการปฏิบัติงานที่พอใจที่สุด โดยสามารถวัดได้ในเชิงของประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเจริญเติบโตขององค์กร

2) แนวคิดการบริหารจัดการตามทฤษฎี POSDCoRB ซึ่งเป็นแนวความคิดของ Gulick และ Urwick (Gulick and Urwick, 1937) ที่เน้นว่าบทบาทของผู้จัดการของทุกองค์กรต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้เพื่อทำองค์กรของตนก้าวหน้าไปได้อย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้มีองค์ประกอบดังนี้

P (Planning) การวางแผนสิ่งที่จะดำเนินการ
 O (Organizing) การจัดตั้งโครงสร้างอำนาจการบริหาร
 S (Staffing) เป็นขบวนการสรรหา จัดจ้าง ฝึกอบรม
 D (Directing) เป็นการอำนวยการ
 Co (Coordinating) การประสานหน่วยงานภายในองค์กร
 R (Reporting) เป็นการติดตามการดำเนินงาน
 B (Budgeting) เป็นการจัดตั้งหรือกำหนดงบประมาณ ซึ่งจะเสนอรายละเอียดในหัวข้อทฤษฎีบริหารต่อไป

3) แนวคิดการบริหารองค์กรแบบ TQM (Total Quality Management) หรือการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ Total หมายถึงวิธีการนี้จะเกี่ยวข้องกับแต่ละส่วนต่อไปนี้ทั้งหมด คือ องค์กร ซัพพลายเชน (Supply Chain) และลูกค้า

ชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) Quality หมายถึงคุณภาพซึ่งอาจจะมีรายละเอียดหลายอย่างประกอบ Management ซึ่งหมายถึงระบบการจัดการที่จะประกอบด้วยขั้นตอนเช่นวางแผน จัดองค์กร ควบคุมดูแล ชี้นำ จัดหาเจ้าหน้าที่ จัดหาวัสดุอุปกรณ์

4) 4 M's เป็นแนวคิดที่ถือว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์การมี 4 อย่าง คือ Man (คน หรือกำลังคน) Materials (วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ) Money (เงินทุน) และ Management (การบริหารจัดการองค์การซึ่งมีทั้งส่วนที่อยู่ภายในและภายนอกองค์การ)

6.2 ทฤษฎีการบริหาร POSDCORB

Gulick and Urwick. (1936 : 78) Luther Gulick เป็นผู้คิดรูปแบบการบริหารจัดการโดยมีกิจกรรม 7 ประการมาใช้ในการบริหารจัดการ ในวงการบริหารจะรู้จักกิจกรรมทั้ง 7 ประการนี้เป็นอย่างดี มีคำย่อว่า POSDCORB มีการนำรูปแบบการบริหารจัดการของ Luther Gulick ไปใช้ในการบริหารองค์การสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง

Luther Gulick ให้ความสำคัญของการควบคุม การสั่งการ การประสานงาน จะต้องสร้างขอบข่ายการควบคุม (span of control) ให้มีประสิทธิภาพ ต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ประกอบ เช่นจำนวนคนที่เป็นหัวหน้า จำนวนคนที่เป็นลูกน้อง ความสามารถเฉพาะตัวของหัวหน้า ลักษณะเฉพาะของงานที่ทำ และเสถียรภาพขององค์การ อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงในการบริหารจัดการองค์การคือเอกภาพการควบคุม (unity of command) องค์การที่ดีต้องสามารถสร้าง โครงสร้างอำนาจภายในองค์การในลักษณะที่มีหัวหน้าฝ่ายบริหารควบคุมและประสานงานต่าง ๆ แต่เพียงผู้เดียวขององค์การเกิดขึ้นมา เพราะมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันได้ช่วยกันแบ่งงานกันทำตามความชำนาญพิเศษของแต่ละคนซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและแรงงานในการทำงานอย่างยิ่ง เมื่อสังคมขยายตัวขึ้นลักษณะการแบ่งงานกันทำจะสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นจนในที่สุดจำเป็นต้องสร้างกลไกหรือโครงสร้างบางประการเพื่อผูกโยงประสานหน่วยงานแต่ละหน่วย (work unit) เข้าด้วยกัน ดังนั้นหัวใจทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การจึงเป็นเรื่องของความพยายามจัดโครงสร้าง การประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยให้มีประสิทธิภาพ หลักในการประสานงานหน่วยงานย่อย มีอยู่สองวิธีที่ต้องใช้ควบคู่กัน ไป คือ วิธีแรกเรียกว่า การประสานงานโดยการสร้างกลไกในความควบคุมภายในองค์การ หมายถึงการจัดตั้งโครงสร้างอำนาจ (structure of authority) ซึ่งประกอบด้วยสายการบังคับบัญชาระหว่างหัวหน้าและลูกน้องเป็นลำดับชั้น เชื่อม โยงจากยอดถึงฐานของโครงสร้าง อำนาจ โดยให้คนในแต่ละชั้นของโครงสร้างดังกล่าวแบ่งงานกันทำเป็นหน่วยงาน วิธีที่สอง เรียกว่า การประสานงานโดยการ

ผู้มุ่งมั่นตั้งใจ ทำให้คนที่มาร่วมกันทำงานมีพลังจิตตั้งใจประกอบการทำงานเต็มความสามารถและทำด้วยความกระตือรือร้น บรรยากาศในการทำงานดังกล่าวจะสร้างขึ้นมาได้ต้องอาศัยความสามารถของผู้ผู้นำ (leadership)

6.2.1 หลักการและแนวคิดของ POSDCoRB

POSDCoRB คือ หลักในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐและ เอกชน ที่ผู้มีอำนาจบริหารมีหน้าที่ และ บทบาทการบริหารอยู่ 7 ประการ คือ

P- Planning หมายถึง การวางแผน ได้แก่ การจัดวาง โครงการและแผนงานต่าง ๆ ขึ้นมาไว้ล่วงหน้า

O-Organizing หมายถึง การจัดองค์การ ได้แก่ การแบ่งงาน การกำหนดส่วนงาน โครงสร้างขององค์การ การกำหนดตำแหน่งงานต่าง ๆ พร้อมกับอำนาจหน้าที่

S-Staffing หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับบุคคลในองค์การ นับตั้งแต่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้งบุคคล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน การโยกย้าย การพัฒนาบุคคลในองค์การเรื่อย ไปจนกระทั่งการให้บุคคลพ้นจากตำแหน่ง

D-Directing หมายถึง การอำนวยการ ได้แก่การทำหน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการ การออกคำสั่ง มอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หลังจากนั้น ต้องใช้ภาวะของการเป็นผู้นำ ในการกระตุ้นจูงใจคนให้ยอมรับในผู้บริหาร

Co- Coordinating หมายถึง การประสานงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

R- Reporting หมายถึง การรายงาน ได้แก่การทำหน้าที่ในการรับฟัง รายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาได้รายงานมา การรายงานถือเป็นมาตรการ ในการตรวจสอบและควบคุมงานด้วย

B- Budgeting หมายถึง การงบประมาณ ได้แก่ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงานนั่นเอง

POSDCoRB ใช้เพื่อสร้างกลไกและโครงสร้างให้กับองค์กรจัดเตรียมบุคลากรที่มีความชำนาญต่างกันให้อยู่ในแผนกที่เหมาะสมกับองค์กร บุคลากรรู้หน้าที่ และผู้บริหารสามารถบริหาร และ สั่งการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วางกรอบการทำงานให้องค์กรเพื่อเป็นแนวทางในการบริหาร ส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันภายในองค์กร

6.2.2 ข้อดีข้อเสียของ POSDCoRB

ข้อดี

1. องค์กรมีโอการประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย มีสายบังคับบัญชาเดียว
2. องค์กรมีความเข้าใจวัตถุประสงค์องค์กร และ แบ่งสายงานชัดเจน

ไม่สับสน

3. ในหน่วยงานเดียวกัน มีความเข้มแข็ง เพราะเลือกสายอาชีพเดียวกันมา
ร่วมกันทำงาน
4. ใช้ทรัพยากร ได้อย่างคุ้มค่า ถูกที่ถูกต้อง
5. การประสานงานระหว่างหน่วยงานมีความสะดวก
6. จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนแต่ละส่วน ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสีย

1. เมื่อมีสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจน บางหน่วยงานอาจเสี่ยงปฏิบัติงาน
จนกว่าผู้บริการ จะสั่งการลงมาโดยตรง
2. อุปกรณ์หรือเครื่องมือบางชนิดที่อยู่นอกเหนือหน่วยงานตนเอง อาจ
ต้องรอนกว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบมาเป็นเมื่อการดำเนินงานให้
3. ทุกคนล้วนอยากอยู่ในหน่วยงานบริหารหลักทำงานใกล้ชิดผู้บริหาร
อาจเกิดความขัดแย้ง

6.2.3 การนำ POSDCoRB ไปใช้ประโยชน์

- 1) หลักสเกลาร์ หรือสายการบังคับบัญชา
- 2) หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา
- 3) หลักช่วงการบังคับบัญชา
- 4) หลักการเน้นที่จุดสำคัญ

- 5) หลักการจัดแบ่งแผนงาน
- 6) หลักการเกี่ยวกับหน่วยงานหลักและหน่วยอำนวยการ
- 7) หลักการเกี่ยวกับศูนย์กำไร

6.2.4 การนำ POSDCoRB ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

ในส่วนของการบริหารงานส่วนใหญ่มักจะเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารของโรงเรียน หลักในการบริหาร ลำดับแรกครูต้องมีการวางแผน (Planning) เช่นในรายวิชานั้น ครูจะสอนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง มีการจัดให้ในห้องเรียนนั้น (Organizing) หาหัวหน้าห้องหรือตัวแทนของนักเรียนในแต่ละคาบ (Staffing) เพื่อเป็นผู้ช่วยครู (Directing) ให้คอยควบคุมดูแลนักเรียนคนอื่น ๆ ช่วย เช็คชื่อ ประสานงาน (Coordinating) ระหว่างครูกับนักเรียน ติดตามเรื่องงานและเรื่องกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูอาจจะมีการส่งไปให้ (Reporting) การที่ครูสามารถชี้ให้นักเรียนเป็นผู้ช่วยจะทำให้ผู้ کمکตั้งใจกับเพื่อนมากกว่า ทำให้นักเรียน ที่ทำงานอย่างตั้งใจประกอบการทำงานเต็มความสามารถและทำด้วยความกระตือรือร้น

6.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

6.3.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

Pavlov, I.P. (1927 : 81). การตอบสนองที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข (Unconditioned Response หรือ UCR) คือการตอบสนองที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (Conditioned Response หรือ CR) คือ การตอบสนองอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ถูกวางเงื่อนไขแล้ว กระบวนการสำคัญอันเกิดจากการเรียนรู้ของพาฟลอฟ มีอยู่ 3 ประการ อันเกิดจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข คือ

การแผ่ขยาย (Generalization) คือ ความสามารถของอินทรีย์ที่จะตอบสนองในลักษณะเดิมต่อสิ่งเร้าที่มี ความหมายคล้ายคลึงกันได้

การจำแนก (Discrimination) คือ ความสามารถของอินทรีย์ในการที่จะจำแนกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

การลบพฤติกรรมชั่วคราว (Extinction) คือ การที่พฤติกรรมตอบสนองลดน้อยลงอันเป็นผลเนื่องมาจากการ ที่ไม่ได้รับสิ่งเร้า ที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข การฟื้นตัวของการตอบสนองที่วางเงื่อนไข (Spontaneous recovery) หลังจากเกิด การลบพฤติกรรม

ชั่วคราวแล้ว สักระยะหนึ่งพฤติกรรมที่ถูกลงเงื่อนไขแล้วอาจฟื้นตัวเกิดขึ้นมาอีก เมื่อได้รับการกระตุ้น โดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

- 1) ประโยชน์ที่ได้รับจากทฤษฎีนี้
 - ก. ใช้ในการศึกษาความสามารถในการสัมผัสและการรับรู้
 - ข. ใช้ในการแก้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา
 - ค. ใช้ในการวางเงื่อนไขเกี่ยวกับอารมณ์ และเจตคติ
- 2) การนำหลักการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟไปใช้ในการเรียน

การสอน

ก. ในแง่ของความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ความแตกต่างทางด้านอารมณ์ผู้เรียนตอบสนองได้ไม่เท่ากัน ในแง่นี้จำเป็นมากที่ครูต้องคำนึงถึงสภาพทางอารมณ์ของผู้เรียนว่า จะสร้างอารมณ์ให้ผู้เรียนตอบสนองด้วยการสนใจที่จะเรียนได้อย่างไร

ข. การวางเงื่อนไข (Conditioning) การวางเงื่อนไขเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ด้วย โดยปกติผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนชอบหรือไม่ชอบเนื้อหาที่เรียน หรือสิ่งแวดล้อมในการเรียนหรือแม้แต่ตัวครูได้ ด้วยเหตุนี้ เราอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูเป็นผู้สร้างสภาวะทางอารมณ์นั่นเอง

ค. การลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข (Extinction) ผู้เรียนที่ถูกวางเงื่อนไขให้กลัวครู เราอาจช่วยได้โดยป้องกันไม่ให้ครูทำโทษเขา โดยปกติก็มักจะพยายามมิให้ UCS เกิดขึ้นหรือทำให้หายไป นอกจากนี้ก็อาจใช้วิธีลดความแรงของ UCS ให้น้อยลงจนไม่อยู่ในระดับนี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมทางอารมณ์นั้นขึ้นได้

ง. การสรุปความเหมือนและการแยกความแตกต่าง (Generalization และ Discrimination) การสรุปความเหมือนนั้นเป็นดาบสองคม คือ อาจเป็นในด้านที่เป็นโทษและเป็น คุณ ในด้านที่เป็นโทษก็เช่น การที่นักเรียนเกลียดครูสตรีคนใดคนหนึ่งแล้วก็จะเกลียดครูสตรีหมดทุกคน เป็นต้น ถ้าหากนักเรียนเกิดการสรุปความเหมือนในแง่ลบนี้แล้ว ครูจะหาทางลดให้ CR อันเป็นการสรุป กฎเกณฑ์ที่ผิด ๆ หายไป ส่วนในด้านที่เป็นคุณนั้น ครูควรส่งเสริมให้มาก นักเรียนมีโอกาสพบ สิ่งเร้า ใหม่ ๆ เพื่อจะได้ใช้ความรู้ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้กว้างขวางมากขึ้น

6.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์บันดูรา แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว อยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้ เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน (ทิกมา เชนมณี. 2545 : 360-370)

ทฤษฎีนี้ นำไปใช้เพื่อเร้าผู้เรียนด้านความรู้เรื่อง ไตรสิกขา เมื่อปฏิบัติตาม ไตรสิกขาแล้วจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี และได้บุญกุศลติดตัว ตอบสนองสิ่งเร้าการเสริมแรงภายนอก โดยให้รางวัลเป็นสิ่งของและเสริมแรงภายใน โดยการยกย่องชมเชย

6.3.3 ทฤษฎีการสอนขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ

อริยสัจสี่ประกอบด้วย ทุกข์ คือความไม่สบายเป็นหัวข้อปัญหา สมุทัย คือเหตุให้เกิดทุกข์หรือเหตุให้เกิดปัญหา นิโรธ คือวิธีดับทุกข์ คือดับปัญหา มรรค คือแนวทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ หัวข้ออริยสัจสี่นี้สามารถนำมาปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นตัวอย่าง ได้ดังนี้

เรื่อง “การทำน้ำดื่มให้สะอาด”

1. ทุกข์ (ปัญหา) ในหมู่บ้านของเรา เราไม่มีโรงงานทำน้ำประปาสาธารณะตามปกติเหมือน ในเมือง แหล่งน้ำดื่มของเราจากบ่อหรือลำธารที่ไหลผ่านใกล้หมู่บ้าน น้ำจากแหล่งเหล่านี้ ไม่ปลอดภัยสำหรับการดื่ม เราจะใช้ทำน้ำให้บริสุทธิ์ได้อย่างไร เพื่อว่าเรามีน้ำดื่มที่บริสุทธิ์? นี่คือนปัญหาที่เด็กในโรงเรียนของหมู่บ้านตกลงกัน

2. สมุทัย (สมมติฐาน) จากการอ่านเอกสารที่มีอยู่บ้าง จากการดูรูปภาพที่ได้รับมาจากสถานีอนามัยของหมู่บ้าน จากการฟังครูและเจ้าหน้าที่อนามัยคุยกัน ฯลฯ เด็ก ๆ ตัดสินใจค้นหาด้วยตนเองว่า น้ำชนิดไหนที่ควรได้รับจากวิธีการต่อไปนี้

- 1) ดื่มน้ำจากบ่อ
- 2) กวนด้วยสารส้ม
- 3) ปล่อยให้ผ่านเครื่องกรองอย่างง่าย ที่นักเรียนทำขึ้นเอง

3. นิโรธ (การทดลอง) แบ่งนักเรียนในชั้นออกเป็น ๓ กลุ่ม โดยให้กลุ่มแรก ให้จัดการต้มน้ำกลุ่มที่สองให้ใช้สารส้มกวนน้ำชั่วคราวเวลาพอเพียง และกลุ่มที่สามให้กรองน้ำ แต่ละกลุ่มต้องจดบันทึก สิ่งที่ได้ทำจริงด้วย

4. มรรค (การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล)

ก. ด้วยการช่วยเหลือจากอาจารย์วิทยาศาสตร์ ซึ่งใช้กล้องจุลทรรศน์หรือวิธีดำเนินการ ที่เกี่ยวข้อง เด็ก ๆ ค้นพบว่า น้ำบ่อกวนสารส้มใสมาก และดูสะอาด แต่จริง ๆ แล้ว มีเชื้อโรคปนอยู่ น้ำบ่อผ่านเครื่องกรองอย่างง่ายได้ และดูสะอาดเหมือนกัน แต่มีเชื้อโรคปนอยู่เยอะ น้ำที่ต้มไม่คืดเลย และมองดูเหมือนตอนที่ต้มมาจากบ่อ แต่เชื้อโรคที่ปนอยู่ตายหมด

ข. หลังจากการอภิปราย และคำแนะนำจากครู ทั้งชั้น ได้ข้อสรุปดังนี้ วิธีนี้ดีที่สุดในการได้น้ำดื่มที่ปลอดภัยจากน้ำบ่อคือต้องกวนด้วยสารส้ม ให้อนุภาคต่าง ๆ ตกตะกอนก่อน แล้วต้มน้ำให้เดือด เจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้าน ต้องติดตั้งระบบน้ำประปา สาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเร็ว (สาโรช บัวศรี. 2526 : 1-6)

6.3.4 ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ก

ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นแนวทางการคิดที่มีต้นกำเนิดมาจาก Piaget, (1896) และผู้ที่นำเอาแนวความคิดนี้มาพัฒนาอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับกันอย่างมากคือ Kohlberg, (1964) ซึ่งเขาได้ทำการศึกษานุคคลต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรมทั้งในทวีปยุโรป เอเชียและอเมริกา ผลการศึกษามนุษยชาติทำให้สามารถแบ่งระดับการพัฒนาการทางจิตใจและใช้เหตุผล

ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Reconvention) เป็นระดับที่บุคคลยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจการกระทำ การจะทำสิ่งใดมักคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นใหญ่ โดยมีได้คำนึงถึงว่าการกระทำนั้นจะส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร ระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ชั้น

ชั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังคำสั่งและหลบหลีกการถูกลงโทษ บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ใน ชั้นนี้ จะตัดสินใจการกระทำว่าดี-เลว ถูก-ไม่ถูก โดยพิจารณาที่ผลการกระทำว่าจะส่งผลต่อตนเองอย่างไร หลบหลีกการถูกลงโทษทางกายเพราะกลัวได้รับความเจ็บปวด ขอบทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน ผู้ที่ใช้หลักการตัดสินใจชั้นนี้มักเป็นเด็กอายุ 2-7 ปี

ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ในชั้นนี้ เป็นผู้ที่ดีว่าการกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่สนองความต้องการของตนและทำให้ตนเกิดความพอใจ การสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การกระทำแบบดีมาดีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ เข้าทำนอง “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ผู้ใช้หลักการตัดสินใจชั้นนี้มักเป็น

เด็กอายุ 7-10 ปี ผู้ใหญ่ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมจะงัดขั้นนี้ จะมีเหตุผลในการทำหรือไม่ ทำอะไร เช่น ทำแล้วไม่คุ้ม ทำหน้าที่ที่ต้องขอสิ่งตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่ทำ

ระดับตามกฎเกณฑ์ (Convention) เป็นระดับที่บุคคลเรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน กระทำตามกฎหมายหรือกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทของตน ได้อย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ในสังคม ระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ชั้น

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ถูกผู้อื่นเห็นชอบ พฤติกรรมที่ดีตามที่ศนะของ ผู้ใช้หลักการตัดสินขั้นนี้ก็คือ การทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ลักษณะที่เด่นก็คือ การคล้อยตามและส่วนผู้ใหญ่ที่จริยธรรมหยุดชะงักในขั้นนี้จะเป็นผู้กระทำการใด ๆ โดยเห็นแก่พวกพ้อง เครือญาติ และเพื่อนฝูงมากกว่าจะตัดสินใจกระทำสิ่งใดเพื่อส่วนรวม พยายามทำตนให้ผู้อื่นรักหรือมองเห็นว่าน่ารักผู้ใช้หลักขั้นนี้มักเป็นเด็กอายุประมาณ 10-13 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม ตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลจะเริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ เห็นความสำคัญของการทำตามหน้าที่ตน แสดง การยอมรับ เคารพในอำนาจและมุ่งรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางสังคม ผู้มี หลักการ ตัดสินใจขั้นนี้ มักเป็นเด็กช่วงอายุ 13-16 ปี และผู้ใหญ่โดยทั่วไป หากจริยธรรมหยุดชะงักในขั้นนี้ บุคคลจะกระทำการใด ๆ โดยอ้างกฎระเบียบเป็นสำคัญ โดยไม่สนใจ ประโยชน์ส่วนรวม

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา ขั้นนี้ยึดประ โยชน์และความ ถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นการกระทำที่เป็นไปตามข้อตกลงและยอมรับกัน ของผู้ที่มีจิตใจสูง โดยจะต้องนำเอากฎเกณฑ์ของสังคม กฎหมาย ศาสนา และความคิดเห็นของ บุคคลรอบด้านมาร่วม ในการพิจารณาความเหมาะสมด้วยใจเป็นกลาง เข้าใจในสิทธิของตน และเคารพในสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเอง ได้มีความภาคภูมิใจเมื่อทำดีและละอายใจตนเองเมื่อทำชั่ว ผู้มีการตัดสินใจ โดยใช้หลักนี้มักเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล มีลักษณะแสดงถึงความเป็นสากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน มีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายอันปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ มีหลักธรรมประจำใจของตนเอง มีความเกลียดกลัวความชั่ว เลื่อมใสศรัทธาในความดีงาม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ผู้มีหลักการตัดสิน ใจขั้นนี้ส่วนมาเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีของการพัฒนาองค์กร จะต้องอาศัยการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยอาศัยหลักการแนวความคิดการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการ ทั้งในภาครัฐ และเอกชนที่ผู้มีอำนาจบริหาร บทบาทการบริหาร 7 ประการ ตามหลัก POSDCoRB การพัฒนาการทางจิตใจและให้เหตุผล 6 ประการประกอบกัน จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ทองพูน สุกสอน (2548 : 160 – 162) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ : กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเรียน การสอนตามหลัก ไตรสิกขา ด้านบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต แต่เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการจัดการเรียนการสอนตามหลัก ไตรสิกขาอยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติด้านบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและความเอื้ออาทรของบุคลากร รวมทั้ง มีการจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน แต่มีการจัดกิจกรรมประจำวันของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

สมคิด โพธิ์จุมพล (2548 : 68 – 70) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านหนองผือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยผู้บริหารสถานศึกษา ครูจะต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา โดยเฉพาะศีลห้า ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และชุมชน การบริหารจัดการศึกษา ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าร่วมทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ จัดทำหลักสูตร ปรับปรุงภูมิทัศน์และปรับปรุงกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการสถานศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการการสอนตามหลัก ไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันทุกช่วงชั้น มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีที่หลากหลาย รวมทั้งการส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติ

กิจกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกับพระสงฆ์ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านผลผลิต โรงเรียนเน้น
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองผือ 14 ประการ โดยเปิดโอกาสให้
ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย

สมพร นาสมโภชน (2549 : 77 – 79) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ สภาพปัญหา
ความต้องการ และการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษา โรงเรียนต้นแบบในฝันและ
โรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัยสรุป
ได้ว่า

1. สภาพปัญหาด้านเทคโนโลยีการศึกษาของบุคลากรโรงเรียนต้นแบบในฝัน
และโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยภาพรวม
มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนต้นแบบในฝันและโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ
มีระดับสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรมีความต้องการด้านเทคโนโลยีการศึกษาของโรงเรียนต้นแบบในฝัน
และโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมอยู่
ในระดับมาก และบุคลากรโรงเรียนต้นแบบในฝันและโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ มีระดับความ
ต้องการอยู่ในระดับมาก

3. บุคลากรมีการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษา ของโรงเรียน
ต้นแบบในฝัน และโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต
1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามประเภทของโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนต้นแบบ
ในฝันมีระดับการยอมรับนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน
บุคลากรในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ มีระดับการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษา อยู่
ในระดับมาก

4. บุคลากรในโรงเรียนต้นแบบในฝันและบุคลากรในโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ มี
สภาพปัญหาด้านเทคโนโลยีการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรในโรงเรียนต้นแบบ
วิถีพุทธ และโรงเรียนต้นแบบในฝัน มีความต้องการด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการ
ยอมรับนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีการศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ.05 โดยบุคลากรในโรงเรียนต้นแบบในฝันมีสภาพปัญหา ความต้องการ การยอมรับ
นวัตกรรมมากกว่าโรงเรียนต้นแบบ วิถีพุทธ ยกเว้นสภาพปัญหาการผลิตวัสดุการสอนแนว
ใหม่บุคลากรในโรงเรียนต้นแบบในฝันมากกว่าโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ

ถวิล ประดับสุข (2550 : 76–82) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้หลักการวิถีพุทธ (กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ) ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธตามความคิดของบุคคลในและบุคคล ภายนอกโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน พบว่า บุคคลภายในโรงเรียน มีความพึงพอใจการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านที่มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนบุคคลภายนอกโรงเรียนมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านที่มีความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระหว่างบุคคลภายในและบุคคลภายนอก โดยรวม พบว่า บุคคลภายในและบุคคลภายนอกมีความพึงพอใจ ในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคคลภายในและบุคคลภายนอกโรงเรียน มีการจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวม มีความพึงพอใจในด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

สุรชาติ อินทรแสง (2550 : 59–60) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อการศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้าน ตัวน้อย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มีการเตรียมการดำเนินงานพัฒนา มีการจัดองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ จัดให้มีการบูรณาการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ ฝึกให้มีการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมเสริมเนื้อหาตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรม ประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร มีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง ลดละเลิกอบายมุข ถือศีลห้า ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ได้มีการประสานงาน ร่วมมือกับชุมชน จัดเข้าร่วม

กิจกรรมในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและใช้บริการ ในโรงเรียน มี
การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

เจียม แคนคัมรัมย์ (2550 : 106 – 112) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ การดำเนินงาน
โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนก ตามขนาดสถานศึกษา โดยรวม อยู่
ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เปรียบเทียบการ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมพบว่า การดำเนินงาน
โรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็น
รายด้าน พบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ
.05 เปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวม สถานศึกษาขนาดเล็กและ
ขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถี
การเรียนรู้ และด้าน การถือคุณสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน สถานศึกษาขนาดเล็กและ
ขนาดใหญ่มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุป็น เดชประเสริฐ (2550 : 65 – 66) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ การบริหาร
จัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. การศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถี
พุทธของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า
ความคิดเห็นของผู้บริหารสูงกว่าครูผู้สอนต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมและ
รายด้าน ปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ใน โรงเรียนวิถีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ความคิดเห็น
ของผู้บริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า มีเพียงด้านเดียว คือ ด้านการเรียนการสอน ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน ในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม ปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

ธานี ภูสวดศรี (2550 : 118 – 119) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และด้านบริหารจัดการ ตามลำดับ

2. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียงลำดับความถี่รายประเด็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมและการพัฒนาผู้เรียนตามแบบวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 24.52 เพาะบ่มคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ในวิถีการดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 18.87 การบริหารจัดการกิจกรรมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ควรดำเนินไปบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.15

วิทยา ชัยคินี (2551 : 145 – 146) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สภาพ การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียนและตำแหน่ง ทั้ง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ

ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ดังนี้ การจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศทางพุทธศาสนาที่ประดิษฐานพระพุทธรูป เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดี ควรมีการบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้หลากหลายและเหมาะสม ควรจัดอบรมธรรมะรักษาศีล บริหารจิต เจริญปัญญาอย่างต่อเนื่อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน วางแผนเสนอโครงการสนับสนุนด้านงบประมาณจากต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น ควรจัดแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย

วารกรณ์ บุญเพชร (2551 : 81 – 83) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อการประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านบริบท พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านบริบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และยังพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียน ที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการด้านบริบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้วยด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัจจัยนำเข้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และยังพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยด้านกระบวนการ พบว่า ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนมีขนาดแตกต่างกัน พบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการด้านกระบวนการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้านผลผลิต พบว่าระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียน วิถีพุทธ ด้านผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และยังพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการด้านผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วย เมื่อประเมินในภาพรวมพบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

แต่พบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

พระมหานิมิตย์ ปณฺฑิตเสวี (อุคฺม) (2551 : 98 – 100) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถึพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถึพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 1 โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้านการ ฝึกอบรมสัมพันธืโรงเรียนวิถึพุทธและชุมชน ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถึพุทธ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถึพุทธ และด้านการจัดวิถึพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามสถานภาพ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่ สภาพการ ดำเนินงานโดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถึพุทธ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถึพุทธด้านการฝึกอบรมสัมพันธืโรงเรียนวิถึ พุทธและชุมชน และด้านการจัดวิถึพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่ สภาพการดำเนินงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ คือ ด้านการจัดกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ด้าน การฝึกอบรมสัมพันธืโรงเรียนวิถึพุทธและชุมชน ด้านการจัดวิถึพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ด้าน การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถึพุทธ และด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถึพุทธ

ประธานกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็น สภาพการดำเนินงานโดยรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรม เสนอแนะการพัฒนา ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถึพุทธ ด้าน การฝึกอบรมสัมพันธืโรงเรียนวิถึพุทธและชุมชน ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถึพุทธและ ด้านการจัดวิถึพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

ครูพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นว่ สภาพการดำเนินงานโดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการฝึกอบรมสัมพันธืโรงเรียน วิถึพุทธและชุมชน ด้านการจัดกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา และด้านการจัดวิถึพุทธสู่วิถี

การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ และด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถิปุทธ

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

พลชัย ชุมปัญญา (2551 : 134 – 139) ได้ทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธด้านปัจจัยนำเข้า สูงกว่าด้านอื่นๆ ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมแตกต่างกัน

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Amnuay Tapingkae (1978 : 14 – 18) ได้ทำการวิจัยในระดับดุษฎีบัณฑิต ที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาแบบจิตนิยมของอเมริกากับพุทธศาสนาเถรวาท (A comparative study of Educational philosophies of American Idealism and Theravada Buddhism) โดยมีข้อเสนอถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าตลอดระยะเวลา 45 ปีของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและปลูกฝังแนวความคิดใหม่และหักล้างแนวความเชื่อถือเดิม เช่น การใช้คำพูดสั่งสอนให้เหมาะสมกับระดับของผู้ฟังการอภิปราย การบรรยาย การพรรณนา การถกเถียง การโต้แย้ง เป็นต้น การสอนนั้นจะต้อง ตรงกับความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับความสามารถในการรับฟังของผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน แบบวิธีสอนของพระพุทธเจ้า ที่ผู้วิจัยเน้นเป็นพิเศษอีกประการหนึ่งก็คือ หลังจากที่บรรยายเสร็จสิ้นแล้วผู้เรียนจะต้องแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายถกเถียงถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ตน ยังไม่เข้าใจหรือสนใจเป็นพิเศษอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษาตามพุทธวิธีเป็นการศึกษาตามเอกัตถภาพนั่นเอง

Patom nikamanon (1977 : 51 – 60) เสนอผลงานวิจัยในการศึกษาสาขา การศึกษาผู้ใหญ่ ที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ เรื่องการนำแนวความคิดและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาใช้ทางการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทย (The Implications

of Buddhist Thoughts and practices for Adult Education : Focus on Thailand) ได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการศึกษา นั่นคือ การพัฒนาบุคคลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านดี เนื้อหาหลักได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิตและการแก้ปัญหาของชีวิต วิธีการหลักได้แก่อริยสัจ 4 โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมาย และการปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น วิธีการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวิทยาศาสตร์ ที่ใช้เป็นหลักในทางตะวันตกในปัจจุบัน

Sakda Prangpatanpon (1978 : 91 – 97) เสนอวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยบอสตัน เรื่องพุทธปรัชญาการศึกษาและความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของไทย (A Buddhist Philosophy of Education with Implications for Education in Thailand) โดยกล่าวถึงวิธีสอนของพระพุทธเจ้าว่าใน พระไตรปิฎก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสูตรตันปิฎกที่ขนิทาย มีเรื่องเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนของพระพุทธเจ้า และพฤติกรรมตอบสนองของผู้เรียนมากมาย ซึ่งแม้ว่าจะนำมาเปรียบเทียบกับหลักวิชาศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันนี้ก็สามารถพูดได้อย่างเต็มภาคภูมิว่า วิธีสอนของพระพุทธเจ้ายังคงทันสมัยและใช้ได้เหมาะสมในหลายสถานการณ์ด้วยกัน วิธีสอนของพระพุทธเจ้าขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นใหญ่เพราะผู้เรียนนั้นมีความแตกต่างกัน ผู้สอนจึงควรจะต้องทราบถึงความต้องการและความแตกต่างทั้งหลายเหล่านั้นของผู้เรียน แล้วจึงจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

Soree pokaeo (1978 : 46 – 48) ทำวิทยานิพนธ์ ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่องความเข้าใจเรื่องปัญญาสองระดับในทางพุทธศาสนาที่ใช้เป็นแนวความคิดสำหรับปฏิบัติการให้คำปรึกษา (Comprehension of the Buddhist Two Planes of knowledge as a Conceptual Scheme for the Practice fo Counseling) มีสาระสำคัญส่วนหนึ่งเกี่ยวกับวิธีสอนของพระพุทธเจ้า โดยกล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงแบ่งปัญญาออกเป็นสองระดับด้วยกัน คือ โลกปัญญาซึ่งเป็นปัญญาทางโลกระดับหนึ่ง และโลกุตระปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาทางธรรมอภีระระดับหนึ่ง วิธีที่จะทำให้เกิดปัญญานั้นได้นั้นเรียกว่า มรรค ซึ่งประกอบด้วยองค์แปด คือ 1) สัมมาทิฎฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากรรมันตะระ ทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ มรรคมืองค์แปดนี้ ถ้าจัดเป็นกลุ่มแล้วจะได้สามกลุ่ม เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งได้แก่ ศีลสิกขา (สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะระ สัมมาอาชีวะ) สมาธิสิกขา (สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ) ปัญญาสิกขา (สัมมาทิฎฐิ สัมมาสังกัปปะ)

หลักไตรสิกขาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาสิกขาจัดเป็นวิธีสอนที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูจะต้องมีการวางจุดประสงค์การเรียนรู้ เลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ ตลอดจนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และผู้เรียน ประการสำคัญคือจะต้องรับกับความถนัดของผู้เรียนและผู้สอนด้วย งานวิจัย ส่วนนี้ จะนำไปใช้ปรับวิธีสอนและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามวิถีพุทธ

งานวิจัยดังกล่าวจะนำไปใช้เป็นแนวทางสร้างเครื่องมือ วิเคราะห์ และอภิปรายผล อ่างอิงไตรสิกขา การฝึกปฏิบัติ และการเรียนการสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยที่เน้นการแสวงหาความรู้ภายใต้การดำเนินการของการปฏิบัติมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา กิจกรรม (Improving by changing) ตามกระบวนการ PAOR เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีสุโขทัย ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และศึกษาผลด้านความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม จากการบริหารจัดการ ตามโครงการ โรงเรียนวิถีสุโขทัย วิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพและปริมาณโดย มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารจัดการของโรงเรียนตาม โครงการโรงเรียนวิถีสุโขทัยของ ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ระยะที่ 2 ศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม และจริยธรรมจากการบริหารจัดการ ตามโครงการ โรงเรียนวิถีสุโขทัยของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารจัดการของโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีสุโขทัยของ ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน 2 คน
1.1.2 ผู้วิจัย	
1.1.3 ครูผู้สอน	จำนวน 10 คน
1.1.4 ผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน 46 คน
1.1.5 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 46 คน
1.1.6 คณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 20 คน
1.1.7ศึกษานิเทศก์	จำนวน 1 คน
1.1.8 พระภิกษุ	จำนวน 1 รูป
1.1.9 มรรคทายก	จำนวน 1 คน

1.1.10 นักปฏิบัติธรรม	จำนวน 1 คน
1.1.11 ผู้เคยบวชชีพรามณ์	จำนวน 1 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 130 คน

โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น คีษานิเทศก์ นายสง่า โทผาวงษ์ พระภิกษุ พระมหาไพฑูรย์ เพ็ญสุระ มรรคนายก นายชุมพล โทท่า นักปฏิบัติธรรม นายสว่าง บรรจบ ผู้ปฏิบัติที่เคยบวชชีพรามณ์ นายประสาน หลักล้า รวม 5 คน เลือกโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับ เนื้อหา และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับไตรสิกขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติการเรียนการสอนไตรสิกขา (Casual Information) ประกอบด้วย ผู้บริหาร 3 คน ได้แก่ นายชวชัย ดวงลิตี นายสุทัศน์ พิณรัตน์ และนาย นิคม ชุมเชิงกาญจน์ ครูผู้สอน 10 คน ได้แก่ นายประจัญ คุ้มตะบุตร นายธีระ ชินศรี นาย ลำไพ เทศสีหา นางกิ่งแก้วอุทธิยา นายประเสริฐ ครชัช นายปรีชา ศรีคาม นายศักดิ์สิทธิ์ มั่ง สาลี นายอดิศักดิ์ แสนตุ้งลาน นายรัชชัย มณีโชติ และนางอรุณี ศรีพันลำ ครูผู้ฝึก 2 คน ได้แก่ พระเลื้อน ปภัสโร และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 46 คน เลือกโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทราบวิธีการบริหารจัดการและ ผลจากโรงเรียนโครงการวิถิพุทธ

กลุ่มที่ 3 ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา (General Informant) เช่น ผู้ปกครองนักเรียน 46 คน ผู้มีจิตศรัทธา 2 คน กรรมการสถานศึกษา 20 คน รวม 68 คน เลือกโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทราบผลการเรียนการสอนไตรสิกขา

1.2 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครู และนักเรียนในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวนทั้งสิ้น 80 คน

1.2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	จำนวน 10 คน
1.2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	จำนวน 11 คน
1.2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	จำนวน 12 คน
1.2.4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	จำนวน 13 คน
1.2.5 ครูผู้สอน	จำนวน 10 คน

เนื้อหาที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการตามวิถีพุทธที่สำคัญ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ และแบบสังเกต

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 จัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระให้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.3 สร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหา

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องข้อความต่าง ๆ

3.5 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ

ปรับปรุงแก้ไข

3.6 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ภาษา ความสมบูรณ์ โครงสร้าง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

3.6.1 นายทองห้อยม สาครสูงเนิน วุฒิผู้เชี่ยวชาญด้าน

3.6.2 นางจารุวรรณ ไชยวงษา วุฒิผู้เชี่ยวชาญด้าน

3.6.3 นางศิวผ่อง กันทรพิทักษ์ วุฒิผู้เชี่ยวชาญด้าน

4. แผนปฏิบัติการ มีดังนี้

ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยใช้กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยเตรียมการด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และหลักสูตรสถานศึกษาให้พร้อม ขั้นตอนในการดำเนินงานในระยะที่ 1 ปรากฏตามแผนปฏิบัติการ ดังนี้

ตารางที่ 6 แผนปฏิบัติการระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ๒๑)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วันเดือนปี	ตัวแปรพฤติกรรม/ผลที่ได้รับ	ผู้ร่วมกิจกรรม	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
1	ประชุมปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ๒๑)	20 กุมภาพันธ์ 2556	- ความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ - วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการเรียนการสอน และความต้องการ - กำหนดตัวบ่งชี้ในการพัฒนา	ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ตัวแทน ผู้ปกครอง พระภิกษุ	- บันทึกการประชุม	- บันทึกการประชุม
2	ศึกษาแนวคิดทฤษฎีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ	21 กุมภาพันธ์ 2556 - 10 มีนาคม 2556	- การอบแนวคิดการวิจัย - ขอบเขตการวิจัย	ผู้บริหาร ครู		- เอกสารที่เกี่ยวข้อง - งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วันเดือนปี	ตัวแปรพฤติกรรม/ผลที่ได้รับ	ผู้ร่วมกิจกรรม	เครื่องมือเกี่ยวกับรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
3	จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	11-20 มีนาคม 2556	-แบบสอบถาม	ผู้บริหาร ครู	- ตรวจสอบคุณภาพ	- ผู้เชี่ยวชาญ
4	ทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือ	21-31 มีนาคม 2556	- สภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ - ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ - ความต้องการในการพัฒนา	ผู้บริหาร ครู	- แบบสอบถาม	ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน

**ระยะที่ 2 ศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม และจริยธรรมจากการบริหารจัดการตาม
โครงการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)**

การศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม ในระยะที่ 2 มีขั้นตอนการดำเนินงานต่อไปนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)

1.1 ศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม และจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้กิจกรรมการประชุมสัมมนาเรื่องการบริหารจัดการของโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายคือ ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษานิเทศก์ และตัวแทนนักเรียน เพื่อศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม และจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียน วิถีพุทธ

1.2 จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยเสนอในรูปแบบตารางแผนปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 7 แผนปฏิบัติการระยะที่ 2 ศึกษาผลด้านความรู้และคุณธรรม และจริยธรรมจากการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ของศูนย์เรียนรู้ร่วม เติรมิตร (โบน โพน ปอ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วันเดือนปี	ตัวแปร/พฤติกรรม/ผลที่ได้รับ	ผู้ร่วมกิจกรรม	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
1	ประชุมสัมมนาเรื่องผลด้านความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ	20 พฤษภาคม 2556	- ผลด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ	ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง พระสงฆ์ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน วิถิพุทธ	- บันทึกการประชุม	- ผู้เข้าร่วม ประชุม
2	ระดมทรัพยากร	1 เมษายน 2556 - 31 พฤษภาคม 2556	- มีจำนวนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เพียงพอและเหมาะสม	ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง	- บัญชีงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์	- บัญชี งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วันเดือนปี	ตัวแปร/พฤติกรรม/ผลที่ได้รับ	ผู้ร่วมกิจกรรม	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
3	ศึกษาดูงานการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ	5-8 มิถุนายน 2556	- ผู้บริหารและครูมีความรู้เรื่องผลดีด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ	ผู้บริหาร ครู	- แบบสอบถาม - แบบสัมภาษณ์	- ผู้บริหาร - ครู - กรรมการ สถานศึกษา
4	พัฒนาแหล่งเรียนรู้ปรับสภาพบรรยากาศของสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ	1 เมษายน 2556 - 31 พฤษภาคม 2556	- มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมพร้อมที่จะใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา	- แบบสำรวจแหล่งเรียนรู้	- ผู้บริหาร - ครู

ที่	โครงการ/กิจกรรม	วันเดือนปี	ตัวแปร/พฤติกรรม/ผลที่ได้รับ	ผู้ร่วมกิจกรรม	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล
5	ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนจากผลการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิสุทธิ	10 ตุลาคม 2556	- ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนจากผลการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิสุทธิ	ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง	- แบบประเมินความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการ โรงเรียนวิสุทธิ - แบบประเมินความพึงพอใจจากการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิสุทธิ - แบบสอบถามความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียน - แบบสัมภาษณ์ - แบบติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิสุทธิ	ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง

จากตารางที่ 7 ได้แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลด้านความรู้ คุณธรรมและจริยธรรมจากการพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และได้ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนตามวัตถุประสงค์ข้อ 3

2. ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Action)

การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการซึ่งมีกิจกรรมสำคัญดังนี้

2.1 การประชุมสัมมนาเรื่อง ผลด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมจากการบริหารจัดการตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อทราบผลด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมจากการจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

2.2 การระดมทรัพยากร เพื่อให้เกิดความพร้อมสำหรับปัจจัยการจัดการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนการสอน วัสดุครุภัณฑ์ในการเรียนการสอนที่เพียงพอและเหมาะสม

2.3 การศึกษาดูงานการบริหารจัดการตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเห็นผลการปฏิบัติ และแนวทางที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จำเป็นต้องไปศึกษาดูงานใน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ

2.4 พัฒนาแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษาเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบ การเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษาและผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น” ในชีวิตประจำวัน

2.5 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไตรสิกขา มีคุณธรรม จริยธรรม

การดำเนินการจัดกิจกรรมตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกิจกรรมประจำวันตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้

1. กิจกรรมสวดมนต์แปลหลังเคารพธงชาติ และหลังเลิกเรียนทุกวัน เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา
2. กิจกรรมแผ่เมตตาหลังจากสวดมนต์ไหว้พระ
3. กิจกรรมยกย่องคนทำความดี หน้าเสาธง
4. กิจกรรมพุทธสุภาษิตประจำวัน โดยนักเรียนนำเสนอหน้าเสาธง
5. กิจกรรมทำสมาธิ นั่งสมาธิในห้องประชุม 15 นาที ก่อนเข้าห้องเรียน
6. กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน เพื่อให้กินเป็น กินอย่าง มีสติ มีปัญญา รู้เข้าใจ

7. ทุกห้องเรียนกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน

8. กิจกรรมต้นไม้พูดได้ เป็นคติสอนใจในการทำความคิด มีสุภาษิตสอนใจติดตามต้นไม้ภายในโรงเรียน

9. กิจกรรมสถานักเรียน มีการแบ่งเขตรับผิดชอบในการทำความสะอาดภายในโรงเรียนทุกวัน

10. กิจกรรมโครงการโรงเรียนรักการอ่าน

11. กิจกรรมบันทึกการอ่าน

12. กิจกรรมอบรมคุณธรรมในวันศุกร์

13. กิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันพระ

14. กิจกรรมวันสำคัญทาง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเพณี และวัฒนธรรม

15. จัดห้องสมุดและห้องพระ เพื่อส่งเสริมการศึกษาหลักธรรมและปฏิบัติธรรม

16. จัดทำหิ้งพระประจำชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 ประชุมชี้แจงครูเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนออกคำสั่งให้ครูและนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน

ขั้นที่ 3 ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงการดำเนินงาน

3. ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) ในการดำเนินการ ทุกกิจกรรมจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ห้วงวิพากษ์วิจารณ์ของข้อสรุปเกี่ยวกับความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัจจัยและกระบวนการต่าง ๆ มีปัญหาหรือไม่มีอย่างไร มีความบกพร่องในเรื่องใด จะสามารถปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นการสะท้อนผลในทุกกิจกรรม โดยอาศัยระบบนิเทศติดตามผล การประชุมปฏิบัติการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การแก้ไข พัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเมื่อสิ้นสุดภาคเรียนและปีการศึกษาด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดและขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1. แบบทดสอบก่อนและหลังการบริหารจัดการตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นแบบทดสอบปรนัย

2. แบบประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

3. แบบสังเกต
4. แบบสัมภาษณ์
5. แบบสอบถามเชิงประเมินค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการสังเกต สัมภาษณ์ และตอบแบบทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ใช้สถิติเบื้องต้น ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) เกี่ยวกับข้อมูลแบบสอบถามปรนัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1. ร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 104)

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน

n แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 106)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน

n แทน จำนวนคนทั้งหมด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษา
กรณี ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้รูปแบบการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้น
การปฏิบัติการตามแผน (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นสะท้อนผลการ
ปฏิบัติงาน (Reflection) ซึ่งลำดับขั้นตอนการนำเสนอต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้
ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา การพัฒนาการบริหารจัดการ
โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการพัฒนาบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม
ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการพัฒนาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาการบริหารจัดการ
โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมระดมความคิดกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้จัดให้มีการจัดกิจกรรมณรงค์ และรักษาสิ่งแวดล้อมตามทิศทาง นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร โดยได้ ดำเนินการมาโดยลำดับ ซึ่งก็ไม่สามารถสำเร็จเท่าที่ควร สภาพแวดล้อมทางกายภาพใน ห้องเรียนยังไม่เป็นระบบ สวยงาม การจัดที่นั่งนักเรียน ห้องพัก ห้องเรียนวิถีพุทธ ยังไม่เป็น ระเบียบ รวมทั้งการจัดตกแต่งห้องเรียน มุมต่าง ๆ ของห้องเรียน ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดแหล่ง เรียนรู้ ไม่มีป้ายนิเทศ ไม่มีป้ายจัดนิทรรศการ สิ่งแวดล้อมภายนอก ห้องส้วม อาคารเรียน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาไม่เอื้อ ไม่เกิดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลนักเรียนขาดแรงจูงใจ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหา ดังกล่าวอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งได้ดำเนินการมา โดยลำดับ ซึ่งก็ไม่สามารถสำเร็จเท่าที่ควร สภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนยังไม่เป็น ระบบ สวยงาม การจัดที่นั่งนักเรียน ห้องพัก ห้องเรียนวิถีพุทธ ยังไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งการจัด ตกแต่งห้องเรียน มุมต่าง ๆ ของห้องเรียน ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ ปัญหาดังกล่าว อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน จากความเป็นมาและ ความสำคัญดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนและ ประชาชนที่เสื่อมถอย น่าจะแก้ไขได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยในฐานะ ที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้จัดทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยเล็งเห็นว่าโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว หากมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องน่าจะเป็นแนวทาง แก้ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและ ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาสามัญแก่เยาวชนผู้จะเติบโตเป็น พลเมือง ที่ดีของชาติต่อไปได้

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์วิธีการพัฒนาบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อมศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ดังนี้

1. วิธีการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

1.1 พัฒนาการบริหารจัดการด้านบุคลากร

คณะผู้บริหารศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) ได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาบุคลากรเป็นประการแรก เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการโดยปฏิบัติการ (Act) ตามแผนโดยส่งครูเข้าร่วมการประชุมสัมมนาต่าง ๆ เป็นชุด ๆ ไป เพราะเมื่อจัดตั้งศูนย์แล้ว ทำให้มีบุคลากรส่วนหนึ่ง อยู่ปฏิบัติราชการที่โรงเรียน จึงได้ส่งบุคลากรส่วนหนึ่งเข้าศึกษาดูงาน การพัฒนาการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการสอนเกี่ยวกับพุทธศาสนา การสร้างหลักสูตรวิถีพุทธ การพัฒนาทักษะการสอน โดยใช้ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ และทฤษฎีการสอนชั้น ทั้งสี่ของอริยสัง การพัฒนาด้านจริยธรรม โดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก และการพัฒนาด้านการทำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้ทฤษฎีการบริหาร “POSDCORB” ของลูเธอร์ กุลลิก (Luther Gulick) และที่สำคัญคือได้ส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน โรงเรียนวิถีพุทธที่โรงเรียนบ้านหนองคินดำ จังหวัดชัยภูมิ โดยหมุนเวียนกันไปเป็นชุด ๆ ดังภาพ ประกอบที่ 3 (ภาคผนวก ง)

เมื่อศึกษาดูงานแล้วได้นำความรู้มาพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) โดยส่งบุคลากรเข้าอบรมคุณธรรมเพิ่มเติมที่วัดป่าเวฬุวัน ใช้เงินอุดหนุนของโรงเรียนตามโครงการพัฒนาบุคลากร ได้สังเกต (Observe) ผลที่เกิดขึ้น พบว่าผลการพัฒนาด้านบุคลากรได้ดำเนินการศึกษาอบรมดูงาน มีความพร้อมแล้ว สะท้อนผล (Reflect) จากแผนการพัฒนาบุคลากร เพื่อโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ มีการซักซ้อม ปรับปรุงแก้ไข พร้อมดำเนินโครงการต่อไป

1.2 วิธีการพัฒนาบริหารจัดการด้านอาคารเรียน สิ่งก่อสร้างและสถานที่

เนื่องจากการพัฒนาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ จะพัฒนาเฉพาะบุคลากร นั้น ไม่สมบูรณ์เพียงพอ จึงต้องวางแผน (Plan) ด้านพัฒนาอาคาร สถานที่ ให้สวยงาม ร่มรื่น เกิดความสะดวกสบายในการสอนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน แล้วได้ปฏิบัติ (Act) ตามแผน โดยศูนย์ได้มีมติพัฒนาอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้าง ตามทฤษฎี 4M ของสมพงษ์ เกษมสิน โดยการระดมทรัพยากรจากชุมชนหลากหลายวิธี เช่น ขอรับบริจาค จัดทำผ้าป่าการศึกษา และขอ งบประมาณสนับสนุนพัฒนาสถานศึกษาจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้ได้ นำงบประมาณที่ได้มา พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 พัฒนาอาคารเรียน

หลังจากตั้งศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เมื่อ พ.ศ. 2544 แล้วคณะกรรมการศูนย์ได้มีมติให้เริ่มพัฒนาอาคารเรียน โดยซ่อมแซมและทาสีอาคารเรียนใน ทุกโรงเรียนภายในศูนย์ ทำให้อาคารเรียนมีสภาพแข็งแรงมั่นคงและดูสวยงาม ดังภาพประกอบที่ 4 (ภาคผนวก ง)

ทาสีอาคารเรียน โดยใช้แรงงานจากคณะครู นักการภารโรง และ ชาวบ้าน ดังภาพประกอบที่ 5 (ภาคผนวก ง)

นอกจากทาสีอาคารแล้ว ได้เทคอนกรีตและปูกระเบื้องพื้นใต้ถุน อาคาร ประกอบกับได้ติดผ้าม่านห้องพักรู้ให้สวยงาม นอกจากนี้ได้จัดทำป้ายนิเทศแผนภูมิ ต่าง ๆ ให้เป็นระบบเพื่อสื่อสารในการจัดพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยแสดง ขอบข่ายการบริหารจัดการและประชาสัมพันธ์ตามภาระและหน้าที่ในศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) โดยใช้งบประมาณจากเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียนเพื่อจัดทำแผนภูมิและ ป้ายต่าง ๆ เนื่องจากของเก่าไม่เป็นปัจจุบัน ไม่สวยงาม และไม่ครอบคลุมภารกิจของงาน จึง ได้จัดทำแผนภูมิขึ้นใหม่ คือ แผนภูมิโครงสร้างการบริหาร แผนภูมิขอบข่ายการบริหารงาน แผนภูมิผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ป้ายวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียนทุกโรงเรียน นอกจากนี้ได้ปรับปรุงป้ายทำเนียบบุคลากร ป้ายสถิตินักเรียน ป้ายวันสำคัญ ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ป้ายเศรษฐกิจพอเพียง ป้ายประชาคมอาเซียน และป้ายโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธเพิ่มเติมอีกทุกโรงเรียน ดังตัวอย่าง ดังภาพประกอบที่ 6 (ภาคผนวก ง)

พัฒนาแผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ดังภาพประกอบที่ 7 (ภาคผนวก ง)

พัฒนา แผนภูมิทำเนียบบุคลากรทางการศึกษา ดังภาพประกอบที่ 8
(ภาคผนวก ง)

นอกจากพัฒนาภายนอกอาคารแล้วยังได้พัฒนาห้องเรียนและมุมวิชาการ โดยทาสีภายในห้อง ทำป้ายข้อตกลงของห้องเรียน ป้ายนิเทศประกอบการเรียนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดมุมหนังสือ ป้ายสุภาษิต คำพังเพย ป้ายแสดงผลงานนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้จัดทำห้องพิเศษ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยได้ปรับปรุง และจัดทำห้องพิเศษต่าง ๆ ดังนี้คือ ห้องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นแหล่งค้นคว้าที่กว้างขวางและฝึกใช้เทคโนโลยีให้ทันสมัย ห้องพยาบาล เพื่อปฐมพยาบาล ซึ่งจัดให้มีเตียงผู้ป่วย และยาสามัญประจำบ้านเพิ่มขึ้น ห้องฝึกปฏิบัติธรรม ห้องพักครู ดังภาพประกอบที่ 9
(ภาคผนวก ง)

พัฒนามุมหนังสือโรงเรียน ดังภาพประกอบที่ 10 (ภาคผนวก ง)
พัฒนาห้องพยาบาลของโรงเรียน ดังภาพประกอบที่ 11
(ภาคผนวก ง)

1.2.2 นอกจากพัฒนาอาคารเรียนแล้วยังได้พัฒนาอาคารประกอบต่าง ๆ เช่น โรงฝึกงานได้ปรับปรุงโรงฝึกงานโดยทาสีให้สวยงาม ดังภาพประกอบที่ 12
(ภาคผนวก ง)

นอกจากนี้ได้พัฒนาห้องน้ำห้องส้วมนักเรียนโดยการทาสีให้สวยงาม ติดป้ายแยกห้องหญิง ห้องชาย ติดกระเบื้อง ปลูกไม้ประดับด้านหน้า จัดหาน้ำยาฆ่าเชื้อ อุปกรณ์ทำความสะอาด และจัดหา น้ำสะอาด เพื่อใช้และชำระให้เพียงพอ ดังภาพประกอบที่ 13 (ภาคผนวก ง)

คณะกรรมการศูนย์ได้ร่วมกันเร่งพัฒนา โดยใช้งบประมาณจากการจัดงานหารายได้ เช่น ผ้าป่าการศึกษา การจัดโต๊ะเลี้ยงอาหาร และขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ทั้งทางพระภิกษุ และฆราวาส ในเขตพื้นที่การศึกษาและนอกเขตพื้นที่การศึกษา ได้ทุนมาสร้างห้องน้ำและทาสีรั้วโรงเรียน ดังภาพประกอบที่ 14 (ภาคผนวก ง)

1.2.3 พัฒนาสถานที่

ได้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จัดสวนหย่อม และจัดทำป้ายหินอ่อน ทาสีรั้วโดยรอบ ปรับแต่งต้นไม้และสวนหย่อม โดยใช้เงินอุดหนุนของโรงเรียนและเงินบริจาคจากชุมชน ดังภาพประกอบที่ 15 (ภาคผนวก ง)

ได้พัฒนาร้วโรงเรียนโดยทาสี ได้รับความร่วมมือจาก คณะกรรมการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนมาปฏิบัติงานร่วมกัน ดังภาพประกอบที่ 16 (ภาคผนวก ง)

ได้ปรับปรุงป้ายหินแกรนิตโรงเรียนบ้านป่าปอ ดังภาพประกอบ ที่ 17 (ภาคผนวก ง)

ทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นการปฏิบัติตามแผนพัฒนาอาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง และสถานที่ แล้วได้สังเกต (Observe) ผลที่เกิดขึ้น พบว่า ทางศูนย์เรียนร่วมได้ พัฒนาอาคารเรียน สิ่งก่อสร้าง และสถานที่ มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นองค์ประกอบ เหมาะสมกับโครงการเพื่อยืนยัน ได้สะท้อนผล (Reflect) จากแผนพัฒนาอาคาร สถานที่ ซึ่งได้ ดำเนินการพัฒนาไปแล้ว มีการซักซ้อม ปรับปรุง จนสมบูรณ์เหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่ ดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ต่อไป

1.3 วิธีการพัฒนาบริหารจัดการด้านการศึกษาวิชาการวิถีพุทธ

เนื่องจากปัจจัยหลักที่สำคัญมากของโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ คือ การ ดำเนินการสอน การเรียนและฝึกปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาให้ผู้สอนผู้เรียน ได้มี คุณธรรม จริยธรรมยิ่งขึ้น ดังนั้น ทางศูนย์ จึงจัดทำแผน (Plan) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ให้ เป็นรูปธรรมโดยปฏิบัติการ (Act) ตามแผน ได้แก่ จัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หัวข้อไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ทางศูนย์ได้ใช้ ทฤษฎีการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการสอนขั้นสูงของอริยสัจ ได้ดำเนินการเชิญวิทยากร ส่วน หนึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญและคนแก่คนเฒ่าที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ที่วัด ร่วมบวชชีพรามณ์ นอกจากนี้ได้นิมนต์พระสงฆ์รูปที่ได้รับสัทธาจากชาวบ้านและเป็นอาจารย์ฝึกอุบาสกอุบาสิกา ในโครงการบวชชีพรามณ์ในท้องถิ่นมาช่วยให้ศีลห้า อธิบายเนื้อหาและความสำคัญของศีล ห้าแก่นักเรียนใน โรงเรียนวิถีพุทธของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตรนี้ด้วย หลังจากไหว้พระรับศีลแล้ว วิทยากรที่เป็นพระภิกษุและฆราวาสก็แบ่งกลุ่มฝึกสมาธิหมุนเวียนกันไป ในวันเปิดเรียน สัปดาห์ที่ 1 ชั่วโมง ตลอดหลักสูตร นอกจากนี้เพื่อให้การเรียนรู้ได้ผลมากขึ้น ทางศูนย์ได้จัดให้ เข้าค่ายฝึกปฏิบัติ วันอาทิตย์เดือนละ 1 ครั้ง โดยฝึกเป็นแถวหน้าห้องเรียนเพื่อสอบอารมณ์ได้ ง่ายและทั่วถึง บางโอกาส ก็ไปฝึกปฏิบัติได้ร่วมไม้ที่ร่มรื่นในบริเวณ โรงเรียน บางครั้งก็ไปฝึก ปฏิบัติที่ศาลาการเปรียญของวัด โกล่โรงเรียน การฝึกสมาธิก็ได้ฝึกหลายอิริยาบถ เช่น ฝึกในท่า ยืน ฝึกในท่าเดินและฝึกในท่านั่ง ท่าที่ฝึกบ่อยและฝึกมากที่สุดคือท่านั่ง เมื่อเชิญวิทยากร

ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ด้านวิดิพุทธจึงได้จัดให้มีห้องพักเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมและ สะดวกสบายตามสมควร ดังภาพประกอบที่ 18 (ภาคผนวก ง หน้า 139)

นอกจากนี้ ได้พัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิดิพุทธโดยสอนแทรก ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง เริ่มจากการ พัฒนาห้องเรียนให้มีบรรยากาศเหมาะกับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอน วิทยากร และผู้เรียน เข้าเรียนเข้าสอนภาคทฤษฎีวิชาการ ได้สะดวกสบายและใช้ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมของโคลเบิร์ตเป็นทฤษฎีนำ โดยสร้างแท่นตั้งโต๊ะหมู่บูชา ทำฉาก จอเครื่องฉาย เครื่องโปรเจกเตอร์ ปูกระเบื้องพื้น จัดหาเก้าอี้ ปูพื้น ติดพัดลมแขวนเพดาน มีป้ายกิจกรรม ผ้า màn หน้าต่างและทาสีห้องให้สวยงาม ดังภาพประกอบที่ 19 (ภาคผนวก ง)

นอกจากการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และเนื้อหาวิดิพุทธตามหลัก ไตรสิกขาแล้ว ยังเน้นการปฏิบัติ โดยใช้สถานที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในห้องปฏิบัติ ตามหน้า อาคาร เพื่อตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง แล้วยังนำนักเรียนเข้าร่วมฝึกปฏิบัติที่ศาลาการเปรียญของ วัดประจำหมู่บ้าน ดังภาพ ประกอบที่ 20 (ภาคผนวก ง และภาพประกอบที่ 21 (ภาคผนวก ง)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการพัฒนาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิดิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

ผลการวิเคราะห์ผลการพัฒนาและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิดิพุทธด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เมื่อจบ หลักสูตรวิดิพุทธแล้วได้ประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจดังต่อไปนี้

การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน ได้ผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เลขที่	ผลสอบ			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ผลต่างกำลังสอง
1	14	16	2	4
2	13	15	2	4
3	15	18	3	9
4	12	16	4	16
5	12	17	5	25
6	14	18	4	16
7	14	17	3	9
8	11	16	5	25
9	13	15	2	4
10	14	18	4	16
รวม	132	166	34	128
\bar{X}	13.20	16.60	3.40	12.80
ร้อยละ	50.77	63.85		
S.D.	1.23	1.17	1.17	8.09

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนดังนี้ โดยมีคะแนนรวมก่อนเรียน 132 คะแนน หลังเรียน 166 คะแนน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.20 หลังเรียน 16.60 คะแนน ก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.77 คะแนน หลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 63.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียน 1.23 หลังเรียน 1.17 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนรวม 34 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.17 ผลต่างของคะแนนยกกำลังสอง คะแนนรวม 128 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 12.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.09 ผลจากการทดสอบแสดงให้เห็นว่าหลังจากจัดการเรียน การสอนตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มากขึ้น

การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 11 คน ได้ผลดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4

เลขที่	ผลสอบ			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ผลต่างกำลังสอง
1	13	17	4	16
2	14	19	5	25
3	13	16	3	9
4	15	18	3	9
5	12	16	4	16
6	15	17	2	4
7	14	18	4	16
8	13	16	3	9
9	14	17	3	9
10	12	18	6	36
11	11	15	4	16
รวม	146	187	41	165
\bar{X}	13.27	17.00	3.73	15.00
ร้อยละ	56.15	71.92		
S.D.	1.27	1.18	1.10	9.00

จากตารางที่ 9 พบว่าผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของ
นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนดังนี้ โดยมีคะแนน
รวมก่อนเรียน 146 คะแนน หลังเรียน 187 คะแนน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.27 หลังเรียน
17.00 คะแนน ก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ 56.15 คะแนนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 71.92 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานก่อนเรียน 1.27 หลังเรียน 1.18 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนน
รวม 41 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.10 ผลต่างของคะแนนยกกำลัง
สอง คะแนนรวม 165 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 15.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.00 ผลจากการ

ทดสอบแสดงให้เห็นว่าหลังจากจัดการเรียนการสอนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มากขึ้น

การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 12 คน ได้ผลดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เลขที่	ผลสอบ			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ผลต่างกำลังสอง
1	13	16	3	9
2	13	17	4	16
3	15	18	3	9
4	14	17	3	9
5	13	17	4	16
6	12	18	3	9
7	13	17	6	36
8	15	17	2	4
9	13	16	3	9
10	14	18	4	16
11	12	17	5	25
12	14	18	4	16
รวม	161	206	44	174
\bar{X}	13.42	17.17	3.67	14.50
ร้อยละ	61.92	79.23		
S.D.	1.00	0.72	1.07	8.75

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนดังนี้ โดยมีคะแนนรวมก่อนเรียน 161 คะแนน หลังเรียน 206 คะแนน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.42 หลังเรียน 17.17 คะแนน ก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ 61.92 คะแนนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 79.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียน 1.00 หลังเรียน 0.72 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนรวม 44 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07 ผลต่างของคะแนนยกกำลังสอง คะแนนรวม 174 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 14.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.75 ผลจากการทดสอบแสดงให้เห็นว่าหลังจากจัดการเรียน การสอนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มากขึ้น

การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 13 คน ได้ผลดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขา ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6

เลขที่	ผลสอบ			
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง	ผลต่างกำลังสอง
1	14	16	2	4
2	13	17	4	16
3	15	17	2	4
4	13	18	5	25
5	14	17	3	9
6	15	18	3	9
7	12	17	5	25
8	14	16	2	4
9	13	17	4	16
10	14	18	4	16
11	12	17	5	25
12	15	17	2	4
13	12	18	6	36
รวม	176	223	47	193
\bar{X}	13.54	17.15	3.62	14.85
ร้อยละ	67.69	85.77		
S.D.	1.13	0.69	1.39	10.41

จากตารางที่ 11 พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไตรสิกขาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนดังนี้ โดยมีคะแนนรวมก่อนเรียน 176 คะแนน หลังเรียน 223 คะแนน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 13.54 หลังเรียน 17.15 คะแนน ก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ 67.69 คะแนนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 85.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียน 1.13 หลังเรียน 0.69 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนคะแนนรวม 47 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 3.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39 ผลต่างของคะแนนยกกำลังสอง คะแนนรวม 193 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 14.85 ส่วน โรงเรียนวิถืพุทธตามหลักไตรสิกขา

(ศีล สมาธิ ปัญญา) ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มากขึ้น

จากปฏิบัติการที่เสนอมาเป็นการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการศึกษาวิชาการวิถีพุทธ ได้สังเกต (Observe) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร ได้พัฒนาการบริหารด้านนี้ มีความสมบูรณ์ตามแผนและหลักวิชาการ เหมาะสมกับโครงการ เพื่อยืนยันได้สะท้อนผล (Reflect) จากแผนพัฒนาวิชาการที่ได้ดำเนินการพัฒนาไปแล้ว มีการซักซ้อม ประเมินผล ปรับปรุง จนสมบูรณ์ตามหลักวิชาการด้านวิถีพุทธเป็นสำคัญ

ผลของความสำเร็จของโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธที่สำคัญ คือ ผู้เรียนมีการพัฒนา หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงทางคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้น หรือสูงขึ้น เมื่อศูนย์เรียนร่วมไตรมิตรดำเนินการจัดการพัฒนาศูนย์ โดยจัดการเรียนการสอนสิ้นสุดตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธแล้ว ได้วางแผน (Plan) วัดและประเมิน ผลความรู้ด้านวิชาการได้ปฏิบัติตามแผน (Act) โดยทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ได้ผลเป็นที่พอใจดังได้นำเสนอไปแล้ว แต่ทางศูนย์ประสงค์จะทราบว่าผู้เรียนได้นำความรู้ ไปปรับใช้กับชีวิตเพียงใดจึงได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์กล่าวว่าหลังจากเรียนไตรสิกขาแล้วนักเรียนมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีความสามัคคีและตั้งใจเรียนดีขึ้น ส่วนคณะกรรมการศึกษาและกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นตรงกันว่านักเรียนในหมู่บ้านมีความสุขอ่อนน้อม จิตใจแจ่มใส ชอบเล่นกีฬา รู้จักบุญคุณรู้จัก กล่าวขอบคุณ ไหว้ผู้ใหญ่ ช่วยงานครอบครัวไม่ตามใจตนเอง และเป็นคนมีเหตุผล มากขึ้น

นอกเหนือจากการสัมภาษณ์แล้วยังสังเกต (Observe) พฤติกรรมของนักเรียนวิถีพุทธ เรื่อง กิน อยู่ ดู ฟัง เรียนและตรวจสอบอารมณ์การฝึกสมาธิพบว่าภาพรวมด้านความซื่อสัตย์ การฝึกตน ฝึกงาน ฝึกทำแบบฝึกหัดความอดทนอดกลั้น เพียรพยายามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสาธารณะดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นการสะท้อนผล (Reflect) จากแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อันเกิดจากแผนพัฒนาวิชาการด้านไตรสิกขา คือ มีสัจจะ พูดจริง จริงจัง จริงใจ ทมะ ช่มใจไม่ทำชั่ว ตั้งใจเรียน ช่วยเหลือพ่อแม่ ชันติ อคทน ทำงานช่วยพ่อแม่ อคทน นั่งเรียน ทำแบบฝึกหัด ทำการบ้าน จาคะ รู้จักแบ่งปัน มีสามัคคี ให้อภัย และมีจิตสาธารณะดีขึ้น ตามลำดับ เพื่อให้ผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นสำคัญ อันจะส่งผลให้นักเรียน ได้ปฏิบัติตนในการเป็นผู้มี

จิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้วยการเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะที่ดีขึ้น ส่งผลให้
การศึกษาของนักเรียนเกิดประสิทธิภาพได้

ผลจากการศึกษาข้อเสนอแนะ ได้ข้อเสนอแนะว่า นอกจากได้พัฒนาด้านคุณธรรม
จริยธรรมของนักเรียน การพัฒนาห้องน้ำ ห้องส้วมนักเรียน โดยการทาสีให้สวยงามแล้ว ควรติด
ป้ายแยกห้องหญิง ห้องชาย ติดกระจกเงา ปลูกไม้ประดับด้านหน้า จัดหาน้ำยามาเชื้อ อุปกรณ์
ทำความสะอาด และจัดหาน้ำสะอาด เพื่อใช้และชำระให้เพียงพอ และคณะกรรมการศูนย์ควร
ร่วมกันเร่งพัฒนาโดยใช้งบประมาณจากการจัดงานหารายได้ เช่น ผ้าป่าการศึกษา การจัดโต๊ะ
เลี้ยงอาหาร และขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ทั้งทางพระภิกษุ และฆราวาส ในเขตพื้นที่
การศึกษาและนอกเขตพื้นที่การศึกษา ได้ทุนมาสร้างห้องน้ำและทาสีรั้วโรงเรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิจัยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนา ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนยังไม่เป็นระบบ สวยงาม การจัดที่นั่งนักเรียน ห้องพัก ห้องเรียนวิถีพุทธ ยังไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งการจัดตกแต่งห้องเรียน มุมต่างๆ ของห้องเรียนไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดแหล่งเรียนรู้ ไม่มีป้ายนิเทศ ไม่มีป้ายจัดนิทรรศการ สิ่งแวดล้อมภายนอก ห้องส้วม อาคารเรียน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาไม่เอื้อ ไม่เกิดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลนักเรียนขาดแรงจูงใจ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน

2. วิธีการพัฒนาคือศูนย์ได้วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยปฏิบัติตามแผน คือ จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธหมุนเวียนกันไปเป็นชุดๆ ได้เข้าประชุมสัมมนา 3 ชุด ชุดละ 3 ครั้ง จากวิทยากรและผู้มีความชำนาญการ นอกจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาแล้วยังได้ไปศึกษา ดูงานด้านการพัฒนาบุคลากรอาคารสถานที่และการจัดการศึกษาเรื่องวิถีพุทธที่โรงเรียนบ้านคินคำ จังหวัดชัยภูมิ เป็นสำคัญ ได้ผลคือ บุคลากรของศูนย์มีความรู้ ความเข้าใจ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สะท้อนผล จากการตรวจสอบ ชักซ้อม

แก้ไข แล้วมีความพร้อมดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนการพัฒนาองค์ประกอบด้าน อาคารสถานที่ บุคลากร ได้วางแผนการใช้ ปรับปรุงอาคารสถานที่ ให้เหมาะสมขึ้น

3. ผลการพัฒนา โดยได้มีการปฏิบัติการพัฒนาอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ทาสีอาคาร ทำป้ายนิเทศ แผนภูมิ จัดห้องเรียนและมุมวิชาการให้ทันสมัยสวยงามให้ ครอบคลุมโครงสร้างหลักสูตร และนโยบายของศูนย์เรียนรู้ร่วมพร้อมทั้งทาสีโรงฝึกงานสร้าง ห้องน้ำห้องส้วม จัดทำป้ายโรงเรียนหินแกรนิต และรั้วใหม่แก่โรงเรียนในศูนย์ พัฒนาสถานที่ ให้ร่มรื่นสวยงามเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียน การสอนไตรสิกขาตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ได้มีความสะดวกเหมาะสม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนการศึกษา วิชาการวิถีพุทธ ได้นิมนต์พระสงฆ์ผู้เคยฝึกสอน เรื่อง ไตรสิกขา 1 รูป และเชิญคนแก่คนเฒ่า ที่มีความรู้ และประสบการณ์ฝึกคิด สมาธิ ปัญญา จากการจัดบวชชีพรามณ์ จำนวน 5 คน ให้ เป็นวิทยากรบรรยาย และเป็นอาจารย์ฝึกปฏิบัตินักเรียนเกี่ยวกับไตรสิกขาในห้องปฏิบัติการ ของโรงเรียน ตามได้ร่มไม้ในสนาม และศาลาเปรียญในวัดของหมู่บ้านเป็นระยะตามเวลาจน จบหลักสูตร ประเมินผลได้ว่า ทางศูนย์ได้พัฒนาอาคาร สถานที่ ได้เหมาะสมกับการสอน การเรียน และฝึกปฏิบัติตามไตรสิกขา ตามหลักสูตร POSCOP และ PAOR จนจบหลักสูตร

3.1 ผลด้านความรู้ เมื่อปฏิบัติการสอนการเรียนครบตามหลักสูตร การบริหาร จัดการ โรงเรียนวิถีพุทธแล้ว พบว่า ผลหลังเรียนดีขึ้นกว่าก่อนเรียน ดังสถิติผลต่างกำลังสอง ได้แก่ ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 ผลต่าง 8.09 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลต่าง 9.00 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ผลต่าง 8.75 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลต่าง 10.41 และพบว่า นักเรียนชั้นสูง ขึ้นยิ่งความรู้ความเข้าใจดีขึ้น ส่วนด้านคุณธรรม จริยธรรมต่อผู้เรียนนั้น พบว่า จากการบริหาร จัดการตามหลัก PAOR แล้ว ได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เรียนรู้ร่วมดังกล่าว ระบุว่า หลังจากเรียนจบหลักสูตรไตรสิกขาแล้ว นักเรียนมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีความ สามัคคีและตั้งใจเรียนดีขึ้น ส่วนคณะกรรมการการศึกษา และกรรมการหมู่บ้านมีความเห็น ตรงกันว่า นักเรียนในหมู่บ้านมีความสุขภาพ อ่อนน้อม จิตใจแจ่มใส ชอบเล่นกีฬา รู้จักตอบ แทนบุญคุณ มีการกล่าวขอบคุณ ไหว้ผู้ใหญ่ ช่วยงานครอบครัว ไม่ตามใจตนเอง เป็นคนมี เหตุผลมากขึ้น ส่วนครูผู้สอนและครูประจำชั้น มีความเห็นว่า ได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน วิถีพุทธ เรื่อง กิน อยู่ ดู ฟัง เรียน แล้วนักเรียนมีพฤติกรรมในทางดีขึ้น สำหรับภิกษุ และคนเฒ่า คนแก่ หลังการตรวจสอบอารมณ์ผู้เรียน แล้วพบว่า เด็กมีจิตสงบ มั่นคง แจ่มใสขึ้น ส่งผลให้ เกิดมีสังขะ พุทฺธิจริง ทมะ ข่มใจไม่ทำความชั่ว ขันติ มีความอดทน อดกลั้น ทั้งมีจิตสาธารณะดี ขึ้นตามลำดับ

3.2 ผลจากการศึกษาข้อเสนอแนะ ได้ข้อเสนอแนะว่า นอกจากได้พัฒนาห้องน้ำ ห้องส้วมนักเรียนโดยการทาสีให้สวยงาม ควรติดป้ายแยกห้องหญิง ห้องชาย ติดกระจกเงา ปลุกไม้ประดับด้านหน้า จัดหาน้ำยาฆ่าเชื้อ อุปกรณ์ทำความสะอาด และจัดหาน้ำสะอาด เพื่อใช้และชำระให้เพียงพอ และคณะกรรมการศูนย์ควรร่วมกันเร่งพัฒนาโดยใช้งบประมาณจากการจัดงานหารายได้ เช่น ผ้าป่าการศึกษา การจัดโต๊ะเลี้ยงอาหาร และขอบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ทั้งทางพระภิกษุ และฆราวาส ในเขตพื้นที่การศึกษาและนอกเขตพื้นที่การศึกษา ได้ทุนมาสร้างห้องน้ำและทาสีรั้วโรงเรียนต่อไป

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการเป็นองค์รวมประกอบด้วย การพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร จัดรวมโรงเรียน 3 โรงเรียน รวมบุคลากร นักเรียน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัด ประเมินผลและการจัดหารายได้เข้าสู่ศูนย์ที่เป็นเงินนอกงบประมาณแผ่นดินของแต่ละโรงเรียนร่วมกัน ได้ร่วมกันพัฒนาอาคารสถานที่ให้มีความสง่างามอย่างชัดเจน เพื่อให้มีความพร้อม และสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน ต่อจากนั้นก็ได้ออกแบบพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญ ความรัก และมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ วางแผนงานบริหารจัดการอาคารสถานที่ บุคลากร วิชาการ ปฏิบัติการโดยประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด กับชุมชนและจัดหางบประมาณสนับสนุนเต็มความสามารถ จึงเป็นพัฒนาการบริหารที่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร POSCoRB ของ (Gulick and Urwick. 1936 : 78) และการขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารจัดการการวิจัยนี้ก็ได้รับมติ จากคณะผู้บริหารศูนย์ เป็นสำคัญสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุปิ่น เดชประเสริฐ (สุปิ่น เดชประเสริฐ. 2550 : 65-66) ได้สังเกตว่า มีความพร้อมในการปฏิบัติโครงการได้ จนสามารถสะท้อนจากการดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธได้สำเร็จ

ด้านการศึกษาวิชาการวิถีพุทธ ได้วางแผนเน้นการปฏิบัติธรรม โดยปฏิบัติการตามแผน ได้แก่ จัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวข้อไตรสิกขา สังเกตการพูดจาไพเราะ ไม่โกหก อันสะท้อนผลว่า เป็นคนดี สอดคล้องการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ ศิริพร จิรวัดน์ (2546 : 72) และวางเงื่อนไขว่า หากปฏิบัติการไตรสิกขา อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของอริยสัจ 4 หัวข้อมรรค 8 โดยวางเงื่อนไขว่าถ้าผู้เรียนฝึกตนตามหลักไตรสิกขาแล้ว ตัวผู้เรียนเอง ก็จะเป็นคนดีมีชีวิตที่เป็นสุขร่มเย็น จึงได้สอนได้

เรียนโดยฝึกสมาทานศีล ฝึกทำสมาธิต่อจากได้ความรู้ จากการฟังบรรยายของครูอาจารย์แล้วฝึกสมาธิเข้มข้นขึ้นจนภาวนาขั้นต้นทำให้เกิดปัญญามีสัมมาทิฐิ คือ ความคิดเห็นในทางที่ชอบที่ควรกล่าววาจาไพเราะ ประกอบอาชีพสุจริต สอดคล้องกับทฤษฎีวางเงื่อนไข (Palov, I.P. 1927 : 81) สาเหตุที่เรียนไตรสิกขาทำให้รู้ว่าเรามีทุกข์ทุกข์กาย เพื่อแก้ไขทุกข์ดังกล่าว จึงต้องเรียนฝึกปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญา สอดคล้องกับการสอนอริยสัจ 4 (สาโรช บัวศรี. 2526 : 1-6)

ด้านคุณธรรมจริยธรรม วางแผนให้เป็นคนดี โดยฝึกปฏิบัติเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม การจะมีคุณธรรมจริยธรรมได้ เบื้องต้นต้องมีความรู้ก่อนว่าคุณธรรมจริยธรรมคืออะไร ดังนั้น จึงต้องเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมด้วยหลักพุทธปัญญา สอดคล้องทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธปัญญา (ทิสนา เขมณี. 2545 : 360-370) เมื่อรู้หลักแล้วก็ฝึกปฏิบัติตนตามนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวพุทธก็ต้องปฏิบัติตามไตรสิกขาคือฝึกปฏิบัติเรื่องศีล สมาธิและปัญญา สังเกตว่าเมื่อฝึกได้ตามนี้ก็มีผลสะท้อนเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสอดคล้องกับทฤษฎีคุณธรรมของ โคลเบิร์ก (Kohlberg. 1964) เมื่อคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้วก็เป็นการพัฒนาชีวิตผู้เรียนสอดคล้องกับ (สุชาติ อินทรเพลง. 2550 : 59-60) ดังนั้น โดยสรุปโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ได้พัฒนาบริหารจัดการให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพุทธศาสนา อันเป็นวัฒนธรรมหลักของชาติต่อไป

ผลการพัฒนา โดยได้มีการปฏิบัติการพัฒนาอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ทาสีอาคาร ทำป้ายนิเทศ แผนภูมิ จัดห้องเรียนและมุมวิชาการให้ทันสมัยสวยงามให้ครอบคลุมโครงสร้างหลักสูตร และนโยบายของศูนย์เรียนร่วมพร้อมทั้งทาสีโรงฝึกงานสร้างห้องน้ำห้องส้วม จัดทำป้ายโรงเรียนหินแกรนิต และรั้วใหม่แก่โรงเรียนในศูนย์ พัฒนาสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงามเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียน ซึ่งสิ่งแวดลอมในโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีสำหรับนักเรียนหากมีสิ่งแวดลอมที่สวยงาม รื่นรมย์ และเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ย่อมทำให้สิ่งแวดลอมเหล่านี้มีคุณค่าสำหรับการจัดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับ ธานี ภูสศศรี (2550 : 118 – 119) ที่พบว่า ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาคูครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียงลำดับความถี่รายประเด็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ จัดบรรยากาศ และสภาพแวดลอมให้มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมและการพัฒนาผู้เรียนตามแบบวิถีพุทธ ที่เพาะบ่มคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เกี่ยวกับการพัฒนาผลการบริหารจัดการ ควรพัฒนาบุคลากร อาคาร สถานที่ ที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อม เหมาะสม สะดวก สบายต่อการดำเนินการทางวิชาการ เช่น พัฒนาโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ก็ควรพัฒนาบุคลากรผู้ดำเนินงานและอาคารสถานที่ ให้สอดคล้องกัน

1.2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการต้องสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา

1.3 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารด้านงบประมาณและหารายได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธในด้านอื่น ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนต้นแบบ

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามรูปแบบแนวทางการพัฒนาตามค่านิยมหลัก 12 ประการ

บรรณานุกรม

- ก.เขาสวนกวาง. การปฏิบัติธรรม. กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์, 2519.
- _____. คำนิยมด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมของครูการปรับแก้พฤติกรรมของนักเรียนที่ไม่เหมาะสมและวิธีปลูกฝังค่านิยมที่ควรปลูกฝังในห้องเรียน.
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2547.
- กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, 2547.
- _____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.
- กัมพล ผลพุดกษา. การประเมินผลโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์," ความฝันของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก, 2539.
- คณะศึกษาศาสตร์. การสอนจริยศึกษาในโรงเรียน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2524.
- กาลิลี ยิบราณ. ปรัชญาชีวิต. ระวี ภาวิไล แปล. กรุงเทพฯ : เพื่อนพิมพ์, 2537.
- คำนึ่ง ฐิริปัญญา. การประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว, 2537.
- จำนง ทองประเสริฐ. ศาสนาปรัชญาประยุกต์. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา, 2517.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. หยาดเพชร หยาดธรรม ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า, 2547.
- เจียม แคนคันรัมย์. การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรีเขต 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2551.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : เจริญผล, 2520.
- ถวิล ประดับสุข. การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนโดยใช้หลักการวิถีพุทธ (กรณีศึกษา : โรงเรียนวัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ). วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2550.

- ทรงคุณ จันทจร. การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, 2549.
- ทองพูน สุกสอน. กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน : กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ธานี ภูสศศรี. ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2550.
- ธิดา นิมพลี. การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. งานนิพนธ์ปริญญา กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.
- ธีรยุทธ์ เสนิงส์ ณ อยุรยา. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนประถมศึกษาเล่มที่ 2. หน่วยที่ 6 – 10. กรุงเทพฯ : สारมวลดชน, 2528.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2542.
- ธีระวัฒน์ ฐาตุจรงค์กุล สภาพและปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี, 2550.
- นพกมล เจนอักษร. การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า. วิทยานิพนธ์ : กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2526.
- นิตา ชูโต. การประเมินโครงการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประชุม รอดประเสริฐ. การบริหารโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 6.) กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2545.
- _____. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2530.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อเยาวชน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509.
- ประเวศ วะสี. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์, 2546.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การวิจัยประเมินผล หลักสูตรและกระบวนการ. กรุงเทพฯ : การพิมพ์
พระนคร, 2529.

“แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.” ราชกิจจานุเบกษา.

เล่มที่ 128. ตอนพิเศษ 125 ง. 14 ธันวาคม 2554.

พรรณี ช.เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
2528.

พระชยสร สมบุญมาก (สมบุญโย). พุทธวิธีสอน : สืบค้นจากพระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก.

ปริยญาณิพนธ์ กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.

พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนุดสีโล,ดร.). การเมืองใหม่วิถีพุทธ. ขอนแก่น : โรงพิมพ์
คลังนานาวิทยา, 2554.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). หลักการศึกษาในพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

_____ .เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2532.

_____ . ธรรมเพื่อชีวิตและการพัฒนาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2532.

พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต). ผู้การศึกษาแนวพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อูษาการพิมพ์, 2547.

พระมหาจิตินเรศ วุฑฒิชมฺโม (ศรีประโคน). รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2553.

พระมหานิमितย์ ปณจิตเสวี (อุดม). สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 2551.

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2553.” ราชกิจจานุเบกษา ฉบับฎีกา. เล่มที่ 119. ตอนที่ 123 ก. 22

กรกฎาคม 2553.

พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัทไอเอสพรินต์ติ้งแฮนด์ จำกัด,
2525.

พลอย เจริญสุข. การเปรียบเทียบการสอนแบบใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติ เรื่องปัญหาสังคม
และการแก้ไขปัญหาสังคมระดับ ป.กศ.สูง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2524. อัดสำเนา.

พลชัย ชุมปัญญา. ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร
เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2551.

- พิสมัย ชำนาญกิต. สุตยอดหลักธรรมตามรอยอริยะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2551.
- พุทธทาสภิกขุ. วิธีสอนจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, 2553.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2547.
- รัตนะ บัวสนธ์. การประเมินโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2540.
- วรพล เองวานิช และคนอื่นๆ. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและจำแนกอนุกรมวิธานปลาแม่น้ำชี
ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- วศิน อินทสระ. “พุทธวิธีในการสอน” ศึกษาสาตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ระบบ
การเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : กราฟฟิคอาร์ต, 2526.
- วราภรณ์ บุญเพชร. การประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 2551.
- วิทยา ชัยคินี. สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย
เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2551.
- ศรีราหุล, ดับบีลยู (Srirahula.W.) พระพุทธเจ้าสอนอะไร. แปลจาก What the Buddha Taught.
โดยชูศักดิ์ ทิพย์เกสร และคณะ. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์เล่ม 1-45. พิมพ์เนื่อง
ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ
พระนักษัตร ในปีพุทธศักราช 2530. โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- ศิริพร จีรวัดน์กุล. การวิจัยเชิงคุณภาพในวิชาชีพพยาบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- สงบ ถักษณะ. แนวคิดบางประการเกี่ยวกับการประเมินโครงการของหลักสูตรในการเขียน
หลักสูตรเพื่อพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.
- สมคิด พรหมจ้อย. เทคนิคการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.
- สมคิด โพธิ์จุ่มพล. การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียน
บ้านหนองผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

- สมทบ จันดา. การประเมินโครงการออกสติกพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว เพื่อนำรายได้
คืนสู่สังคมทุกระดับ : กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.
- สมนึก ภัททิยานี. การวัดผลการศึกษา. กาลสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2544.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. การประเมินโครงการ ในเอกสารออบมวิจัยปฏิบัติการครั้งที่ 5 เรื่องการ
ประเมินโครงการเพื่อพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ. การประเมินแผนและโครงการ ประมวลสาระชุดวิชานโยบายและ
การวางแผนการศึกษา เล่ม 2 หน้าที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2537.
- สมพงษ์ จิตระดับ. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.
- สมพร นาสมโภชน์. สภาพปัญหา ความต้องการ และการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี
การศึกษาโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่และโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษากาลสินธุ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2550.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ เล่ม 4. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สาโรช บัวศรี. วิธีสอนขั้นพื้นฐานของอริยศาสตร์ศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526.
- สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์. การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล. กรุงเทพฯ :
เฟื่องฟ้าพรินติ้ง, 2548.
- สุชาติ ศิริสุขไพบูรณ์. เทคนิคและวิธีสอนวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 2527.
- สุณี หงส์วิเศษ. การประเมินโครงการรณรงค์เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน สังกัดเทศบาล
ตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). ชลบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.
- สุปัน เดชประเสริฐ. การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2550.

- สุภณ สมจิตศรีปัญญา. วัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีบ้านหนองคูเต่า ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2533.
- สุภาวค์ จันทรวาณิช. การวิจัยเชิงคุณภาพในประเทศไทย บทวิเคราะห์และบรรณนิทัศน์. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2525.
- สุรชาติ อินแถลง. การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตัวน้อย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2542.
- องค์การคำคุณุสสภา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.
- อำนวยการ เลิศรุ่งโรจน์. ความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบางมดวิทยา "สีสุกหवादจวนอุปถัมภ์". กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2534.
- สีตลีสองคองสีปี่. วัดบ้านคูดั่ง อำเภอกูดั่ง จังหวัดมหาสารคาม. หนังสือผูกใบลาน 1 ผูก อักษรธรรมเส้นจาร. ฉบับลานคืบ. ม.ป.ป..
- Butr-Indr. Siddhi. *The Social Philosophy of Buddhism*. Bangkok : Mahamakut Buddhist University, 1979.
- Leidecker, Kurt F. *The Education of the Buddhist Monk*. Bangkok : Mahachulalongkorn Rajavidyalaya, 1957.
- Lofland, J. *Analyze Social Setting*. CA : Wadsworth, 1974.
- Min, U Kyaw. *Buddhist Abhidhamma Meditation and Concentration*. Singapore : Times Booksinternational, 1980.
- Nikamanon , Patom . *The Implicates of Buddhist Thoughts and Practices for Adult Education : Focus on Thailand*. University of Manchester.England. 1977.
- Mitzel, H.E. "Encyclopedia of Education Research W2 (5 th ed.)". New York : The Free Press, 1982.

- Pokaeo , Soree. **Comprehension of the Buddhist Two Planes of Knowledge as a Conceptual Scheme for the Practice of Counseling.** Doctor's Thesis. Northern Illinois University, 1978.
- Prangpatanporn, Sakda. **A Buddhist Philosophy of Education : With Implications For Education in Thailand.** Doctor's Thesis. Boston College, 1978.
- Stufflebeam, D.L. & other. **Education Evaluation and Decision Making.** Illinois : Peacock Publishers. 1983.
- Taba , Hilda. **Curriculum Development: Theory and Practice.** New York : Harcourt.Co, 1962.
- Tapingkae , Amnuay. "The Buddhist Theories of the Learner and of the Teacher," in **Education in Thailand, Some Thai Perspectives.** P. 14 - 18 Washington D.C.,: U.S. Department of Health Education and Welfare. 1973.
- Wardenburg, Jacques. **Classical Approaches - to the Study of Religion.** Herderstraat, University of Utrecht Netherlands, 1973.
- Porras, J. & Robertson, I.. **Organizational development: theory, practice, and research.** In M. D., 1992.
- Dunnette, L. & M. Hough (Orgs.). **Handbook of industrial and organizational psychology (pp.719-822).** Palo Alto, CA : Consulting Psychologists Press.
- Luther, Gulick., and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of administration.** New York : Institute of Public Administration Columbia University, 1936.
- Pavlov, I.P. **Conditioned Reflexes: An Investigation of the Physiological Activity of the Cerebral.** 1927.
- Cortex (translated by G.V. Anrep). London: Oxford University Press.
- Google preview of Dover 2003 reprint

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง

เรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี
ศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 3

- ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คณะผู้บริหารการศึกษาศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร
 คณะกรรมการศึกษาศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร
 คณะกรรมการหมู่บ้านศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร

1. การเรียนตามหลักสูตรไตรสิกขาของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

2. เรื่องระเบียบวินัยของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

3. เรื่องความซื่อสัตย์ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

4. เรื่องความกตัญญูรู้บุญคุณของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

5. เรื่องความสุภาพของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

6. เรื่องทะเลาะวิวาทของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....

7. เรื่องมีน้ำใจของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....
.....

8. เรื่องช่วยงานครอบครัวของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....
.....

9. เรื่องฝึกหาความรู้ของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....
.....

10. เรื่องอารมณ์ หดหู่ แจ่มใส ตามใจตัวเองของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....
.....

11. เรื่องประหยัดของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

.....
.....

12. เรื่องพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นอย่างไร

.....
.....

12. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

(.....)

แบบสังเกต

เรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี
ศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 3

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คณะผู้บริหารการศึกษาศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร
 คณะกรรมการศึกษาศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร
 คณะกรรมการหมู่บ้านศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร

1. การเรียนตามหลักสูตรไตรสิกขาของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
2. เรื่องระเบียบวินัยของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
3. เรื่องความซื่อสัตย์ของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
4. เรื่องความกตัญญูรู้บุญคุณของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
5. เรื่องความสุภาพของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
6. เรื่องทะเลาะวิวาทของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
7. เรื่องมีน้ำใจของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
8. เรื่องช่วยงานครอบครัวของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน
9. เรื่องใฝ่หาความรู้ของศูนย์เรียนร่วมไทรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร
() มีการดำเนินงาน () ไม่มีการดำเนินงาน

10. เรื่องอารมณ์ หดหู่ แจ่มใส ตามใจตัวเองของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

มีการดำเนินงาน ไม่มีการดำเนินงาน

11. เรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

มีการดำเนินงาน ไม่มีการดำเนินงาน

12. เรื่องประหยัคของศูนย์เรียนร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ) เป็นอย่างไร

มีการดำเนินงาน ไม่มีการดำเนินงาน

(ลงชื่อ).....ผู้สังเกต

(.....)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข
แบบทดสอบก่อนเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

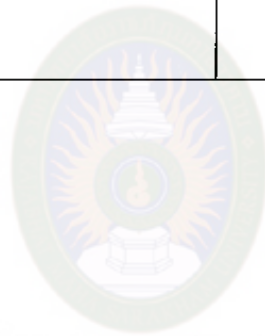
แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธตาม
ของศูนย์เรียนรู้ร่วมไตรมิตร (โนน โพน ปอ)

คำชี้แจงจงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

<p>1. การเรียนการสอนตามแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ ใช้หลักธรรมใด</p> <p>ก. ไตรสิกขา ข. ไตรลักษณ์</p> <p>ค. ไตรสรณะคม ง. รัตนตรัย</p> <p>2. โรงเรียนวิถีพุทธคืออะไร</p> <p>ก. โรงเรียนที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนา มาใช้ในการบริหารและพัฒนานักเรียน</p> <p>ข. โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนพุทธ ศาสนา</p> <p>ค. โรงเรียนสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์</p> <p>ง. วิทยาลัยสงฆ์</p> <p>3. ไตรสิกขาได้แก่อะไรบ้าง</p> <p>ก. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา</p> <p>ข. โลกะ โทสะ โมหะ</p> <p>ค. ศีล สมาธิ ปัญญา</p> <p>ง. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์</p> <p>4. การปลูกฝังหลักไตรสิกขาให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนควรยึดหลักข้อใดสำคัญที่สุด</p> <p>ก. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>ข. เน้นครูเป็นสำคัญ</p> <p>ค. กัลยาณมิตร</p> <p>ง. แบบมีส่วนร่วม</p>	<p>5. ผู้เรียนได้เรียนรู้ไตรสิกขาผ่านกิจกรรม ใดบ้าง</p> <p>ก. นั่ง เดิน วิ่ง นอน</p> <p>ข. กิน อยู่ ดู ฟัง</p> <p>ค. กิน นั่ง นอน เดิน</p> <p>ง. เรียน เล่น ดู เดิน</p> <p>6. ข้อใดเป็นหลักการจัดหลักสูตร สถานศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p>ก. จัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นให้มีการบูร ณาการพุทธธรรมในการเรียนรู้และปฏิบัติ</p> <p>ข. จัดหน่วยการเรียนรู้พุทธศาสนาใน วิชาพุทธศาสนา</p> <p>ค. จัดหน่วยการเรียนรู้พุทธศาสนาใน วิชาสังคมศึกษา</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p> <p>7. “โยนิโสมนสิการ” หมายถึงอะไร</p> <p>ก. การอยู่ใกล้คนดี</p> <p>ข. การเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียนโดยมี หลักสูตรที่ดี</p> <p>ค. มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหา เหตุผลที่ดี</p> <p>ง. ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้</p>
--	---

<p>8. การเตรียมการก่อนดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธใช้หลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. สังคหะวัตถุ 4</p> <p>ข. อริยสัจ 4</p> <p>ค. ศรัทธาและฉันทะ</p> <p>ง. ปัญญาวิริยธรรม</p> <p>9. “ปัญญาวิริยธรรม” อยู่ในขั้นตอนใดของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p>ก. เตรียมการ</p> <p>ข. ดำเนินการจัดองค์ประกอบ</p> <p>ค. ประเมินผล</p> <p>ง. ปรับปรุง</p>	<p>10. “ปัญญาวิริยธรรม 4” ข้อใดหมายถึงการอยู่ใกล้คนดี</p> <p>ก. สัมปยุตสังเสวะ</p> <p>ข. สัทธัมมัสสวนะ</p> <p>ค. โยโสมนัสติการ</p> <p>ง. ชัมมานุสสัมมปฏิบัติ</p>
---	--

ภาคผนวก ก
แบบทดสอบหลังเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การจัดการเรียนการสอนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธตามของ โรงเรียนสร้างแก้ว
รัฐราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

คำชี้แจงจงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

<p>1. โรงเรียนวิถีพุทธคืออะไร</p> <p>ก. โรงเรียนที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารและพัฒนานักเรียน</p> <p>ข. โรงเรียนสอนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์</p> <p>ค. โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนพุทธศาสนา</p> <p>ง. วิทยาลัยสงฆ์</p> <p>2. ไตรสิกขาได้แก่อะไรบ้าง</p> <p>ก. โลกะ โทสะ โมหะ</p> <p>ข. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา</p> <p>ค. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์</p> <p>ง. ศีล สมาธิ ปัญญา</p> <p>3. การเรียนการสอนตามแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้หลักธรรมใด</p> <p>ก. ไตรลักษณ์ ข. ไตรสิกขา</p> <p>ค. รัตนตรัย ง. ไตรสรณะคม</p> <p>4. ผู้เรียนได้เรียนรู้ไตรสิกขาค่าผ่านกิจกรรมใดบ้าง</p> <p>ก. กิน อยู่ ดู ฟัง</p> <p>ข. นั่ง เดิน วิ่ง นอน</p> <p>ค. เรียน เล่น ดู เดิน</p> <p>ง. กิน นั่ง นอน เดิน</p>	<p>5. การปลูกฝังหลักไตรสิกขาให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนควรยึดหลักข้อใดสำคัญที่สุด</p> <p>ก. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>ข. เน้นครูเป็นสำคัญ</p> <p>ค. กัลยาณมิตร</p> <p>ง. แบบมีส่วนร่วม</p> <p>6. ข้อใดเป็นหลักการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p>ก. จัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นให้มีบูรณาการพุทธธรรมในการเรียนรู้และปฏิบัติ</p> <p>ข. จัดหน่วยการเรียนรู้พุทธศาสนาในวิชาพุทธศาสนา</p> <p>ค. จัดหน่วยการเรียนรู้พุทธศาสนาในวิชาสังคมศึกษา</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p>
--	--

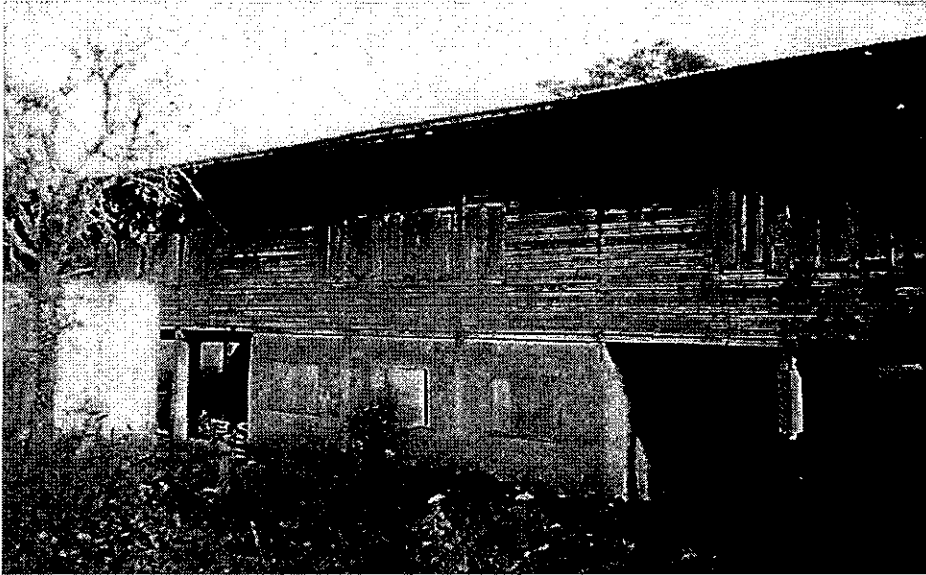
<p>7. การเตรียมการก่อนดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธใช้หลักธรรมข้อใด</p> <p>ก. อริยสัจ 4</p> <p>ข. สังคหะวัตถุ 4</p> <p>ค. ปัญญาวิริยธรรม</p> <p>ง. ศรัทธาและฉันทะ</p> <p>8. “โยนิโสมนสสิการ” หมายถึงอะไร</p> <p>ก. การเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียน โดยมีหลักสูตรที่ดี</p> <p>ข. การอยู่ใกล้คนดี</p> <p>ค. ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้</p> <p>ง. มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดี</p>	<p>9. “ปัญญาวิริยธรรม” อยู่ในขั้นตอนใดของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p>ก. ดำเนินการจัดองค์ประกอบ</p> <p>ข. เตรียมการ</p> <p>ค. ปรับปรุง</p> <p>ง. ประเมินผล</p> <p>10. “ปัญญาวิริยธรรม 4” ข้อใดหมายถึงการอยู่ใกล้คนดี</p> <p>ก. สัทธัมมัสสวนะ</p> <p>ข. สัมปยุตตังเสวะ</p> <p>ค. รัมมานุรัมมปฏิบัติ</p> <p>ง. โยโสมนัสสิการ</p>
---	---

ภาคผนวก ง

ภาพประกอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพภาคผนวกที่ 1 โรงเรียนบ้านป่าปอก่อนพัฒนา

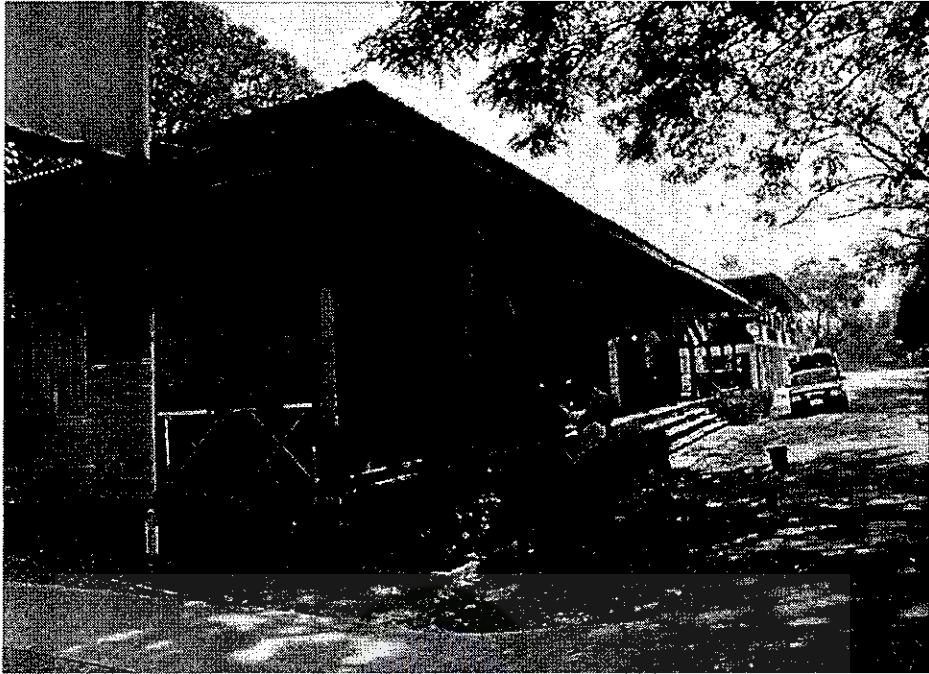
ภาพภาคผนวกที่ 2 ห้องส้วมโรงเรียนบ้านป่าปอก่อนการพัฒนา

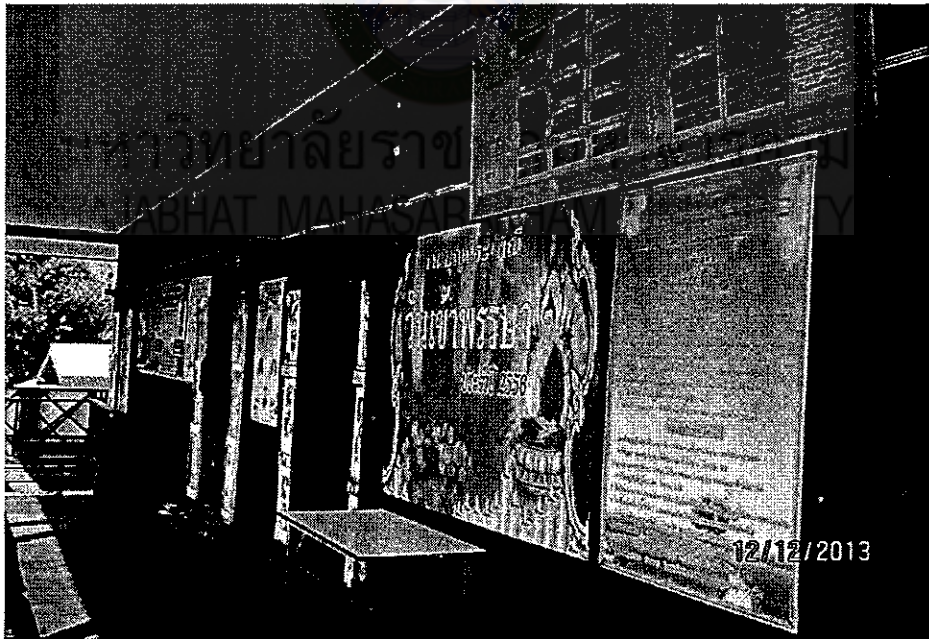
ภาพภาคผนวกที่ 3 ศึกษาดูงานโรงเรียนวิถิพุทธ

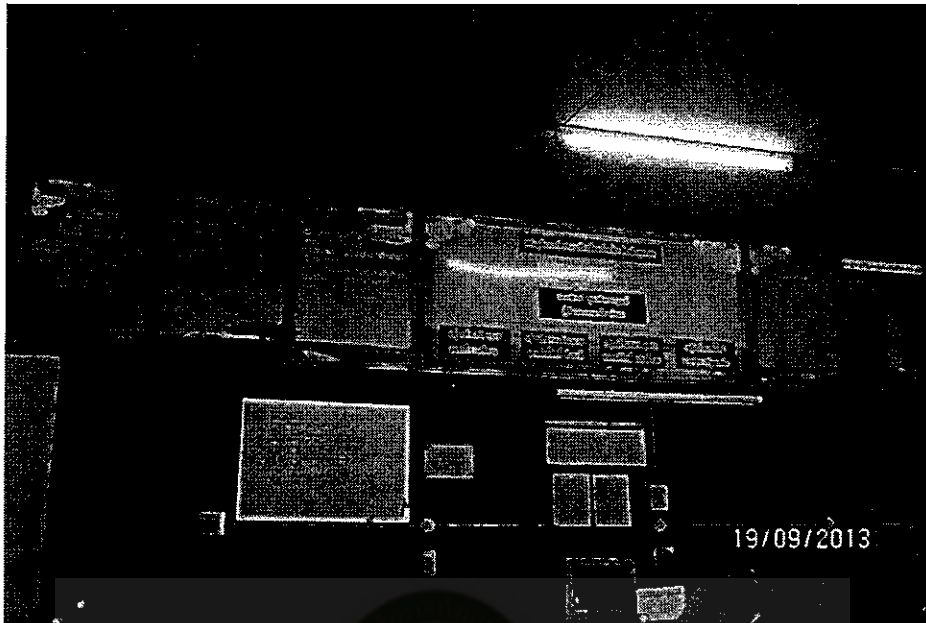
ภาพภาคผนวกที่ 4 อาคารเรียน โรงเรียนบ้านป่าปอหลังพัฒนา

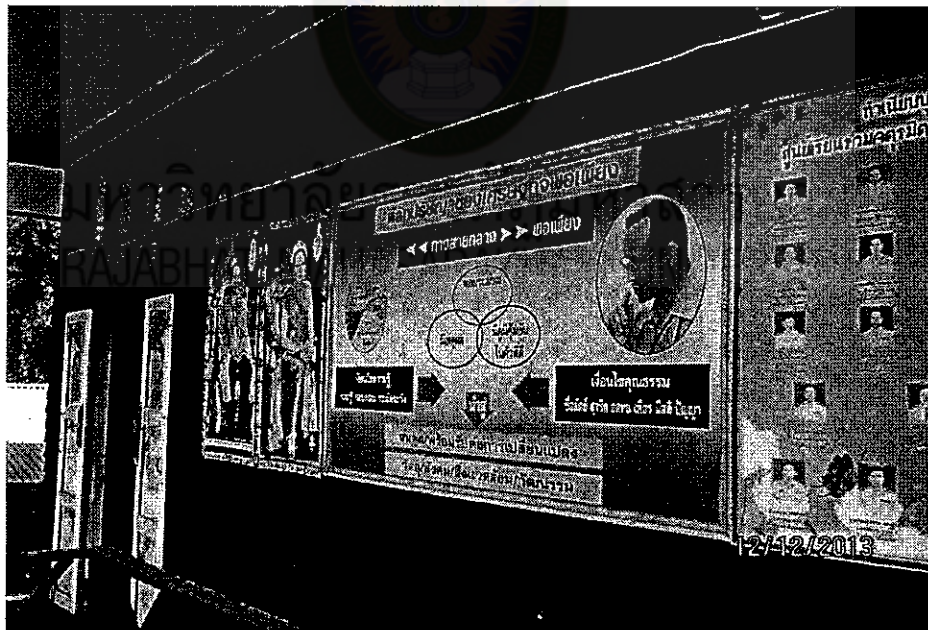
ภาพภาคผนวกที่ 5 ทาสีอาคารเรียน

ภาพภาคผนวกที่ 6 ป้ายนิเทศวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ภาพภาคผนวกที่ 7 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา

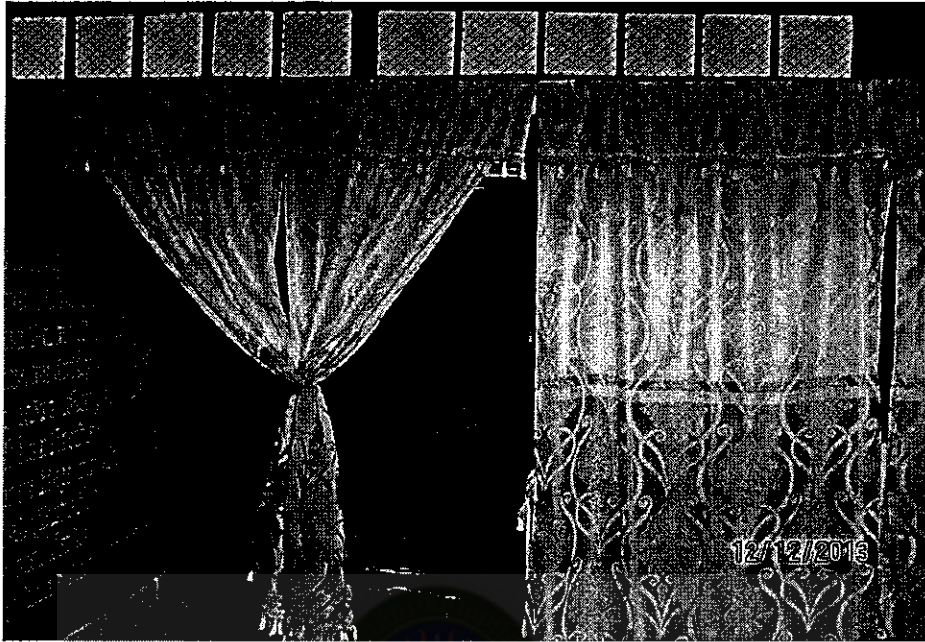
ภาพภาคผนวกที่ 8 ทำเนียบบุคลากร

ภาพภาคผนวกที่ 9 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

ภาพภาคผนวกที่ 10 มุมหนังสือ

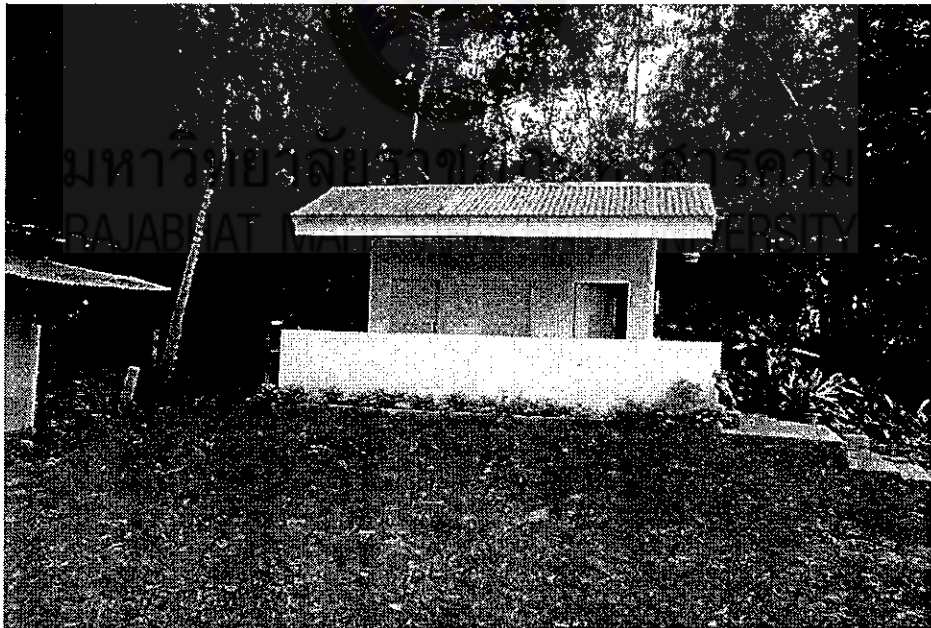
ภาพภาคผนวกที่ 11 ห้องพยาบาล

ภาพภาคผนวกที่ 12 โรงฝึกงาน

ภาพภาคผนวกที่ 13 ส่วนนักเรียน โรงเรียนบ้านโพหนอง

ภาพภาคผนวกที่ 14 ห้องส่วนนักเรียน โรงเรียนบ้านป่าปอหลังพัฒนา

ภาพภาคผนวกที่ 15 แปลงไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพภาคผนวกที่ 16 ทาสีรั้วโรงเรียน

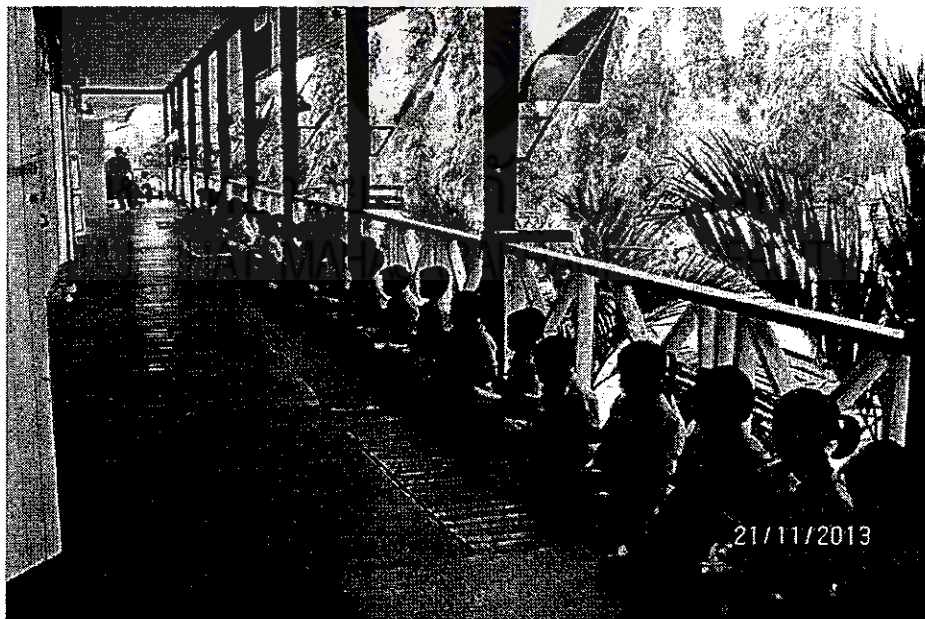
ภาพภาคผนวกที่ 17 ป้ายหินแกรนิตโรงเรียนบ้านป่าปอ

ภาพภาคผนวกที่ 18 ห้องพักรับวิทยากรวิถีพุทธ

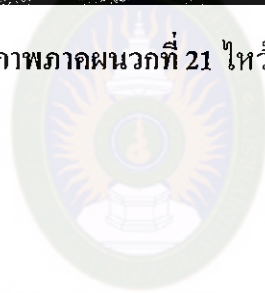
ภาพภาคผนวกที่ 19 ห้องเรียนวิถีพุทธ

ภาพภาคผนวกที่ 20 ฝึกปฏิบัติสมาธิที่โรงเรียน

ภาพภาคผนวกที่ 21 ไหว้พระรับศีลที่วัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๒๑๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมบ้านป่าปอ

ด้วย นายสุทัศน์ พิณรัตน์ รหัสประจำตัว M๕๐๒๑๒๑๔๑๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากร คือ ครูจำนวน ๑๐ คน นักเรียนจำนวน ๕๖ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๒๑๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโนนคัคเค้าคุดอก

ด้วย นายสุทัศน์ พิณรัตน์ รหัสประจำตัว M๕๐๒๑๒๑๔๑๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนรู้ร่วม
ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓” เพื่อให้การวิจัยดำเนิน
ไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อการวิจัยกับประชากร คือ ครูจำนวน ๑๐ คน นักเรียนจำนวน ๕๖ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้
บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๒๑๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณทองย้อม สาครสูงเนิน

ด้วย นายสุทัศน์ พิณรัตน์ รหัสประจำตัว M๕๐๒๑๒๑๔๑๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร(โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๒๑๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณจารุวรรณ ไชยวงษา

ด้วย นายสุทัศน์ พิณรัตน์ รหัสประจำตัว M๕๐๒๑๒๑๔๑๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรรธรรม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๕๔๓

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๒๑๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณผิวผ่อง กันทรพิทักษ์

ด้วย นายสุทัศน์ พิณรัตน์ รหัสประจำตัว M๕๐๒๑๒๑๔๑๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธด้านสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีศูนย์เรียนร่วม ไตรมิตร (โนน โพน ปอ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๓” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	สุทัศน์ พิณรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 3 เดือน มกราคม พ.ศ. 2509
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 211 หมู่ 13 ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านป่าปอ ตำบลแห่ใต้ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรบัณฑิตศึกษา (ป.บัณฑิต) บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2558	ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม